

İ.-S.BAX
YAXŞI
TEMPERASIYALI
KLAVİR
I cild

И.-С.БАХ
ХОРОШО
ТЕМПЕРИРОВАННЫЙ
КЛАВИР
том I

İOHANN SEBASTYAN BAX

**YAXŞI
TEMPERASIYALI
KLAVİR**

I cild

**Bruno Mucellininin ifaçılıq göstərişləri və
Yakov Milşteynin analitik şərhləri ilə
Dərs vəsaiti
(Azərbaycan və rus dillərində)**

**Tərtibçi-redaktorlar:
Fərhad Bədəlbəyli və Tərlan Seyidov**

ИОГАНН СЕБАСТЬЯН БАХ

**ХОРОШО
ТЕМПЕРИРОВАННЫЙ
КЛАВИР**

I том

**Учебное пособие
(на азербайджанском и русском языках)
с исполнительскими указаниями Бруно Муджеллини и
аналитическими комментариями Якова Мильштейна**

**Редакторы-составители:
Фархад Бадалбейли и Тарлан Сеидов**

Вакı – Баку – 2021

Nəşr Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasının
Orta İxtisas Musiqi məktəb-studiyasında hazırlanmışdır.
BMA-nın Elmi Şurası tərəfindən
“Fortepiano” fənni üzrə pedaqoji repertuar kimi tövsiyə və təsdiq olunmuşdur
(20 may 2016-cı il tarixli 9 №-li protokol).

Издание подготовлено в Средней специальной музыкальной школе-студии
Бакинской музыкальной академии имени Узеира Гаджибейли.
Утверждено и рекомендовано Ученым советом БМА
как учебный репертуар по предмету «Фортепиано»
(протокол № 9 от 20 мая 2016-го года).

Azərbaycan dilinə tərcümə:

Kəmalə Ələsgərli

Перевод на азербайджанский язык:

Кямаля Алескерли

Redaktorlar:

Aytən İbrahimova, Elmira Mustafayeva

Редакторы:

Айтен Ибрагимова, Эльмира Мустафеева

İohann Sebastyan Bax. Yaxşı temperasiyalı klavir. I cild. *Bruno Mucellinin* ifaçılıq göstərişləri və *Yakov Milşteynin* analitik şərhləri ilə dərs vəsaiti (Azərbaycan və rus dillərində). Tərtibçi-redaktorlar: *Fərhad Bədəlbəyli* və *Tərlan Seyidov*

Иоганн Себастьян Бах. Хорошо темперированный клавир. I том. Учебное пособие (на азербайджанском и русском языках) с исполнительскими указаниями *Бруно Муджеллини* и аналитическими комментариями *Якова Мильштейна*. Редакторы-составители: *Фархад Бадалбейли* и *Тарлан Сеидов*.

ÖN SÖZ

Hazırkı nəşr Üzeyir Hacıbəyli adına BMA-nın elmi-eksperimental laboratoriyası olan Orta ixtisas musiqi məktəb-studiyasında hazırlanmışdır. Əvvəlki nəşrlərdən fərqli olaraq, bu kitab italyan pianoçusu və pedaqoqu Bruno Mucellinin (1871 – 1912) ifaçılıq göstərişləri ilə yanaşı rus pianoçusu, pedaqoqu və musiqişünası Yakov Milşteyn (1911 – 1981) tərəfindən “İ.S.Baxın Yaxşı temperasiyalı klaviri və onun ifa xüsusiyyətləri” məşhur kitabında təsvir olunmuş (Azərbaycan və rus dillərində) hər bir prelüd və fuqanın musiqi təhlilinin əsas xüsusiyyətlərini özündə əks etdirən bir dərs vəsaitidir. Bruno Mucellinin şərhləri notlar altında, Milşteynin təhlili isə hər fuqadan sonra verilir.

İnanırıq ki, bu nəşr musiqi tədris müəssisələrinin müəllimləri, həm də şagird və tələbələrinin polifoniya üzərindəki işində faydalı olacaq.

ПРЕДИСЛОВИЕ

Настоящее издание подготовлено в Средней специальной музыкальной школе-студии – научно-экспериментальной лаборатории БМА имени Узеира Гаджибейли. Оно представляет собой учебное пособие с исполнительскими указаниями итальянского пианиста и педагога Бруно Муджеллини (1871 – 1912), к которому добавлены (на азербайджанском и русском языках) основные черты музыкального анализа каждой прелюдии и фуги, описанные русским пианистом, педагогом и музыковедом Яковом Мильштейном (1911 – 1981) в его известной книге «Хорошо темперированный клавир И.-С.Баха и особенности его исполнения». Исполнительские комментарии Бруно Муджеллини даны в ссылках под нотными текстами, а анализы Мильштейна – после каждой фуги.

Надеемся, что данное издание принесёт большую пользу в работе над полифонией и педагогам, и учащимся музыкальных учреждений.

MÜNDƏRİCAT

I Prelüd

II Prelüd

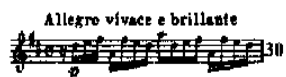
III Prelüd

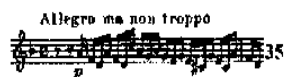
IV Prelüd

V Prelüd

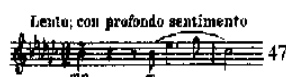
VI Prelüd

VII Prelüd

VIII Prelüd

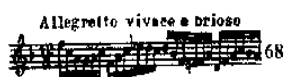
IX Prelüd

X Prelüd

XI Prelüd

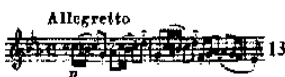
XII Prelüd

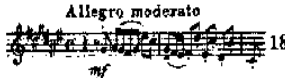
I Fuqa (4 sasli)

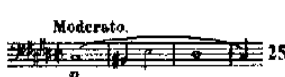
II Fuqa (3 sasli)

III Fuqa (3 sasli)

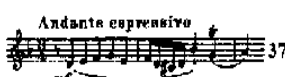
IV Fuqa (5 sasli)

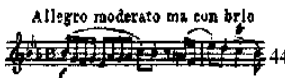
V Fuqa (4 sasli)

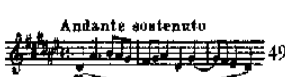
VI Fuqa (3 sasli)

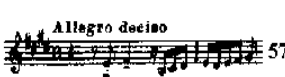
VII Fuqa (3 sasli)

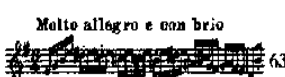
VIII Fuqa (3 sasli)

IX Fuqa (3 sasli)

X Fuqa (2 sasli)

XI Fuqa (3 sasli)

XII Fuqa (4 sasli)

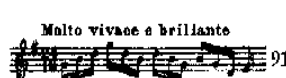
XIII Prelüd

XIV Prelüd

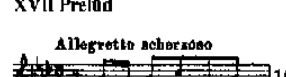
XV Prelüd

XVI Prelüd

XVII Prelüd

XVIII Prelüd

XIX Prelüd

XX Prelüd

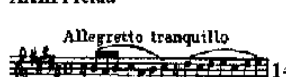
XXI Prelüd

XXII Prelüd

XXIII Prelüd

XXIV Prelüd

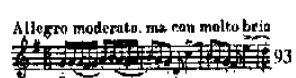
XIII Fuqa (3 sasli)

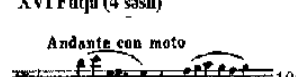
XIV Fuqa (4 sasli)

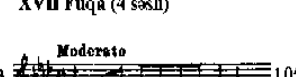
XV Fuqa (3 sasli)

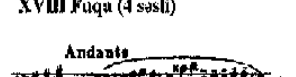
XVI Fuqa (4 sasli)

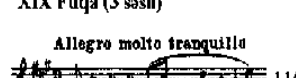
XVII Fuqa (4 sasli)

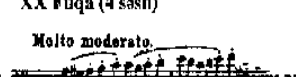
XVIII Fuqa (4 sasli)

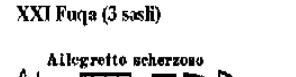
XIX Fuqa (3 sasli)

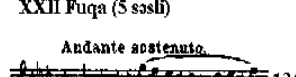
XX Fuqa (4 sasli)

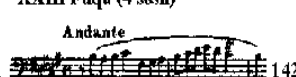
XXI Fuqa (3 sasli)

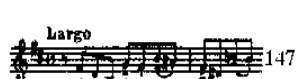
XXII Fuqa (5 sasli)

XXIII Fuqa (4 sasli)

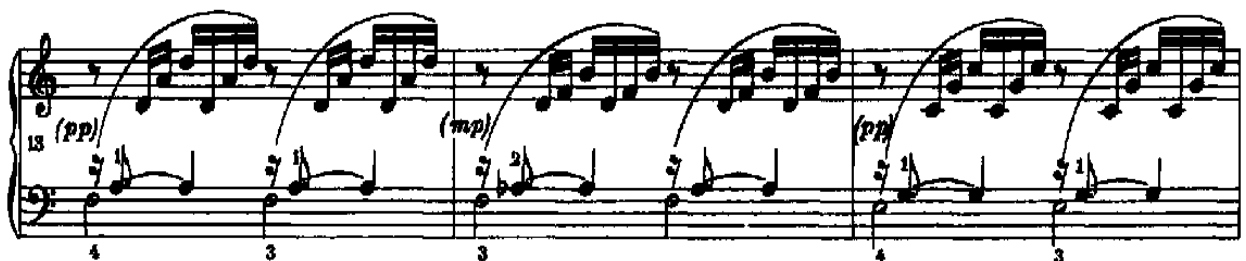
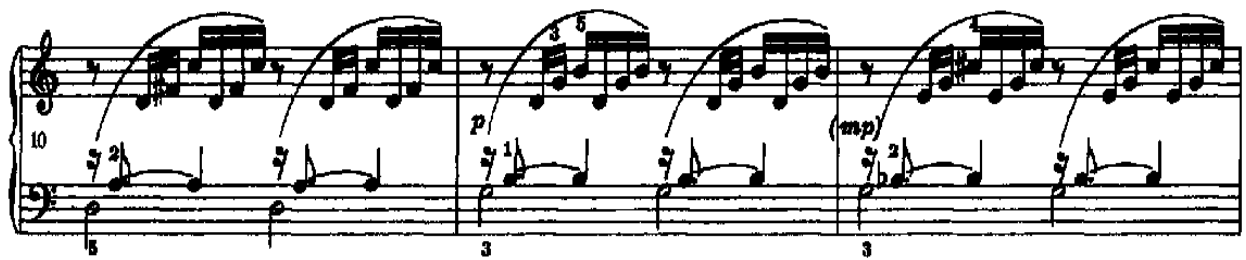
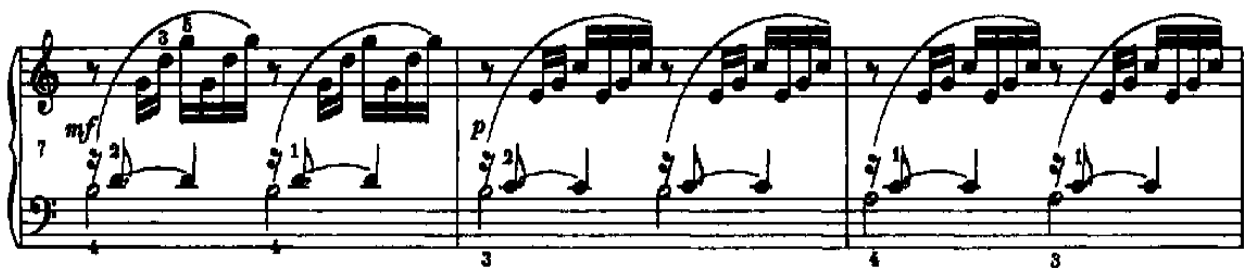
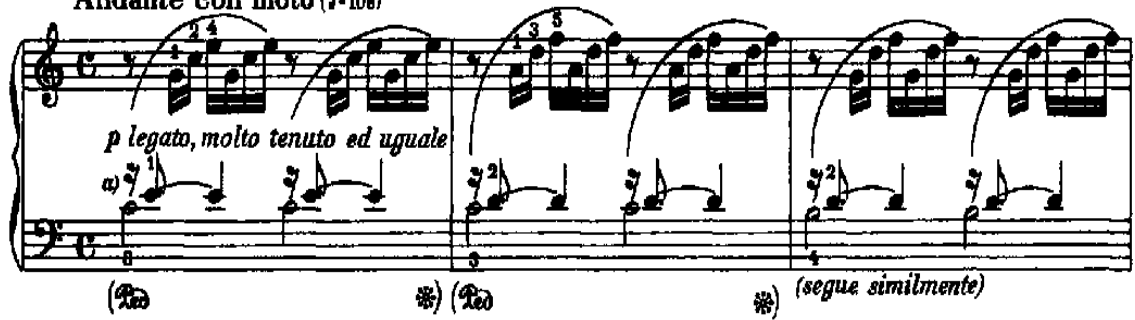

XXIV Fuqa (4 sasli)

I Prelüd

Andante con moto (♩=108)

а) Обратите внимание, чтобы движения пальцев были минимальны. Редактор допускает в этой пьесе употребление педали, но ставит ее в скобки.

а) Barmaq hərəkətlərinin minimal olmasına nəzarət edin. Redaktor bu pyesdə pedal tətbiqini mümkün hesab edir, amma onu mötərizəyə alır.

16

19 *p cresc. a poco a poco*

22 *mf sempre cresc.*

25 *piu f*

28 *ff dim. a poco a poco*

32 *allargando p*

(220) (*) (220) (*) (220) (*) (220) (*)

(220) (*) (simile)

(220) (*) (220) (*) (220) (*)

b) Здесь должны быть выделены басовые ноты.

b) Basda verilmiş notlar daha qabarıq göstərilməlidir.

I Fuqa

Andante (J-66)

(4 səsli)

mf *legatissimo, con perfetta uguaglianza di suono*

mf *marc.*

sempre legatissimo

f *marc.*

c/ marc. f

marc. mf

f marc. mf cresc. f marc. f

Əkshərəkət

Из шестнадцатых второго такта темы образуется ход в верхнем голосе четвёртого такта и все другие ходы того же рода. Из содержащегося в теме отрывка производится бас двенадцатого такта

е ОТРЫВКА

Mövsümün ikinci xanasının onaltılıqlarından dördüncü xanənin yuxarı səndəki gediş və buna oxşar digər gedişlər əmələ gəlmişdir. On ikinci

 mövzudakı bir parçadan
 əmələ gəlir

- а) Ученики почти всегда слишком быстро и ранят или две, три, пять историй.
 - б) Этих малых *dispositio* лучше подчеркнуть вступление темы в сопро.
 - в) Третий падез должен быть без всякого скачка, совершенно плавно проведён над пятым.
 - г) Четвёртый падез должен прийти под третьим.
 - д) Здесь кончается экспозиция и начинается ряд проведенный темы, построенных в виде канона.
 - е) *Phi-dies* следует играть мягче, чем ноты темы.
- иначе этот ход звучит следующим образом:
-

- a) Şagirdlər bu iki etüzlilik notları demək olar ki, həmişə olduqca tələif edirlər.
- b) Bu kiçik dirimicəndə ilə mövzunun sopranodakı girişı daha yaxşı vurğulanır.
- c) Üçüncü barmaqda heç bir sıçrayış olmamalıdır, onu beşinci barmaqın üzərindən tamamilə rəvan şəkildə aparmaq lazımdır.
- d) Dördüncü barmaq üçüncünün altından ötüb keçməlidir.
- e) Ekspozisiya burada sona çatır və mövzunun kanon quruluşlu bir sıra keçidləri başlayır.
- f) *Fa-düzey* mövzunun notlarından daha mülayim çalınmalıdır. Yoxsa bu gediş aşağıdakı kimi səslənər:
-

13 *a tempo* *poco rit.* *marc.* *cresc.*

16 *marc.* *mf marc.*

19 *marc.* *f marc.* *marc.*

22 *dim.* *p calmo marc.* *marc.*

25 *allargando* *pp*

g) Иногда редактор считал нужным прибавить украшения, которых нет в оригинале. В этом случае он ставил их в скобки.

h) Не играйте это *li staccato*, а выдерживайте его полностью.

i) На этом *do* надо быстро заменить большой палец правой руки большим пальцем левой руки, без повторения звука.

l) Стретто; органый пункт на топике.

g) Redaktor originalda olmayan bəzəklərin aradır əlavə edilməsini lazımı hesab edib. Belə hallarda onları mötərizəyə alıb.

h) Bu "lya" səsinə staccato ifa etməyin, onu sona qədər axıra çatdırın.

i) Bu "do" notunda sağ əlin baş barmağını tez bir zamanda həmin səsi təkrarlamadan sol əlin baş barmağı ilə əvəz etmək lazımdır.

l) Stretto; tonika orqan punktu.

Prelüd və fuqa C–dur

Sakit və əzəmətli tərzdə ifa olunan **prelüd** harmonik cəhətdən aydın və şəffafdır, ritm və məntiqi quruluş etibarilə sadədir. Bir növ “akkordlar melodiyası”nı ifadə edir. Özü də bu elə bir melodiyadır ki, ürəkdən süzülür, təmkinli əzəmət və səmimiyyətlə aşırıb daşır.

Prelüd – adi giriş pyesi deyildir. Həm də bütün silsilənin ən ali müqəddiməsidir. Prelüdün quruluşunu adətən üçhissəli kimi təyin edirlər. Prelüdün uca və əzəmətli, dinc və sakit əhval–ruhiyyəsi, quruluşunun aydın və səlisliyi özünə uyğun ifa tərzini tələb edir. Onun tempi heç bir şəkildə tələsik olmamalıdır: *Allegro*–dan daha çox *Moderato* ifa edilməlidir.

Barmaqların hərəkəti burada “minimal” dərəcədə olmalıdır: çünki ifa zamanı lazımı aramlıq, rəvanlıq, səlislik və ahəngdarlıq yalnız bu yolla əldə olunur.

Fuqa öz xarakterinə görə vüqarlı–əzəmətli, hətta təntənəli–zəfər tərzli olub, *C–dur* tonallığının ən parlaq keyfiyyətlərini üzə çıxarır.

Fuqa dördsəslidir, 27 xanə həcmindədir. Hazırkı fuqada zirvənin fəthi orta hissəyə təsadüf edir və yuxarıya doğru yüksəlmək arzusu son xanəyə qədər tükənmək bilmir.

Fuqa bizi hər şeydən əvvəl öz bitkinliyi ilə valeh edir: onun mövzusu sözün həqiqi mənasında bir xanə də olsun dayanmaq bilmir. Burada intermediya yoxdur. Fuqadakı bütün inkişaf mövzu və ona cavabın aramsız növbələşməsi və onların qabil *stretta*lı işlənməsi üzərində qurulub. Həm də ki, Bax özünü hər hansı bir yeknəsəkləkdən, eyni tərzli olmaqdan böyük uğurla çəkindirir.

Fuqadakı *stretta* keçidləri əsl şedevrdir. Bu həm də “magistral” fuqa nümunəsidir. Xarakterinin əzəmətinə və daxili əminliyinə görə də nadir pyesdir.

Fuqanın tempinin təyin edilməsi böyük çətinlik yaratmır. Fuqanın tempi mövzunun xarakterinə uyğun mülayim, düşüncəli və dərrakəlidir.

Çoxsaylı artikulyasiya tövsiyələrindən tam “*legato*” və ya “*portato*” ilə növbələşən “*legato*” (daha geniş intervallar olduğu zaman) məsləhət görülür.

Прелюдия и fuga C–dur

Прелюдия исполнена спокойствия и величия, гармонически прозрачна, ясна, проста по ритму и логике построения. Она представляет собой «мелодию аккордов», причём мелодию, проникнутую сдержанным величием, теплотой и сердечностью.

Прелюдия — это не просто вступительная пьеса, а достойное всего цикла возвышенное введение. Строение прелюдии обычно определяют как трехчастное. Величественно–возвышенный и спокойно–умиротворенный характер прелюдии, а также простота и ясность ее конструкции требуют соответствующего исполнения. Темп ее ни в коем случае не должен быть поспешным: скорее *Moderato*, чем *Allegro*.

Движения пальцев должны быть здесь «минимальными»: только таким путем достигается необходимое спокойствие, связность, ровность, гладкость и пластичность исполнения.

Фуга представляет собой — по характеру — внушительное величественное, быть может, даже победоносно–торжествующее произведение, в котором раскрывается одно из самых ярких качеств тональности *C–dur*.

Фуга четырехголосная, объемом в 27 тактов. В настоящей фуге вершина нарастания высится в середине, там же неумное стремление ввысь не спадает вплоть до последнего заключительного такта.

Фуга поражает нас прежде всего своим единством: тема в ней буквально не умолкает ни на один такт. Нет в ней интермедий. В непрерывном чередовании вождя и спутника и в их искусной стреттной разработке проходит все ее развитие. При этом Бах счастливо избегает какого бы то ни было однообразия.

Фуга является не только шедевром стреттных проведений и образцом так называемой «магистральной» фуги, но и пьесой на редкость величественной по настроению и внутренней убежденности.

Определение темпа фуги не представляет большой трудности. Темп фуги в соответствии с характером темы должен быть умеренным, трезвым, рассудительным.

Из многочисленных артикуляционных рекомендаций предпочтительней те, которые основаны на полном *legato* или на *legato* в сочетании с *portato* (для более широких интервалов).

II Prelüd

Allegro (♩=120)

f energico, articolato

4

8

segue
dim.
segue

12

16

p
cresc. a poco a poco

20

24 *f* *più f*

b) Presto *c) ff* *meno f* *d) f* *meno f*

meno f *sempre molto f* *poco rit.* *e)*

Adagio *f come recitativo* *Allegro* *f*

dim. *mf* *sempre allargando* *p*

а) По мнению редактора, следующее исполнение левой руки является логичным.

б) Этот и следующие темпы (Adagio, Allegro) предписаны Бахом.

в) Рекомендуется несколько затянуть паузу.

г) Чтобы показать канон между верхним голосом и басом, надо найти здесь соответствующую окраску звука.

е) Надо слиговать это *re* с последующим *mi*, для чего следует удержать его во время исполнения четырех нот *arpeggio*.

ж) Это место можно исполнить следующим образом:

а) Редакторам фikiranе اساسен, sol ali bela ifa etmek mantiglidir:

б) Bu və sonraki templar (Adagio, Allegro) Bax tərəfindən göstərilmişdir.

в) Pausanı bir qədər uzatmaq məsləhət görülür.

г) Üst və bas səslərin arasındakı kanonu göstərmək üçün bu hissədə müvafiq səs ahəngi əldə olunnalıdır.

е) Bu "re" səsi ilə növbəti "mi" səsini liqələmək lazımdır. O, arpeggio-dakı dörd səsini ifası zamanı saxlanmalıdır.

ж) Bu hissəni aşağıdakı kimi ifa etmək olar:

Il Fuqa

Allegretto (♩ = 80)

(3 səsli)

il suono sia dolce ma pieno poco stacc. pochissimo stacc. più stacc.

p pochiss. stacc. cresc. mf

mf T p cresc.

f T p

d)

- в) Эти три ноты надо ударить легко, чтобы они не мешали вступлению темы.

- с) Исполняется так:

- д) Движение верхнего голоса является обращением движения притягосложения. Два нижних голоса тоже претерпевают из протягосложения: ~~и~~ ~~и~~ ~~и~~

- a) Redaktur bu fuqanın ifa varianti kimi daimi legato-nun saxlanmasına yol verir.

- b) Bu üç notları yüngülcə səstəndirmək lazımdır ki, onlar mövzunun girişinə mane olmasınlar.

- c) Bu cür ifa olunur:

- d) Üst sasin hərəkəti əksşəhərkətin dövrəsidir. İki alt səslər də həmçinin əksşəhərkətdən əmələ gəlib: ~~HEHE~~

е) Надо играть бас тихо, для того чтобы тема среднего голоса была ясно выделена.

г) Исполняется так:

г) См. примечание г).

б) См. примечание с).

и) Предлагается играть левую руку отсюда до конца ота-
вала, а именно:

е) Bası sakit çılmaq lazımdır ki, orta səsdəki müvzu aydın göstərsin.

г) Bu cür ifa olunur:

г) Bax: qeyd 0).

б) Bax: qeyd с).

и) Sol əli buradan sona qədər oktavalarla çılmaq təklif olunur.

Yəni:

Пrelüd və fuqa c–moll

Prelüd xarakter cəhətdən ciddi, təsirli, qızgın, çox güclü və gərgin–dramatikdir.

Prelüddə improvizə elementlərinin mövcudluğu şübhə doğurmur. Prelüddəki *Presto* tempi bir çoxlarında hansısa qarşısıalınmaz təbiət qüvvəsinə bənzərlik oyadıb və oyatmaqdadır.

Prelüdün formasını üç hissəli kimi ifadə etmək daha rahatdır: *Presto*, qısa rəçitativ (*Adagio*) və dörd xanədən ibarət sonluq (*Allegro*).

Bu ifadə ilk növbədə, həm kifayət qədər cəldlik tələb olunur, digər tərəfdən, ifa təmkinli olmalıdır və prelüdün enerji dolu, iti xarakterinə tam uyğunluq yaratmalıdır.

Adagio Bax tərəfindən geniş rəçitativ üslubda yaradılmışdır. *Adagio* tempi özündən qabaqkı *Presto* tempindən demək olar ki, təqribən dörd dəfə asta olmalıdır.

Prelüdün təbiəti *energico*, *impetuoso* və *ben articolato* ifanı tələb etsə də, onu sərt və ya qərəzli bir şəkildə nəzərə çarpdırmaq olmaz. İfaya eyni dərəcədə xəfif elastiklik gərəkdir. Amma bu xüsusiyyət onaltılıq notların darıxdırıcı hərəkətləri ilə öz qüvvəsini itirməməlidir.

Fuqa Baxın ən məşhur klavir pyesləri sırasına daxildir. Onun məftunedici zərifliyi bəzən açıq–aydın bir şəkildə işvəli və coşğundur, bəzən isə qəmgin və fikirli olub, əsl səlis rəqsvari ritm ilə bağlıdır.

Mövzu tonika ilə başlayır, əsas tonallıqda tam qeyri–mükəmməl kadansla sona çatır.

Kontrapunkt (əks hərəkət) təsirli gözəlliyi ilə ifa edilir. Fuqa kifayət qədər hərəkətli tempdə çalınır, buna baxmayaraq heç bir tələsmə, qaç–qov olmamalıdır. Fuqanın əsas artikulyasiyası *staccato* deyil, *legato*dur. Çərni fuqanın sonuna bas səsinə oktavlı ikiləşmə daxil etmişdir.

Прелюдия и fuga c–moll

Характер ***прелюдии*** энергичный, бурный, стремительный, неудержимый, драматически–напряженный.

В прелюдии, несомненно, имеются элементы импровизации. *Presto* прелюдии у многих вызывало и продолжает вызывать сравнение с какими–то стихийными силами природы.

Форму прелюдии удобнее всего представлять себе как бы составленной из трех частей: *Presto*, короткий речитатив (*Adagio*) и четырехтактное заключение (*Allegro*).

Исполнение прежде всего требует достаточно подвижного, но в то же время сдержанного темпа, отвечающего энергичному и стремительному характеру прелюдии.

Adagio задумано Бахом в широком речитативном стиле. Темп *Adagio* должен быть примерно в четыре раза медленнее темпа предыдущего *Presto*.

Хотя характер прелюдии и предполагает исполнение *energico*, *impetuoso* и *ben articolato*, им все же нельзя оправдать какой–либо грубости и нарочитости. Исполнению равно необходима и легкость, эластичность, которые не должны утрачиваться из–за однообразного движения шестнадцатыми.

Фуга принадлежит к числу наиболее популярных клавирных пьес Баха. Ее чарующая грация, то откровенно лукавая, задорная, то грустная и задумчивая, связана с истинно танцевальным упругим ритмом.

Тема начинается с тоники, заканчивается полной несовершенной каденцией в главной тональности.

Контрапункт (противосложение) исполнен большой красоты. Фуга исполняется в достаточно подвижном темпе, но без какой–либо спешки. Основной артикуляцией фуги является *legato*, а не *staccato*. Черни ввел октавное удвоение в басовом голосе в конце фуги.

III Prelüd

Veloce (♩.92)

8

16

24

32

39

46

p

cresc.

f

p

34 *p* 4 4 4 1 3 1 4 5 4 3 2 1 2 3 1 4
 3 2 1 5 4 3 2 3 4 2

62 *p uguale* *cresc. a poco a poco*
 5 1 2 5 1 3

69 *f* *p*
 5 2 4 4

76 *f* *p* *f* *p* *f*
 1 3 5 3 2 1 2 1 3 4 5 3 2

83 *cresc. a poco*
 1 2 3 1 2 1 1 2 3

95 *un poco largam.*
 5 3 2 1 2 4 1 4 3 2 1 1 2 4 1 4 5 4 6

III Fuqa

Allegro moderato (♩=96)

(3 səslı)

ben accentato, con brio ed esatta misura

Mövzu Əksharakat II əksharakat

Tonal cavab

a) Выведено из противосложения четвертого такта.

b) Исполняется так:

a) Dördüncü xəndəki əksharakətdən əmələ gəlib.

b) Bu cür ifa olunur:

The musical score consists of six systems of staves. The first system (measures 16-19) includes a treble and bass staff with a 'p' dynamic and a 'cresc.' marking. The second system (measures 20-21) features a 'mf' dynamic and a 'marc.' marking. The third system (measures 22-24) includes an 'allargando' marking followed by 'a tempo' and a 'p' dynamic. The fourth system (measures 25-27) features a 'marc.' marking and a 'mf' dynamic. The fifth system (measures 28-30) includes a 'dim.' marking and a 'p' dynamic. The sixth system (measures 31-34) includes a 'non troppo legato' marking, a 'sempre p' marking, and a 'marc.' marking. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and fingerings.

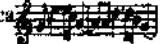
с) Выделено из контранпункта верхнего голоса в девятом

такте

д) Надо выдерживать соль-диез до того момента, когда пятый палец возьмет ля.

е) Соответственно контранпункту верхнего г-лоса такт 7 и 8.

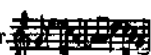

с) Doqquzuncu xananın üst səsindeki kontrpunktundan əmələ gəlir.

д) Beşinci barmaq "ya" səsinı götürən məcəma qədər "sol-diyez" səsinı saxlamaq lazımdır.

е) Üst səsin kontrpunktuna 7 və 8-ci xana müvafıqdır.

35 *energico*
poco legato

37 *f*
marc.

39 *energico*
poco legato

41 *f*
marc.

43 *f*
marc.

f) Исполняется так:

marc.

f) Bu cür ifa olunur:

marc.

45

Measures 45-46. Treble staff: measures 45 (fingering 1 4 3 3 2, 1 3, 5) and 46 (fingering 1 2 1, 8 2 1 2, 3 1 2 1). Bass staff: measures 45 (fingering 2 3 4 3, 5) and 46 (fingering 3, 3).

47

Measures 47-48. Treble staff: measures 47 (fingering 5, 1 2 4, 4 5) and 48 (fingering 3, 2). Bass staff: measures 47 (fingering 3, 5 4) and 48 (fingering 3, 1 3 2 4, 1 2 1 3 2 1). Dynamic marking *fp* is present in measure 48.

49

Measures 49-50. Treble staff: measures 49 (fingering 4 2 1, 5) and 50 (fingering 4 2 1, 7). Bass staff: measures 49 (fingering 3 2 1 2, 4 3 2 1, 5) and 50 (fingering 1 2 1 3 2 1, 3 1 2 4 3 1 2, 2 8, 1 2 3).

51

Measures 51-52. Treble staff: measures 51 (fingering 3 4 1, 4 3 5, 4 2) and 52 (fingering 3, 4, 3). Bass staff: measures 51 (fingering 5 3 2 1, 8, 2, 4) and 52 (fingering 7, 5, 6, 8, 4, 5). Dynamic markings *un poco cresc.* and *mf* are present.

53

Measures 53-55. Treble staff: measures 53 (fingering 4, 5, 1 2, 5 1), 54 (fingering 1 3, 8 2 1 3, 5 1), and 55 (fingering 4, 3, 5). Bass staff: measures 53 (fingering 2 3 4 1, 2 1 3 2, 1 3 2 1, 2), 54 (fingering 4, 4 1), and 55 (fingering 2 1 4 3). Dynamic markings *cresc. sempre* and *f poco rit.* are present.

Preliüd və fuqa Cis–dur

Təravətini itirməyən bu **preliüdün** lətif cazibədarlığının sehri – onun xoş bahar nəfəsli boyalarında, məftunedici xəfifliyindədir. Bu, *Cis–dur* tonallığında yazılan ilk musiqi pyesidir. Preliüdü ifaçılıq üslubu onun bədii məzmununu əhəmiyyətli dərəcədə müəyyən edir: “yüngülcə”, “zərif”, “həlim”, “pərvazlanaraq”. Onaltılıq notların şırıltı ilə süzülən cəld vibrasiyalı fiqurasiyalarına baxmayaraq, ifanın xarakteri sakit, dinc–xəlvəti olmalıdır. Temp “*Vivace*”dən daha çox *Non troppo vivace*–dir.

Musiqi cəhətdən preliüd ilk növbədə “onaltılıq notların müntəzəmliyinin əvvəldən sona qədər qorunub saxlanılmasından ibarətdir”. Preliüddə temp yayındırmaları yoxdur; o bütövlüklə *tempo di rigore* ifa olunur.

Preliüdü texniki cəhətdən mükəmməl mənimsəmək əhəmiyyətli dərəcədə çətinliklər yaradır. “Şopen üslubunda etüd” nümunəsi olan preliüd pianoçu qarşısında dəqiq, müntəzəm və xəfif ifa çətinlikləri yaradır.

Fuqa preliüddən daha da iti və müntəzəmdir. Fuqanın qığılcım saçan nəşəli mövzusu dominantadan (xanənin zəif təqtisindən) başlayır, əsas tonallıqda tonika ilə tam kadansda sona çatır.

Başqa fuqalardan fərqli olaraq, bu fuqa geniş inkişafı intermediyaya malikdir. Fuqanın yaxşı ifası üçün hər şeydən əvvəl lətiflik və yüngülvari xəfiflik cəld olunanmış, iti cizgilərlə həmagənglik yaratmalıdır. Temp hədsiz dərəcə cəld olmamalıdır, lakin bununla bərabər süstlük və cansızlığıyla da seçilməməlidir.

Mövzunun artikulyasiyası onun ilk notunun *staccato*, sonrakı beş notların *legato*, 2–ci xanədə ilk dörd notun yenə də *legato*, bütün yerdə qalanların isə *staccato* ifasını mümkün edir. Fuqa texniki cəhətdən pianoçu üçün preliüddən daha çox çətinlik törədir.

Прелюдия и fuga Cis–dur

Секрет обаяния этой неувядающей **прелюдии** — в светлом, по–весеннему теплом колорите, удивительной легкости и грациозности рисунка. Это первая музыкальная пьеса, написанная в тональности *Cis–dur*. Стиль исполнения прелюдии в значительной мере определяется ее образным содержанием: «легко», «нежно», «мягко», «окрыленно». Характер исполнения, несмотря на быстро вибрирующие, журчащие фигуры шестнадцатыми, должен быть спокойный, умиротворенно–вкрадчивый. Темп скорее *Non troppo vivace*, чем *Vivace*.

Музыкальный смысл прелюдии прежде всего заключается «в сохранении равномерности потока шестнадцатых от начала до конца». В прелюдии нет темповых отклонений; она вся исполняется *tempo di rigore*.

Технически совершенное овладение прелюдией представляет значительные трудности. В прелюдии прообраз «этюда в стиле Шопена», ставящий перед пианистом особую задачу точной, ровной и легкой игры.

Фу́га гораздо более остра и четка. Тема фуги, веселая и искрящаяся, начинается с доминанты (со слабой доли такта), заканчивается на тонике полной каденцией в главной тональности.

Фу́га имеет, в отличие от ряда других фуг, развернутую интермедию. Хорошее исполнение фуги предполагает прежде всего отшлифованность, отточенность рисунка в сочетании с неподдельной грацией и легкостью. Темп не должен быть чрезмерно быстрым и вместе с тем не должен отличаться рыхлостью, вялостью.

Артикуляция темы допускает играть первую ноту темы *staccato*, последующие пять нот *legato*, первые четыре ноты в т. 2 также *legato*, все остальные — *staccato*. В техническом отношении фу́га представляет для пианиста еще большие трудности, чем прелюдия.

IV Prelüd

Andante espressivo (♩ = 92)

а) Очень легкая трель. Выделите *ля* и *соль-диез*, как если бы это было написано следующим образом:

Это замечание имеет значение во всех подобных случаях.

б) В оригиналах это *ля-диез* не слитовано с *ля-диезом* следующего такта.

а) Olduqca yüngül treldir. "*Lyā*" və "*sol-dyez*" səslerini elə vurğulayın, elə bil aşağıda göstəriləyi kimi yazılıb: Bu qeyd bütün bənzər hallarda əhəmiyyətlidir.

б) Bu "*lyā-dyez*" originallarda növbəti xəndəki "*lyā-dyez*" ilə liqalanmayıb.

16

20

24

28

32

36

f

dim.

marc.

cresc.

f molto espress.

p cresc.

f molta voce e largam.

poco rit. a tempo

poco rit. largamente

c) Надо хорошо выделить верхний голос.

c) Üst səsi yaxşı vurğulamaq lazımdır.

IV Fuqa

Moderato (J=100)

(5 səslı) *p solenne*

molto sottov. il Controsoggetto

ben marc.

mf

Müvzu

Əkshərəkət

II əkshərəkət

III əkshərəkət (x. 49-50)

а) От споровки исполнителя зависит дать, почувствовать каждое новое вступление темы, сохраняя при этом постоянное piano.

а) Mövzunun hər yeni keçidini göstərmək üçün ifaçı müəyyən ustalığa sahib olmalıdır və bu zaman sabit "piano"nu saxlamalıdır.

legatiss. uguale e sotto voce

32

33 *marc. ma sempre p*

38 *un poco cresc.* b)

42 *ben marc. ma sotto voce*

48

54 *un poco cresc.*

58

b) В некоторых изданиях этот такт изложен с незначительными различиями. Редактор предпочитает этот вариант, интересный с гармонической стороны.

b) Bu xanənin ifadəsi müxtəlif əlyazmalarda fərqlidir. Redaktor harmonik baxımdan maraqlı doğuran hazırkı variantı üstün tutur.

63 *mf cresc. a poco a poco*

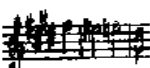
68 *sempre cresc.*

73 *ff*

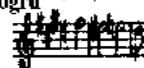
78 *dim.*

83 *mf sempre dim.*

с) Этот ход, полутонно шагающий вниз, сопровождает тему третьего противосклонения здесь и в тактах 69, 71 и 103.

с) Burada və 69, 71 və 103-cü xanələrdə bu aşağıya doğru yarım tonlarla gedib üçüncü əksşərkətin mövzusu müşayiət edir:

84 *cresc. a poco*

92 *a poco*

98 *sempre cresc.*

103 *ff*

109 *un poco rall.* *largamente e sempre rall.* *pp*

Prelüd və fuqa cis–moll

Prelüddə qəmli–qüssəli, melanxolik, lakin bununla bərabər dərin və ciddi hisslər öz ifadəsini tapmışdır.

Prelüdün mövzusu inkişaf etibarilə o qədər intensivdir ki, “sonsuz melodiya” nümunəsi ola bilər. Saysız–hesabsız bəzək–düzək Baxa məxsus deyildir, onlar “sonradan daxil edilmiş əlavələr”dir. Öz xarakterindən irəli gələrək prelüdü dərin təsirli, emosional–gərgin ifa etmək lazımdır, amma əsla lirik–həlim çalınmamalıdır.

Prelüdün tempi sakitdir, amma uzun–uzadı olmamalıdır. Bütün prelüdün dinamik planını demək olar ki, ahəngdar, iti *forte* şəklində ifa etmək gərəkdir.

Fuqa prelüdlə ayrılmaz vəhdətdədir. Fuqa beş səs üçün yazılmışdır. Baxın “Yaxşı temperasiyalı klavir” silsiləsində bu çox nadir təsadüf olunur. Fuqanın mövzusu lakonik və sadədir: burada əksildilmiş kvarta həcmində cəmi beş not vardır.

Birinci mövzudan fərqli olaraq ikinci və üçüncü mövzular ayrıca ekspozisiyaya malik deyillər; onlar inkişafa sərbəst girişlə daxil olurlar; kodada yalnız birinci və üçüncü mövzular *stretta* şəklində qalır.

Fuqanın ümumi həcmi yetəri dərəcədə böyükdür (115 xanə).

Birinci mövzu – əsas mövzu olub, üstünlük təşkil edir, ikinci və üçüncü mövzular isə ona müqavimət göstərmirlər, ardıcıl olaraq onun üzərində cəmləşirlər. Məhz elə bu xüsusiyyətlərinə görə fuqa əzəmətli qotika kilsəsinə bənzəyərək, sanki göylərə ucalır.

Fuqanın ifası pianoçudan çox böyük ustalığ tələb edir.

Fuqanın tempi təmkinlidir, hətta bir qədər ağırıyanadır. İri uzunluqlu notların sayca çoxluğu orqan səslənməsini xatırladır.

Прелюдия и fuga cis–moll

В *прелюдии* передано чувство меланхоличное, печальное, грустное, и в то же время глубокое, сосредоточенное, серьезное.

Тема прелюдии настолько интенсивна в своём развитии, что может служить прообразом «бесконечной мелодии». Многочисленные украшения являются позднейшими вставками, не принадлежащими самому Баху. Исполнение прелюдии — в соответствии с ее основным характером — должно быть глубоко выразительным, эмоционально–напряженным, отнюдь не размягченно–лиричным.

Темп прелюдии спокойный, но ни в коей мере не растянутый. Динамический план — исполнять почти всю прелюдию в звучном и гибком *forte*.

Фуга находится с прелюдией в неразрывном единстве. Фуга написана для пяти голосов, — что у Баха в «Хорошо темперированном клавире» встречается редко. Тема фуги лаконична и проста: всего пять нот, расположенных в пределах уменьшенной кварты.

Вторая и третья темы, в отличие от первой, не имеют отдельных экспозиций; они вступают свободно; в коде остаются лишь первая и третья темы в стреттной форме.

Общий объем фуги достаточно большой (115 тактов).

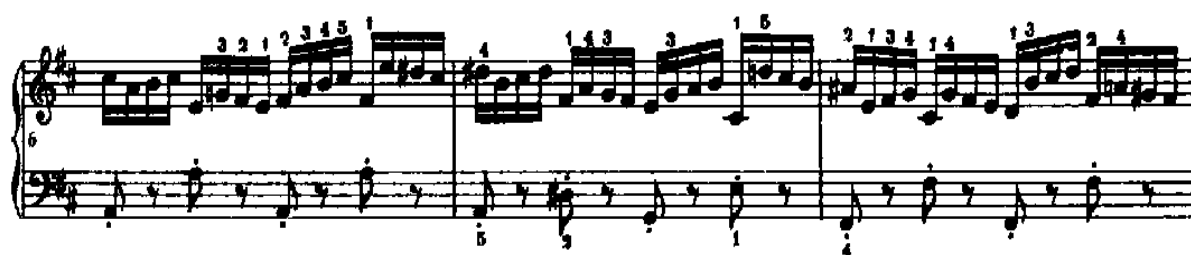
Первая тема является основной; она господствует, а вторая и третья темы, не противостоя ей в одновременности, а вводятся, поочередно накладываясь на нее. Благодаря именно этим качествам фуга подобна величественному готическому собору, устремленному ввысь.

Исполнение фуги требует от пианиста величайшего мастерства.

Темп фуги сдержанный, даже несколько тяжеловесный. Значительное количество нот большой длительности подсказывают органную звучность.

V Prelüd

Allegro vivace e brillante (♩=126)

18 *mf* *dim.* *pp leggerissimo*

21

24 *cresc.*

27 *mf sempre cresc.*

30 *f* *ten.* *rall.*

Adagio (J-J) 33 *ff* *secche*

V Fuqa

Allegro moderato ed energico (♩=69)

(4 səslə)

f risoluto e poco legato

f marcato.

poco legato

Mövzu Okşərakət

Поэзия противостояние изменится тем:

Партия тенора в переходном танте между

вторым и третьим вступлением темы очень важна потому, что из нее произведены все другие интермедии фуги.

Okşərakət daha sonra bu cür dəyişir:

Mövzunun ikinci və üçüncü keçidləri arasındakı keçid xanəssində tenor partiyası olduqca vacibdir. Çünki fuqanın bütün digər intermediyaları onun əsasında yaranıb.

а) Исполняется: Нужно играть шестнадцатые

значительно и четко, не укорачивая их и не удливая.

б) У Баха эта точка не имеет полной ценности. Исполняйте точку в течение всей фуги в продолжительности тридцать-второй ноты, а именно:

в) Играйте это и подобные места всегда следующим образом:

Правая рука должна исполнять обе повторенные ноты одинаковым звуком.

Следующее исполнение: не рекомендуется, потому что оно противоречит стилю фуги.

а) Bu cür ifa olunur: Onaltılıq notları uzatmadan ya da qısaltmadan dəqiq və mənə ilə çalmaq lazımdır.

б) Bax üçün nöqtə dəqiq müəyyən edilmiş uzunluğa malik deyildi.

Məsələn, burada bütün fuqa boyu nöqtə bir otuzikilik nota barəbərdir:

в) Bu və buna oxşar yerləri həmişə aşağıdakı kimi ifa edin:

Sağ əldə təkrar olunan notlar eyni səsle ifa edilməlidir.

Aşağıda göstərilən ifa çünki fuqanın üslubuna ziddir. məsləhət görülmür,

12

15

f marcato

18

20

f deciso

22

energico

24

f

ff non legato, solenne

ff

d) Все голоса здесь происходят из темы.
 e) Ни одно из изданий не имеет трели на этом *mi*.
 f) Октавы баса и употребление педалей здесь *ad libitum*.

d) Burada bütün səslər mövzudan əmələ gəlir.
 e) Hec bir nəşrdə bu "mi" səsi üzərində trəl yoxdur.
 f) Basdakı oktavalar və pedaldan istifadə burada "ad libitum" dur.

Prelüd və fuqa D–dur

Prelüd xüsusi bir tərzdə şəfəq saçıncə pyesdir: o, “yaz əhval–ruhiyyəli”dir. Onaltılıq notların müntəzəm və aramsız hərəkətindən sonra bu prelüd improvizasiyalı kadensiya ilə sona çatır. Temp kifayət qədər cəldir, artukilyasiya yüngülvari xəfif və aydındır.

Fuqa enerjili və cəsarətlidir, barokko tərzlidir. Onun musiqi nəfəsi güdrətli, möhtəşəm və əzəmətlidir. Baxın seçdiyi işıqlı, səmimi, təmtəraqlı–teatral D–dur tonallığı bu xarakterlə tam həmahənglik yaradır. Anton Rubinşteyn demişdir ki, “Beşinci fuqa kimi bu dünyada güclü heç nə yoxdur... bu fuqa kamillik zirvəsidir”. O, həm də əlavə etmişdir ki, “Bu fuqada insanın nail ola biləcəyi bütün əzəmət öz ifadəsini tapmışdır”.

Fuqa dördsəslidir. O, sərbəst inkişafı iki əks-hərəkətdən və real cavabdan ibarətdir. Qısa və qüvvətli mövzu basda tonika ilə başlayır, mediantada sona çatır. Prelüdün sonundakı qamma və arpeciolar onun “partlayıcı” aktivliyini əhəmiyyətli dərəcədə hazırlayır.

Cəmi 27 xanədən ibarət olan fuqanın quruluşu üçhissəli formaya daha yaxındır.

Fuqadakı 32–lik notlar prelüdün 16–lıq notlarına təxminən bərabərdir: fuqanın tempi bu cür təyin edilir. Fuqanın *Allegro moderato* və *Maestoso* tərzində ifa olunması onun möhtəşəm və məğrur xarakterinə daha çox müvafiqdir.

Прелюдия и fuga D–dur

Прелюдия — грациозная пьеса, озаренная особым светом: в ней есть «нечто от весеннего настроения». Прелюдия — после непрерывного равномерного движения шестнадцатыми — заканчивается импровизационно введенной каденцией. Темп достаточно скорый, упругий, артикуляция ясная, лёгкая, отчетливая.

Фуга энергичная и мужественная, выдержана в стиле барокко. Дух ее музыки — мощный, пышный и величавый. Полностью гармонирует с этим и избранная Бахом тональность — светлый, открытый, театрально-приподнятый D–dur. Антон Рубинштейн говорил: «Подобного мощной V фуге ничего на свете не существует... это верх совершенства». И добавлял: «В ней выразилось все величие, до которого человек может достигнуть».

Фуга — четырехголосная, с двумя свободно развертывающимися противосложениями и реальным ответом. Короткая и упругая тема начинается в басу с тоники, заканчивается на медианте. Ее «взрывная» активность в значительной степени подготавливается гаммами и арпеджио еще в конце прелюдии.

Строение фуги, состоящей всего из 27 тактов, ближе всего к трехчастному типу.

Темп фуги определяется тем, что тридцатьвторые в фуге равняются примерно шестнадцатым в прелюдии. Исполнение *Allegro moderato* и *Maestoso* наиболее соответствует пышному и горделивому характеру фуги.

VI Prelüd

Allegro ma non troppo (♩=84)

leggero, uguale, poco legato

The musical score for VI Prelüd consists of six systems, each with a piano (treble) and bass (bass) staff. The key signature is one flat (B-flat major or D minor), and the time signature is common time (C). The tempo is marked 'Allegro ma non troppo' with a quarter note equal to 84 beats per minute. The performance style is 'leggero, uguale, poco legato'. The score includes various dynamics: *p* (piano), *cresc.* (crescendo), *f* (forte), *dim.* (diminuendo), *un poco marcato*, *mf* (mezzo-forte), and *p* (piano). Fingerings are indicated by numbers 1-5 above or below notes. Some measures include slurs and ties. The score is divided into measures by bar lines, with measure numbers 3, 5, 7, 9, and 11 indicated at the start of their respective systems.

а) Представьте себе легкое пиццикато виолончели.

а) Violonçelin хәфif "pizzicato" sunu tәsәvvür edin.

This page contains six systems of musical notation for piano, each consisting of a treble and bass staff. The notation is highly technical, featuring numerous fingerings (numbers 1-5) and dynamic markings.

- System 1 (Measures 13-14):** Treble staff has a *cresc.* marking. Bass staff has a *marcato e cresc.* marking.
- System 2 (Measures 15-16):** Treble staff has a *p* marking. Bass staff has a *p* marking.
- System 3 (Measures 17-18):** Treble staff has a *piu p* marking. Bass staff has a *mf* marking.
- System 4 (Measures 19-20):** Treble staff has a *p* marking. Bass staff has a *cresc. a poco a poco* and *un poco marc.* marking.
- System 5 (Measures 21-22):** Treble staff has a *p* marking. Bass staff has a *p* marking.
- System 6 (Measures 23-24):** Treble staff has a *p* marking. Bass staff has a *p* marking.
- System 7 (Measures 25-26):** Treble staff has a *p* marking. Bass staff has a *p* marking.

VI Fuqa

Andante espressivo (♩ = 72) *b)*

(3 səslı)

mp

ten. mf

uguale

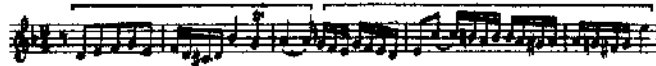
cresc.

f

dim.

Mövzu

Üksərəket

a) Редактор обозначает тему всегда буквой Т, а обращение темы — опрокинутым Л. Этой системе, использованной редактором в изданных ранее томах сочинений Баха, он и здесь следует.
b) Все анаки *staccato accentato* (v) воспроизведены точно по оригиналу.
c) Очень вероятно, что здесь допущена ошибка переписчика в воспроизведении оригинала, потому что вместо трели стоит группшето, требующее следующего исполнения:

которое сделало бы менее очевидным непосредственное происхождение этой секвенции от темы.

a) Redaktor bu mövzunı həmişə T hərflı ilə ifadə edir, mövzunun dönmasını isə çevrilən L ilə göstərir. Bax əsərlərinin əvvəlki nəşrlərində redaktor tərəfindən tətbiq edilən sistəmə burada da riayət edilir.
b) Bütün *staccato accentato* işarələri (v) originala uyğun qaydada əksini tapmışdır.
c) Çox güman ki, köçürdücü originalın köçürülməsi zamanı burada səhvə yol verib. Çünki tələb olunan trəlin avazına aşağıdakı ifadə "gruppsheto" qoyulub:
Bu isə mövzu zamanında əmələ gələn sekvensiyanın mənşəyini daha az bəlli edir.

The musical score is written for piano and consists of five systems of staves. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and dynamic markings like 'p', 'mf', 'dim.', 'mp', 'cresc.', 'allargando', 'f', and 'p'. Fingerings are indicated by numbers 1-5. The piece is in a key with one sharp (F#) and a 3/4 time signature. The systems are numbered 20, 25, 30, 35, and 40 on the left margin.

д) Верхний голос происходит из второго такта противоположения. Оба других проводят тему в противоположном движении.
 е) Средние голоса здесь удвоены; они повторяют начало темы частью в прямом, частью в противоположном движении.

д) Üst ses öz başlangıcı akşarakatin ikinci xanasından götürür. Diğer iki ses mövzunu əks istiqamətdə ifa edir.

е) Burada orta səslər ikiləşir; onlar mövzunun başlangıcı ya düz, ya da əks istiqamətdə təkrarlayır.

Прелюд və fuqa d–moll

Прелюд yüngül, həssas, cizgilərə malikdir, lakin bununla bərabər kolorit cəhətdən kifayət qədər iti, inadlı və orijinal çalarlarla zəngindir.

Прелюдün ikinci yarısında əhval–ruhiyyə daha coşğun, ehtiraslı olur.

Прелюдün tempi həddən artıq cəld ola bilməz.

Артикуласија cəhətdən sağ əl üçün *legato* təklif edilir.

Sol əlin partiyası (səkkizlik notlar) daha çox *staccato* və ya *portato* ifa olunur. Mucellini məsləhət görür ki, “Violonçelin yüngül *pizzicato*–sunu təsəvvürünüzdə canlandırın”.

Adətən prelüdün sonuna doğru ifanın dinamik planında şiddətlənmə nəzərdə tutulur – *piano*–dan və ya *mezzo forte*–dən *forte*–yə.

Fuqa üçsəslidir. Onun tutqun xarakterli mövzusu tonikadan başlayır (pauzadan sonra xanənin zəif təqtisində), əsas tonallıqda, yəni yarım kadansla, dominantada sona çatır.

Mövzuya verilən cavab real xarakter daşıyır: başdan–başa onaltılıq notlardan təşkil olunmuş ifadəli əkshərəkət onu müşayiət edir.

Fuqanın kodasında tonika səsinə, səslərin ikiləşməsi üzərində qurulan orqan punktu vardır. Belə ifa son xanələrə dolğun səslə, əzəmətli xarakter bəxş edir.

Bütün bunlar tempin təmkinli xarakterini, sakit hərəkətini təsdiqləyir. Mövzunun sonunda meydana çıxan trel əsas notdan etibarən ifa olunmalıdır. Onun qızgın surətdə ifa olunmasına baxmayaraq, trelin başlanğıc səsinə çox da gözə çarpmayan ləngimə və naxışlaq özünü göstərməlidir.

Прелюдия и фуга d–moll

Прелюдия легкого, тонкого рисунка, в то же время достаточно острая, характерная, своеобразная по колориту.

Во второй половине прелюдии настроение становится более бурным, страстным.

Темп прелюдии вряд ли может быть слишком быстрым.

В отношении артикуляции предлагают для правой руки *legato*.

Партия левой руки (восьмые) чаще всего исполняется *staccato* или *portato*. Совет Муджеллини: «представьте себе легкое пиццикато виолончели».

Динамический план исполнения обычно предусматривает нарастание к концу прелюдии — от *piano* или *mezzo forte* к *forte*.

Фу́га трехголосна. Тема ее, мрачного характера, начинается с тоники (со слабой доли такта после паузы), заканчивается половинной каденцией в главной тональности, то есть на доминанте.

Ответ к теме имеет реальный характер: ему сопутствует выразительное противосложение, почти сплошь состоящее из шестнадцатых.

В коде фуги имеется органнй пункт на тонике с увеличением (удвоением) числа голосов, — прием, придающий заключению полнозвучный, величественный характер.

Все свидетельствует о сдержанном характере темпа, спокойном движении. Трель (появляющаяся к концу темы) должна исполняться с главной ноты, энергично, но с небольшой задержкой начального звука трели и с нахшлагом.

VII Prelüd

Allegro molto tranquillo; preludiando (♩ = 76)

The musical score is written for piano and organ. It consists of five systems of music.

- System 1:** The piano part begins with a melody in the right hand, marked *mf*. The organ part provides a harmonic accompaniment in the left hand. Fingerings are indicated with numbers 1-5.
- System 2:** The piano part continues with a more complex melodic line. The organ part features a series of chords. A *cresc.* (crescendo) marking is present. Fingerings are indicated with numbers 1-5.
- System 3:** The piano part has a rapid, ascending melodic line. The organ part has a series of chords. A *fenargico* (ferocious) marking is present. Fingerings are indicated with numbers 1-5.
- System 4:** The piano part has a rapid, descending melodic line. The organ part has a series of chords. A *Un poco meno mosso (♩ = 69)* marking is present. Fingerings are indicated with numbers 1-5.
- System 5:** The piano part has a rapid, ascending melodic line. The organ part has a series of chords. A *sempre legatiss.* (always most legato) marking is present. Fingerings are indicated with numbers 1-5.

Measures 17-20. Treble staff: measures 17-18 have fingerings 1, 2, 3, 4, 5 and 1, 2, 3, 4, 5. Measure 19 has a slur over measures 19-20 with fingerings 1, 2, 3, 4, 5. Bass staff: measures 17-18 have fingerings 5, 4, 3, 2, 1 and 4, 3, 2, 1, 5. Measure 19 has a slur over measures 19-20 with fingerings 3, 2, 1, 5, 4. A *marc.* (marcato) marking is present in measure 19.

Measures 21-24. Treble staff: measures 21-22 have fingerings 1, 2, 3, 4, 5 and 1, 2, 3, 4, 5. Measure 23 has a slur over measures 23-24 with fingerings 1, 2, 3, 4, 5. Bass staff: measures 21-22 have fingerings 5, 4, 3, 2, 1 and 4, 3, 2, 1, 5. Measure 23 has a slur over measures 23-24 with fingerings 3, 2, 1, 5, 4. A *p* (piano) marking is present in measure 23.

Fugato (4 səsli)
Allegro (♩=80)
semplice

Measures 25-27. Treble staff: measures 25-26 have fingerings 1, 2, 3, 4, 5 and 1, 2, 3, 4, 5. Measure 27 has a slur over measures 27-28 with fingerings 1, 2, 3, 4, 5. Bass staff: measures 25-26 have fingerings 5, 4, 3, 2, 1 and 4, 3, 2, 1, 5. Measure 27 has a slur over measures 27-28 with fingerings 3, 2, 1, 5, 4. A *marc.* (marcato) marking is present in measure 25.

Measures 28-30. Treble staff: measures 28-29 have fingerings 1, 2, 3, 4, 5 and 1, 2, 3, 4, 5. Measure 30 has a slur over measures 30-31 with fingerings 1, 2, 3, 4, 5. Bass staff: measures 28-29 have fingerings 5, 4, 3, 2, 1 and 4, 3, 2, 1, 5. Measure 30 has a slur over measures 30-31 with fingerings 3, 2, 1, 5, 4.

Measures 31-34. Treble staff: measures 31-32 have fingerings 1, 2, 3, 4, 5 and 1, 2, 3, 4, 5. Measure 33 has a slur over measures 33-34 with fingerings 1, 2, 3, 4, 5. Bass staff: measures 31-32 have fingerings 5, 4, 3, 2, 1 and 4, 3, 2, 1, 5. Measure 33 has a slur over measures 33-34 with fingerings 3, 2, 1, 5, 4.

This page contains six systems of musical notation for a piano piece. The notation includes treble and bass staves with various musical symbols, fingerings, and performance instructions.

- System 1 (Measures 34-36):** Features a treble staff with a melodic line and a bass staff with a supporting line. Fingerings are indicated by numbers 1-5. A small inset shows a detail of the treble staff.
- System 2 (Measures 37-39):** Continues the melodic and supporting lines. A dynamic marking *f* (forte) is present in measure 38.
- System 3 (Measures 40-42):** Includes the instruction *(un poco rit. a tempo)* above the treble staff. The notation shows a change in the melodic pattern.
- System 4 (Measures 43-45):** Features a dynamic marking *dim.* (diminuendo) in the bass staff and a *legato* instruction in the treble staff. The music is marked *p* (piano).
- System 5 (Measures 46-48):** Continues the melodic and supporting lines with various fingerings.
- System 6 (Measures 49-51):** Includes another *dim.* marking in the bass staff. The system concludes with a final melodic phrase.

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

282

283

284

285

286

287

288

289

290

291

292

293

294

295

296

297

298

299

300

301

302

303

304

305

306

307

308

309

310

311

312

313

314

315

316

317

318

319

320

321

322

323

324

325

326

327

328

329

330

331

332

333

334

335

336

337

338

339

340

341

342

343

344

345

346

347

348

349

350

351

352

353

354

355

356

357

358

359

360

361

362

363

364

365

366

367

368

369

370

371

372

373

374

375

376

377

378

379

380

381

382

383

384

385

386

387

388

389

390

391

392

393

394

395

396

397

398

399

400

401

402

403

404

405

406

407

408

409

410

411

412

413

414

415

416

417

418

419

420

421

422

423

424

425

426

427

428

429

430

431

432

433

434

435

436

437

438

439

440

441

442

443

444

445

446

447

448

449

450

451

452

453

454

455

456

457

458

459

460

461

462

463

464

465

466

467

468

469

470

471

472

473

474

475

476

477

478

479

480

481

482

483

484

485

486

487

488

489

490

491

492

493

494

495

496

497

498

499

500

501

502

503

504

505

506

507

508

509

510

511

512

513

514

515

516

517

518

519

520

521

522

523

524

525

526

527

528

529

530

531

532

533

534

535

536

537

538

539

540

541

542

543

544

545

546

547

548

549

550

551

552

553

554

555

556

557

558

559

560

561

562

563

564

565

566

567

568

569

570

571

572

573

574

575

576

577

578

579

580

581

582

583

584

585

586

587

588

589

590

591

592

593

594

595

596

597

598

599

600

601

602

603

604

605

606

607

608

609

610

611

612

613

614

615

616

617

618

619

620

621

622

623

624

625

626

627

628

629

630

631

632

633

634

635

636

637

638

639

640

641

642

643

644

645

646

647

648

649

650

651

652

653

654

655

656

657

658

659

660

661

662

663

664

665

666

667

668

669

670

671

672

673

674

675

676

677

678

679

680

681

682

683

684

685

686

687

688

689

690

691

692

693

694

695

696

697

698

699

700

701

702

703

704

705

706

707

708

709

710

711

712

713

714

715

716

717

718

719

720

721

722

723

724

725

726

727

728

729

730

731

732

733

734

735

736

737

738

739

740

741

742

743

744

745

746

747

748

749

750

751

752

753

754

755

756

757

758

759

760

761

762

763

764

765

766

767

768

769

770

771

772

773

774

775

776

777

778

779

780

781

782

783

784

785

786

787

788

789

790

791

792

793

794

795

796

797

798

799

800

801

802

803

804

805

806

807

808

809

810

811

812

813

814

815

816

817

818

819

820

821

822

823

824

825

826

827

828

829

830

831

832

833

834

835

836

837

838

839

840

841

842

843

844

845

846

847

848

849

850

851

852

853

854

855

856

857

858

859

860

861

862

863

864

865

866

867

868

869

870

871

872

873

874

875

876

877

878

879

880

881

882

883

884

885

886

887

888

889

890

891

892

893

894

895

896

897

898

899

900

901

902

903

904

905

906

907

908

909

910

911

912

913

914

915

916

917

918

919

920

921

922

923

924

925

926

927

928

929

930

931

932

933

934

935

936

937

938

939

940

941

942

943

944

945

946

947

948

949

950

951

952

953

954

955

956

957

958

959

960

961

962

963

964

965

966

967

968

969

970

971

972

973

974

975

976

977

978

979

980

981

982

983

984

985

986

987

988

989

990

991

992

993

994

995

996

997

998

999

1000

1001

1002

1003

1004

1005

1006

1007

1008

1009

1010

1011

1012

1013

1014

1015

1016

1017

1018

1019

1020

1021

1022

1023

1024

1025

1026

1027

1028

1029

1030

1031

1032

1033

1034

1035

1036

1037

1038

1039

1040

1041

1042

1043

1044

1045

1046

1047

1048

1049

1050

1051

1052

1053

1054

1055

1056

1057

1058

1059

1060

1061

1062

1063

1064

1065

1066

1067

1068

1069

1070

1071

1072

1073

1074

1075

1076

1077

1078

1079

1080

1081

1082

1083

1084

1085

1086

1087

1088

1089

1090

1091

1092

1093

1094

1095

1096

1097

1098

1099

1100

1101

1102

1103

1104

1105

1106

1107

1108

1109

1110

1111

1112

1113

1114

1115

1116

1117

1118

1119

1120

1121

1122

1123

1124

1125

1126

1127

1128

1129

1130

1131

1132

1133

1134

1135

1136

1137

1138

1139

1140

1141

1142

1143

1144

1145

1146

1147

1148

1149

1150

1151

1152

1153

1154

1155

1156

1157

1158

1159

1160

1161

1162

1163

1164

1165

1166

1167

1168

1169

1170

1171

1172

1173

1174

1175

1176

1177

1178

1179

1180

1181

1182

1183

1184

1185

1186

1187

1188

1189

1190

1191

1192

1193

1194

1195

1196

1197

1198

1199

1200

1201

1202

1203

1204

1205

1206

1207

1208

1209

1210

1211

1212

1213

1214

1215

1216

1217

1218

1219

1220

1221

1222

1223

1224

1225

1226

1227

1228

1229

1230

1231

1232

1233

1234

1235

1236

1237

1238

1239

1240

1241

1242

1243

1244

1245

1246

1247

1248

1249

1250

1251

1252

1253

1254

1255

1256

1257

1258

1259

1260

1261

1262

1263

1264

1265

1266

1267

1268

1269

1270

1271

1272

1273

1274

1275

1276

1277

1278

1279

1280

1281

1282

1283

1284

1285

1286

1287

1288

1289

1290

1291

1292

1293

1294

1295

1296

1297

1298

1299

1300

1301

1302

1303

1304

1305

1306

1307

1308

1309

1310

1311

1312

1313

1314

1315

1316

1317

1318

1319

1320

1321

1322

1323

1324

1325

1326

1327

1328

1329

1330

1331

1332

1333

1334

1335

1336

1337

1338

1339

1340

1341

1342

1343

1344

1345

1346

1347

1348

1349

1350

1351

1352

1353

1354

1355

1356

1357

1358

1359

1360

1361

1362

1363

1364

1365

1366

1367

1368

1369

1370

1371

1372

1373

1374

1375

1376

1377

1378

1379

1380

1381

1382

1383

VII Fuqa

Allegro moderato
ma con brio (♩ = 96)

(3 sasli)

The musical score for VII Fuqa consists of three systems of staves. The first system starts with a treble and bass staff, followed by a single treble staff. The second system has two treble staves and a bass staff. The third system has two treble staves and a bass staff. The music is written in a key with two flats and a 2/4 time signature. It includes various musical notations such as notes, rests, beams, slurs, and fingerings. Dynamics include *f*, *mf*, *dim.*, *cresc.*, *ten.*, and *f*. There are also accents and slurs throughout the piece.

Müvzu

Müvzunun kodası Öksharakat

Tonal cavab

a) İnia:

Musical notation for the first part of the interlude, labeled 'a) İnia:'. It consists of a single treble staff with a key signature of two flats and a 2/4 time signature. The notation includes notes, rests, and fingerings.

b) Эта первая интермедия, как и следующие, происходит почти исключительно из темы.

a) Yaxud:

Musical notation for the second part of the interlude, labeled 'a) Yaxud:'. It consists of a single treble staff with a key signature of two flats and a 2/4 time signature. The notation includes notes, rests, and fingerings.

b) Bu birinci intermediya bütün sonrakı intermediyalar kimi, müvzunun demək olar ki, yalnız kodasından əmələ gəlir:

Musical notation for the third part of the interlude, labeled 'b)'. It consists of a single treble staff with a key signature of two flats and a 2/4 time signature. The notation includes notes, rests, and fingerings.

17 *p* *T.* *un poco cresc.*

20 *mf* *f*

(24) *cresc.* *f*

27 *ten.* *dim.* *cresc.*

31 *a)* *f*

(35) *ten.* *molto allargando* *f* *p*

- c) Происходит из противосложения.
d) Кода в обращении.
e) Происходит из противосложения.
f) Тенор разделяется здесь на два голоса.

- c) Əkshərəkətdən əmələ gəlib
d) Koda dönmə şəklindədir.
e) Əkshərəkətdən əmələ gəlib.
f) Tenor burada iki səsə ayrılır.

Prelüd və fuqa Es–dur

Prelüdün başlıca xarakteri təmtəraqlı və əzəmətlidir, bəzi hallarda isə coşğundur. Prelüd öz tərzinə görə Baxın orqan tokkatalarının əzəmətli barokko üslubuna yaxındır.

Onun quruluşu qeyri–adidir. Daxilən onun öz “prelüd”ü və öz “fuqa”sı vardır. Özü də prelüd öz növbəsində, sanki iki prelüddən, iki hissədən ibarətdir. Döürdsəsli fuqa isə təsirli və əzəmətlidir.

Prelüdün forması aydın bir şəkildə və asanlıqla üç hissəyə bölünür. Əslinə baxılırsa, burada I və II hissələr prelüdü təşkil edir. O, əvvəlcə qətiyyətli, enerjili xarakterdədir (*deciso*), sonra isə daha sakit (*Andante*) tərzdə təqdim edilir, III hissə — əzəmətli xoral fuqaya bənzərdir.

Prelüdün ifası bir çox hallarda onun tərkib hissələrinin xarakteri və qarşılıqlı əlaqəsi ilə təyin olunur. İlk növbədə, heç bir zərifləşdirilmə və sünilik yoxdur.

Səslənməsinə görə prelüdün ifası klavesindən daha çox orqana yaxındır və *legato*–ya əsaslanmalıdır.

Fuqa prelüddən daha az əhəmiyyətli. Fuqa qısa olduğuna görə “prelüdə bir növ əlavədir və yaxud onun sonluğu kimi bir vəzifə icra edir”. Fuqanın xarakteri, heç şübhəsiz, prelüdün xarakterinə ziddir. Prelüd nə qədər monumental, əzəmətli və əhəmiyyətlidirsə, fuqa bir o qədər yüngül, zarafatçı və cazibədardır. Möhkəm və cəsəətli prelüdün əksi olan fuqa, zərif və yumşaq xarakterlidir. Fuqa üçsəslidir, saxlanılmış əksşəəkətə və tonal cavaba malikdir. Onun kəskin xarakterli və qüvvətli mövzusu kvintadan başlayır, ortada pauza ilə qırılır və dominant tonallığına modulyasiya edərək, əsas tonallığın kvintasında sona çatır. Mövzuya cavab mövzu sona çatdıqdan dərhal sonra deyil, kiçik modulyasiyavari bağlayıcıdan sonra daxil olur. Temp kifayət qədər hərəkətlidir. Artikulyasiya *legato*–dan daha çox *staccato*–ya yaxındır. İfanın dinamik planı son dərəcə sadədir: fuqanın əsas hissəsi *leggero grazioso* ifa olunur, yalnız son xanələrdə səslənmənin *forte*–yə qədər yüksəldilməsi meydana çıxır.

Прелюдия и фуза Es–dur

Основной характер **прелюдии**, приподнятый, величественный, моментами бурный. Прелюдия по складу близка к грандиозному барочному стилю баховских токкат для органа.

Строение ее необычно. Внутри прелюдии, в сущности, содержится своя «прелюдия» и своя «фуза», причем прелюдия, в свою очередь, состоит как бы из двух прелюдий, двух частей, а фуза, имеющая четырехголосный склад, значительна и мощна.

Форма прелюдии ясно и легко расчленяется на три раздела – части. 1–я и 2–я части составляют, собственно, прелудию — в начале решительного, энергичного характера (*deciso*), затем более спокойного (*Andante*), 3–я часть — нечто вроде величественной хоральной фуги.

Исполнение прелюдии во многом определяется характером и взаимосвязью ее составных частей. Во–первых, никакой изнеженности и манерности.

Исполнение прелюдии ближе по характеру звучания к органу, чем к клавесину и должно основываться на *legato*.

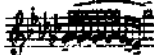
Фуза менее значительна, чем прелюдия. Фуза, благодаря своей краткости «играет роль лишь некоторого дополнения или заключения к прелюдии». Характер фуги, естественно, противоположен характеру прелюдии. Если прелюдия в основном монументальна, величественна, значительна, то фуза — легковесна, шутивая, грациозна. Фуза, в противоположность твердой и мужественной прелюдии, имеет женственный, мягкий характер. Она трехголосна, имеет удержанное противосложение и тональный ответ. Тема ее — остро характерная и упругая — начинается, с квинты, прерывается в середине паузой и, модулируя в тональность доминанты, заканчивается квинтой главной тональности. Ответ вступает не сразу после окончания изложения темы, а после небольшой модуляционной связки Темп довольно подвижный. Артикуляция ближе к *staccato*, чем к *legato*. Динамический план исполнения весьма прост: большая часть фуги исполняется *leggero grazioso*, лишь в последних тактах уместен подъем звучности до *forte*.

VIII Prelüd

Lento; con profondo sentimento (♩ = 42)

а) Второе до-бемоль берется здесь левой рукой более слабо, чем первое, потому что оно относится уже к аккомпанементу.

б) Советую всюду выделить ноты, относящиеся к мелодической линии, приблизительно так:

в) По мнению редактора, употребление педали в этой прекрасной прелюдии не погрешит против характера пьесы.

д) Вероятно Черни сомневался в подлинности ноты ре-бемоль. Поэтому он ее опустил, хотя она имеется во всех оригиналах.

а) Sol alta ikinci "do-bemol" burada birinciye nisbeten daha zayıf götürülür, çünkü o, artık müşayiata aittir.

б) Melodik xəttə aid olan notları hər yerdə təxminən belə vurğulanacağı məsləhət görürəm:

в) Redaktorun fikrinə, bu füsunkar prelüddə pedala istifadə olunması pьesin xarakterinə xələl gətirməz.

д) Черни güman ki, "re-bemol" notunun həqiqiliyinə şübhə edirdi. Ona görə də bu səs çıxarıb. Halbuki həmin səs bütün originallarda vardır.

17 *mf cresc.* *f*

21 *molto dim.* *p*

25 *molto* *f solenne* *non troppo legato*

29 *dolce* *pp* *13*

33 *cresc. un poco* *un poco largem.* *f*

37 *p* *dolce* *rall.* *dim.* *pp*

е) Перед фа должен стоять б.

е) "Fa" notunun qarşısında б olmalıdır.

VIII Fuqa a)

Andante sostenuto (♩=72)

(3 səslı) *p senza coloriti, come organo*

un poco più di voce

mp cresc. a poco a poco

Mövzu Əlshərəkat

Tonal cavab

Mövzunun dönməsi Mövzunun artırılması

Xanə 30. Xanə 62.

В этой фуге тема разнообразно изменяется, как указано в следующих образцах:

Aşağıdakı nümunələrdən göründüyü kimi, mövzu bu fuqada müxtəlif cür dəyişilir:

(Тема в обращении) (Mövzunun dönmə variantı)

Xanə 20. Xanə 24. Xanə 47. Xanə 77.

а) Эта fuga написана Бахом в *ре-диез* миноре, а не *ми-бемоль* миноре, как в изданиях Черни и Таузинга.

а) Çərni və Таузинг nəşrlərində bu fuqa *mi-bemol* minorda olsa da, Bax tərəfindən *re-dyez* minorda yazılıb.

б) Некоторые оригиналы содержат следующую версию: Но, возможно, что, несмотря на такой способ написания, *ре-диез* брался одновременно с *фа-диезом* в соответствии с традицией того времени подгонять ритм одного голоса под ритм другого.

б) Bir çox əlyazmalarda aşağıdakı versiya verilmişdir: Lakin "re-dyez" in belə yazılmasına baxmayaraq, o dövrün ənənələrinə görə, bir səsin ritminin digər səsin ritminə uyğunlaşdırılmasından ötrü ola bilər ki, bu səslər "fa-dyez" ilə bərabər səslənib.

Тема в обращении.

с) Равнозначно следующему:

Mövzunun dönmə variantı.

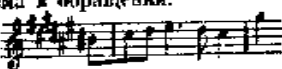
с) Aşağıdakına bərabərdir:

d) Надо выделить тему.

Тема и обращения.

e) Равнозначно следующему:

f) Надо взять это *re-diez* легни, так, чтобы палец минимально отходил от клавиши.

d) Müvzunu gösternak lazımdır.

Müvzurun dönme variantı

e) Aşağıdakına bərabərdir:

f) Bu "*re-diez*" səsini clə yüngülcə götürmək lazımdır ki, barmaq klavişdən minimal dərəcədə aralansın.

[illegible]

68

cresc. a poco a poco

72

Handwritten musical score for 'The Merry Widow' (No. 72). The score is written on two staves, Treble and Bass clef. The key signature is one sharp (F#). The melody is in the Treble staff, and the accompaniment is in the Bass staff. The score includes various musical notations such as notes, rests, and fingerings. The number 72 is written in the left margin.

[illegible]

A musical score for the song 'The Rose Tree'. It features a treble and bass staff. The treble staff has a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). The bass staff has a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). The melody is in the treble staff, and the accompaniment is in the bass staff. The score includes a variety of musical notations, including eighth notes, quarter notes, and sixteenth notes, as well as rests and accidentals. The lyrics are written below the bass staff.

84

p

Prelüd es-moll və fuqa dis-moll

Prelüd bütün “Yaxşı temperasiya olunmuş klavir” silsiləsində ən coşğun və məzmunlu pyeslər sırasına aiddir. Acı kədər, qəm–qüssə, hüzn burada əsl faciəyə qədər yüksəlir. Həssas lirik ifadə gücü ilə Şopeni qabaqlayan prelüddə təmkinli əzəmət füsunkar səmimiliklə növbələşir.

Prelüdün əsas xarakteri çox nadir hallarda təsadüf olunan nəcib və ifadəli mövzu ilə nəzərə çatdırılır və incə (arfasayağı) müşayiətin ostinatolu ritmik fonunda inkişaf etdirilir.

Bütün prelüd dərin həsrət, qəmgin əhval–ruhiyyə ilə əhatə olunmuşdur. Bu, elə bil ki, ötüb keçən xoşbəxt günlər haqqında peşmanlıqdır.

Prelüdün ifası dalğın–kədərli, poetik, əzəmətli və eyni vaxtda yetəri dərəcədə qabarıq, lətif olmalıdır. Prelüdü yaxşı *legato*–suz ifa etmək mümkün deyil.

Prelüdün tempi çox cəld deyil, təmkinlidir. Amma çox da yavaş olmayan: *Lento* və ya *Lento moderato*–dur.

Prelüdün artikulyasiya və frazirovkası sadədir, nəcib–ifadəlidir, *legato*–ya yaxındır. Musiqinin rəvan axarını pozan, gərəksiz *dim.*, *cresc.* kimi nüanslar dinamik planda istisnadır. Hər şey yüksək mənalı, lakin ciddi ifaya yönəldilməlidir.

Fuqa bədii məzmununa görə prelüddən heç də geri qalmır. Buzoni onu “bütün birinci cildin ən əhəmiyyətli” hesab etməklə tamamilə haqlı olmuşdur. Fuqa həm fikir və hisslərin dərinliyinə, həm də böyük polifonik ustalığına görə fərqlənir.

Mövzu tonika ilə başlayır, sonra dominantaya sıçrayış baş verir və dominantaya ətrafı özünəməxsus “gəzişmə” baş verir. Kvarta–kvintalı və sekondalı intonasiyalardan sonra mövzu tonikada sona çatır.

Cavab (tonal) mövzunun sona çatdığı məqamda öz girişini verir, sakit–mahnıvari xarakterli əks-hərəkətlə müşayiət olunur.

Tək mövzu deyil, bütün fuqa bütövlüklə ahəstə melodikliklə dolub–daşır. Bu, silsilənin ən böyük fuqalarından biridir. İfaçı ən başdan aydın dərk etməlidir ki, fuqanın ikinci hissəsində üç bölmə vardır və bunlardan “orta bölmə iki digərlərinin təxminən cəmi qədər böyükdür” (Buzoni).

Prelüd kimi fuqanın ifası da dalğın–sakit, əzəmətli və ən əsası, ahəngdar olmalıdır. Fuqanın tempi *Andante* kimi müəyyənləşdirilir, yəni, müntəzəm, rəvan, “addımabənzər” hərəkətlidir. “Bütün fuqanı mümkün qədər rabbitəli çalmaq lazımdır. Onun ifası həmişə dolğun, sağlam səslə, hər bir səsin sona qədər saxlanması ilə həyata keçirilməlidir” (d'Albér).

Fuqanın əvvəlini *piano* ifa etmək, yaxud hətta *pianissimo* çalmaq daha çox məsləhət görülür. Mövzunun artırılmış şəkildə girişi zamanı səslənmə güclənir. Tam, xalis *forte* yalnızca 77–ci xanədə — inkişafın kulminasiya nöqtəsində mövzuların adi və genişlənmiş şəkildə növbələşməsi zamanı baş verir.

Прелюдия *es–moll* и фуга *dis–moll*

Прелюдия принадлежит к числу наиболее вдохновенных и содержательных пьес во всем «Хорошо темперированном клавире». В ней сочетаются возвышенная печаль, скорбь, порой доходящая до подлинного трагизма, с лирически тонкой экспрессией, предвосхищающей Шопена, сдержанное достоинство и суровое величие с поразительной теплотой и сердечностью.

Основное настроение прелюдии передается на редкость выразительной и благородной темой, которая разворачивается на остином ритмическом фоне нежного (арфообразного) сопровождения.

Вся прелюдия овеяна настроением глубокой тоски, печали. Это как бы сожаление о прошлом, об исчезнувших днях счастья.

Исполнение прелюдии должно быть сосредоточенно–печальным, поэтичным, величавым и в то же время достаточно выпуклым, напевным. Прелюдию нельзя хорошо исполнять без хорошего *legato*.

Темп прелюдии не быстрый, сдержанный, но и не слишком медленный: *Lento* или *Lento moderato*.

Артикуляция и фразировка прелюдии простые, благородно–выразительные, близкие к *legato*. Динамический план исключает излишние *dim.*, *cresc.* и тому подобные нюансы, нарушающие плавное течение музыки, дробящие ее. Все должно быть устремлено к повышенно–выразительному, но строгому исполнению.

Фуга по художественному содержанию несколько не уступает прелюдии. Бузони имел все основания назвать ее «самой значительной во всем первом томе». Фуга отличается не только глубиной мысли и чувства, но и величайшим полифоническим мастерством.

Начинается тема с тоники, затем скачок на доминанту и своеобразное «опевание» доминанты, заканчивается — после нескольких кварто–квинтовых и секундных интонаций — тоникой.

Ответ (тональный) вступает одновременно с окончанием темы, сопровождается противосложением также спокойно–песенного склада.

Протяжной напевностью проникнута не только тема, но и вся фуга в целом. Это одна из самых больших фуг цикла. Исполнитель с самого начала должен ясно осознать, что внутри второй части фуги есть три раздела, из которых «средний приблизительно так же велик, как оба остальные вместе взятые» (Бузони).

Исполнение фуги, подобно исполнению прелюдии, должно быть сосредоточенно–спокойным, величавым и, главное, певучим. Темп фуги чаще всего определяют как *Andante*, то есть как мерное, плавное, «шагообразное» движение. «Всю фугу следует играть более или менее связно, всегда полным, здоровым звуком, хорошо держа каждая нота» (д'Альбёр).

Начало фуги чаще всего рекомендуется играть *piano* или даже *pianissimo*. Звучность усиливается, когда тема вступает в увеличении. Полное, настоящее *forte* наступает лишь в т. 77 при кульминационном сочетании тем в расширении и в обычном виде.

IX Prelüd

Allegretto piacevole (♩=88)

p con semplicità

а) Падо ударить "ми" так, чтобы оно долго звучало. Так же падо взять "ди" в 15 и 16-м такте.

б) Пади, чтобы ход каждого из этих голосов был ясно слышен и особенно ясно—верхний голос.

а) "Mi" sesini elə götürmək lazımdır ki, uzun müddət eşidəlsin. 15 və 16-cı xanələrdəki "di" səsi də belə götürülməlidir.

б) Hər iki səsi aydın göstərmək lazımdır. Üst səs daha güclü eşidilməlidir.

12

13

14

15

16

un poco marc.

17

18

19

20

21

22

23

rit.

dim.

f

dim.

f

dim.

p

с) Этот мордент отсутствует в оригиналах, но он необходим для соответствия с седьмым тактом.

д) Надо сильно выделить ми, чтобы было слышно, как оно переходит в ре-диез.

c) Bu mordent orijinallarda yoxdur, amma yeddinci xanəyə uyğunluq olsun deyə, zəruridir.

d) "Mi" səsinə ehtiyatla vurğulamaq lazımdır ki, "re-dieç" səsinə keçməsi eşidilsin.

IX Fuqa

Allegro deciso (♩=108) *f energico* *mf poco legato*

(3 səslə)

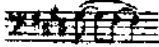
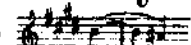
f energico *mf poco legato* *(2)* *f energico* *mf* *ten.*

mf poco legato *f* *leggero* *mf* *energico*

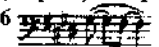
p *aj*

Mövzu **Əksharəkət**

а) Средний голос (альт) надо исполнять legato и слегка выдвинуть его. Он проходит еще в тактах 22, 23, 24,

26 27 и происходит от сопрано: в тактах 4 и 5.

а) Orta səsi (alt) legato çalmaq və azacıq vurğulanmaq lazımdır.

O, 22, 23, 24, 26 27-ci xanələrdə keçir və 4 və 5-ci xanələrdəki sopranodan əmələ gəlir.

14

17

20

23

26

Tf

f

mf

f energico

p

sempre f

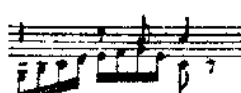
ff marcato

Və yaxud:

b) Черин произвольно изменял этот такт следующим образом:

b) Çerri bu xanəni sərbəst şəkildə aşağıdakı kimi dəyişib:

Prelüd və fuqa E–dur

Prelüd pastoral xarakterlidir – yüngülvari–xəfif, rəvan–axıcı sitsiliana üslubundadır. Sərbəst, təbii hərəkətli triollardan təşkil olunmuş əsas mövzuda (orqan punktu üzərində) gizli səs şəklində göstərilən *cis – h – a – gis* dayaq xətti mühüm rol oynayır.

Prelüd quruluş etibarilə invensiyaya yaxındır. Prelüdün ifası, səslənməsinə görə musiqinin xarakterindən irəli gələrək həlim, yumşaq, tərəvətli, sakit–seyrçi və səmimi olmalıdır.

Artikulyasiyada mülayim, qovuşuq frazirovka nəzərdə tutulur.

Fuqa prelüdlə təzadlıq təşkil edir. Prelüd üçün əgər sakit–seyrçi cizgilər xas idisə, fuqa bütünlüklə iti hərəkətli, qüvvətli, coşğundur. O, fışqıran nəşə ilə doludur, cizgiləri aydın və itidir.

Onun mövzusu son dərəcə qısa və möhkəmdir, xanənin zəif təqtisindən tonika ilə başlayır və pauza ilə qırılır, onun ardınca onaltılıq notların qaçışı başlayır.

Fuqanın inkişafının fasiləsizliyi onun qarşısıalınmaz iti xarakterinə uyğun gəlir: bütün fuqa boyu cəmi bir cə tam mükəmməl kadans vardır, hərəkət zamanı heç bir ritmik dayanacaq yoxdur, onaltılıq notların nəbz vurğusu fasiləsizdir.

Fuqanın ifası, xüsusən də texniki cəhətdən, xeyli çətinlik törədir. Bizim qarşımızdakı bu virtuoz pyes xarakter cəhətdən Şopenə qədərki dövrün etüdlərinə çox yaxındır. O, əzmkarlıq, qətiyyət, dəqiqlik, mütəşəkkillik, parlaqlıq, cəsarət və qüvvə tələb edir.

Lakin fuqanı həddən artıq coşğun və cəld ifa etmək məsləhət görülmür. Onun tempi *Allegro*–dur.

Mövzunun artikulyasiyası belədir: birinci (xanəxarici) səkkizlik – *staccato* və ya *portato*, növbəti (çərək) not – *tenuto*, onaltılıqlar – *leggiero* (*non legato* və ya *poco legato*).

Прелюдия и fuga E–dur

Прелюдия пасторального характера — в стиле легкой, плавно текущей сицилианы. В основной теме, непринужденно проходящей в триолях (на органном пункте), существенную роль играет опорная линия *cis — h — a — gis*, намеченная в виде скрытого голоса.

Прелюдия по своему строению близка к инвенции. Исполнение прелюдии в соответствии с характером музыки, должно быть мягким по звучности, простым, свежим, созерцательно–спокойным, душевным, нежным.

Артикуляция предполагает мягкую, слитную фразировку.

Фуга контрастирует с прелюдией. Если прелюдии были свойственны спокойно–созерцательные черты, то fuga вся в стремительном движении, энергичном взлете, напоре; она полна брызжущего веселья, остра и определена по линиям.

Тема ее, весьма короткая и упругая, начинается с тоники, со слабой части такта, и прерывается паузой, после которой следует разбег шестнадцатыми.

Неудержимо–стремительному характеру фуги соответствует непрерывность ее развития: на всю фугу — только один полный совершенный каданс, в движении — ни одной ритмической остановки, безостановочная пульсация шестнадцатыми.

Исполнение фуги представляет немалые трудности, особенно в техническом отношении. Перед нами виртуозная пьеса, очень близкая по складу к этюдам дошопеновского времени. Она требует уверенности, решительности, четкости, блеска, смелости и силы.

Однако фугу не следует играть излишне бравурно и быстро. Ее темп *Allegro*.

Артикуляция темы: первая (затактовая) восьмая — *staccato* или *portato*, следующая (четвертная) нота — *tenuto*, шестнадцатые — *leggiero* (*non legato* или *poco legato*).

X Prelüd

Andante sostenuto e cantabile (♩=69)

The musical score for X Prelüde by J.S. Bach is presented in a standard piano format. It consists of five systems, each with a treble and bass staff. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is 3/4. The tempo and mood are indicated as 'Andante sostenuto e cantabile' with a quarter note equal to 69 beats per minute. The piece begins with a mezzo-forte (mf) dynamic. The notation includes various musical elements such as slurs, ties, and fingerings (e.g., 1, 2, 3, 4, 5). The piece concludes with a 'senza sfuggire' marking, indicating that the notes should be held without letting go.

a) Короткие аккорды надо играть всё время очень отрывисто, бас — спокойно, равномерно и просто, мелодию — певуче. Представьте себе, например, соло флейты.
b) Эти три маленькие лиги есть у Баха.

a) Qısa akkordları hər zaman çox qırıq-qırıq, bas səsini — aramla, müntəzəm və sadə, melodiyanı — ahəngdar sürətdə ifa etmək lazımdır. Məsələn, fleytaım solosunu təsəvvürünüza gətirin.
b) Bu üç kiçik liqa Baxda vardır.

This page contains six systems of musical notation for a piano piece. The notation is written for both the right and left hands on grand staves. The key signature has one sharp (F#), and the time signature is 3/4. The systems are numbered 11, 13, 15, 17, 19, and 21.

The first system (measures 11-12) begins with a forte (*f*) dynamic. The right hand features a melodic line with slurs and fingerings (3, 4, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12). The left hand plays a steady eighth-note accompaniment.

The second system (measures 13-14) continues the melodic and accompanimental patterns. The right hand has a slur over measures 13 and 14.

The third system (measures 15-16) includes a piano (*p*) dynamic marking at the start of measure 15. The right hand has a slur over measures 15 and 16. The left hand continues the eighth-note accompaniment.

The fourth system (measures 17-18) features a crescendo (*cresc.*) marking in measure 17. The right hand has a slur over measures 17 and 18. The left hand continues the eighth-note accompaniment.

The fifth system (measures 19-20) includes a decrescendo (*dim.*) marking in measure 19. The right hand has a slur over measures 19 and 20. The left hand continues the eighth-note accompaniment.

The sixth system (measures 21-22) begins with a piano (*p*) dynamic marking at the start of measure 21. The right hand has a slur over measures 21 and 22. The left hand continues the eighth-note accompaniment.

Performance instructions are provided below the staves: *a tempo* is written below measure 19, and *(un poco accelerando)* is written below measure 21.

c) Presto (♩=120)

с) Обозначение темпа «Presto» предписано Бахом, поэтому нужно его понимать в духе его эпохи. Хотелось бы, как и во второй прелюдия, тверже подчеркнуть ритм.

с) «Presto» tempi Bax tərəfindən göstərilib. Odur ki, onu həmin dövrün ab-havası kimi başa düşmək lazımdır. İkinci prelüddəki kimi, burada da güclü təqtiləri vurğulamaq yaxşı olardı.

X Fuqa

Molto allegro e con brio (♩=126)

(2 sosli) *mf brillante* *mf*

Mövzu

Əkshərəkət

а) Точки обозначают здесь не *staccato*, но только то, что эти ноты должны быть слегка выделены посредством острых ударений.

а) Nüqtələr burada stakkatonu göstərmir. Bu o deməkdir ki, həmin notlar iti vurğuların köməyi ilə yüngülcə göstərilə bilər.

б) Эта интермедия происходит из контрапункта, который сопровождает противосложения, точнее из следующего хода шестого такта:

28

31

34 *fp*

37 *f e cresc.* 39 *ff*

40 (15)

c)

Mövzu

Stretto

Kontrapunkt

Mövzunun Kontrapunkt
dönmə variantı (əksşərəkat)

Prelüd və fuqa e–moll

Prelüd şairanə duyğu və lətafətlə ifa olunur. Gizli şövq və ağır kədər, hərarət və iztirab ona eyni dərəcədə xasdır. Mucelliniyə əsasən, – prelüd dinc klavir müşayiəti fonunda fleytanın solosunu xatırladır.

İmprovizasiya elementləri prelüddə göz qarşısındadır və Baxın özü tərəfindən qeyd edilmiş güclü temp artımı ilə bərabər II hissədə improvizəlilik nəzərə çarpacaq dərəcədə artır (bax: *Presto*, 22–ci xanə). İkinci hissə onaltılıq notların cəld hərəkətindən ibarət olub (Skrebkovun təbirincə desək, “orqan fantaziyalarına bənzər”dir), birinci hissədəki müşayiətin materialı üzərində qurulmuşdur.

Prelüdün ifası “qəm-qüssəli improvizasiyalı ariya” xarakterində olmalıdır. Onu həmişə çox ahəngdar (*molto cantabile*) və ifadəli (*espressivo*) *appassionato* və *patetico* çalarlarla ifa etmək lazımdır. Bununla bərabər kifayət qədər ciddi, gərəksiz incəlik və sentimentallıqdan uzaq ifa olunmalıdır. Müşayiət isə həmişə ikinci plandadır: o, daha sönük səslənir.

Prelüdün birinci yarısındakı temp *Andante* hərəkətinə daha çox yaxındır. Prelüdün ikinci yarısındakı temp Baxın özünün qeyd etdiyi sürətdir. *Presto*–dan əvvəl gələn iki xanəli keçiddə sürəti artırmaq lazım deyil – *Presto* özünün partlayış xatırladan böyük qüvvəsi ilə birdən–birə, hazırlıqsız ortaya çıxır. Bu – temp və hissələrin tədricən irəliləməsi deyil, əhval–ruhiyyələrin və hərəkətin qəfil dönüş anıdır. Bu – kəskin ziddiyyətdir.

Bir qayda olaraq ifanın dinamik planı prelüdün ikinci hissəsində şiddətli artım nəzərdə tutur ki, bu isə daha çox *f* səsi ilə səciyyələnir. Prelüdün birinci hissəsi isə daha həlim səslənmə tələb edir.

Fuqa prelüdlə qırılmaz sürətdə bağlıdır. Əslinə baxanda, fuqada improvizasiyalı hərəkət onaltılıq notlarla öz inkişafını yalnız davam edir, amma bu, daha möhkəm, rəqsvari formada baş verir və prelüdün bilavasitə *Presto*–suna birləşərək, sanki toxum dənəciyindən cücərən bitki tək yetişir.

Fuqa cəmi ikisəslidir – Baxın yaradıcılıq təcrübəsində bu, çox nadir hadisədir, “Yaxşı temperasiyalı klavir” silsiləsində isə – müstəsna haldır. Buna baxmayaraq, o, harmoniyanın dolğunluğu ilə seçilir. Fuqanın mövzusu tonika ilə başlayır, sonra isə dominantaya tonallığına modulyasiya edir.

Fuqada cavab realdır. Əks hərəkət saxlanılmışdır və fuqa boyu heç bir dəyişiklik olmadan səslənir.

Melodiya arasıkəsilməyən ritmik hərəkətdədir, onaltılıq notların müntəzəm və qətiyyətli, eyni zamanda dəyişkən cizgiləri ilə genişlənir. Polifonik üslub cəhətdən fuqa son dərəcə sadədir; o nə *stretta* keçidlərinə, nə də ki, mövzunun dönmə variantına malik deyil.

Fuqanın tempi şübhəsiz ki, *Allegro*–dur. Fuqanın artikulyasiyası tamamilə dəqiq və müəyyən olmalıdır. Burada *legato*–dan, ən başlıcası isə *ben articolato*–dan daha çox *non legato* olmalıdır. Dinamik cəhətdən *forte*–yə üstünlük verilməlidir, çünki o, fuqanın enerjisi doludur, iti xarakterinə daha uyğundur.

Barmaqların dəqiqliyinə, bərabərliyinə və gücün artmasına görə fuqa texniki cəhətdən həddən artıq faydalıdır.

Прелюдия и fuga e-moll

Прелюдия исполнена особой, поэтически-чувственной прелести. Ей свойственны в одинаковой мере потаенная страсть и гнетущая тоска, патетика и скорбь. По Муджеллини, — соло флейты на фоне спокойного клавирного сопровождения.

В прелюдии налицо элементы импровизационности, заметно усиливающиеся со второй части, — вместе с резким ускорением темпа, отмеченным самим Бахом (см. *Presto*, т. 22). Эта вторая часть представляет собой быстрое движение шестнадцатыми («типа органных фантазий», — по определению Скребкова), которое построено на материале сопровождения первой части.

Исполнение прелюдии должно быть выдержано в характере «скорбной импровизационной арии». Она всегда должна исполняться очень певуче (*molto cantabile*) и выразительно (*espressivo*), с оттенком *appassionato* и *patetico*, и вместе с тем достаточно строго, без излишней разнеженности и сентиментальности. Сопровождение же все время на втором плане: оно звучит более приглушенно.

Темп прелюдии в первой ее половине ближе всего к движению *Andante*. Во второй части прелюдии темп обозначен самим Бахом. Не следует делать ускорение в двух тактах перехода, предшествующих *Presto*, — огромная взрывчатая сила *Presto* прорывается здесь без подготовки, неожиданно. Это — внезапный перелом настроения и движения, а не постепенный сдвиг чувства и темпа. Это — резкий контраст.

Динамический план исполнения обычно предусматривает нарастание во второй части прелюдии, исполняемой, как правило, в звучности *forte*. Первая же часть прелюдии предполагает более мягкую звучность.

Фуга связана с прелюдией неразрывными узами. По существу, fuga лишь продолжает импровизационное движение шестнадцатыми — правда, в более упругой, танцевальной форме; она непосредственно примыкает к *Presto* прелюдии, вырастая из него как растение из зерна.

Фуга имеет всего два голоса, — случай крайне редкий в творческой практике Баха, а в «Хорошо темперированном клавире» — единственный. Несмотря на это, она отличается полнотой гармонии. Тема ее начинается с тоники, затем модулирует в тональность доминанты.

Ответ в фуге реальный. Противосложение удержанное, без каких-либо существенных изменений на протяжении всей фуги.

Мелодия разворачивается в непрерывном ритмическом движении, в виде длинной, равномерной, твердой и в то же время извивающейся линии шестнадцатыми. В отношении полифонических средств fuga весьма проста; в сущности, она не имеет ни стреттных проведений, ни обращений темы.

Темп фуги, несомненно, *Allegro*. Артикуляция фуги должна быть вполне четкой, и определенной. Это скорее *non legato*, чем *legato*, и, главное, *ben articolato*. В динамическом отношении следует предпочесть *forte*, как более соответствующее энергичному, стремительному характеру фуги.

Технически fuga чрезвычайно полезна — особенно для выработки четкости, ровности и силы пальцев.

XI Prelüd

Allegretto vivace e brioso (J. 76)

poco legato

[illegible]

The musical score for 'The Rose Tree' is presented in a three-staff format. The top staff is for the vocal melody, featuring a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The melody is characterized by a series of eighth and sixteenth notes, often beamed together, and includes a long, sweeping slur across the first half of the piece. The middle staff is for the piano accompaniment, using a grand staff with both treble and bass clefs. The right hand of the piano part provides harmonic support with chords and moving lines, while the left hand features a more active, rhythmic pattern. The bottom staff is a single-line bass line, likely for a cello or double bass, which follows a similar rhythmic and melodic contour to the piano's left hand. The score is divided into two systems by a vertical bar line. The first system covers the first half of the piece, and the second system covers the second half. The music concludes with a final cadence in the second system. The overall style is that of a traditional folk song arrangement, with clear melodic lines and a simple, effective accompaniment.

This page of musical notation contains five systems of staves, likely for a piano solo. The notation is complex, featuring many sixteenth and thirty-second notes, often beamed together in rapid passages. Fingerings are indicated by numbers 1-5 above or below notes. Dynamics such as *p* (piano), *f* (forte), *sf* (sforzando), and *rit.* (ritardando) are used to guide the performer. Articulation marks like accents and slurs are present throughout. The key signature has one flat (B-flat), and the time signature is 4/4. The systems are numbered 9, 11, 13, 15, and 17 at the beginning of their respective staves.

System 9: Features rapid sixteenth-note passages in the right hand and more rhythmic accompaniment in the left hand. Fingerings are carefully marked for the fast runs.

System 11: Continues the rapid passages, with a *p* (piano) dynamic marking at the start. The left hand provides a steady accompaniment.

System 13: Includes a *sf* (sforzando) marking and a *cresc.* (crescendo) instruction. The right hand has a more melodic line with some slurs.

System 15: Features a *f* (forte) dynamic marking. The right hand continues with rapid sixteenth-note figures.

System 17: Ends with a *rit.* (ritardando) marking and a final *f* (forte) dynamic. The piece concludes with a few final notes and a double bar line.

XI Fuqa

Allegretto (♩ = 60) *mf* *(sopra)*

(3 sasli)

The musical score for XI Fuqa is written for a piano and a soprano. The tempo is marked 'Allegretto' with a quarter note equal to 60 beats per minute. The key signature has one flat (B-flat). The piano part is marked 'mf' and the soprano part is marked 'mf' and '(sopra)'. The score is divided into five systems, each with a piano and a soprano part. The piano part features a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. The soprano part is primarily melodic, with some rests. The score includes various musical notations such as notes, rests, and fingerings.

Mövzu

Əkshərəkət

Tonal cavab

The 'Mövzu' (Theme) section is a single melodic line. The 'Əkshərəkət' (Rhythm) section is a single melodic line. The 'Tonal cavab' (Tonal answer) section is a single melodic line.

poco rit.
a tempo
Opp.
p na marcato
rit.
a tempo
poco stacc.
ten.
f
ten. energico
f

а) В некоторых изданиях имеется мордент на ля.

б) Или:

а) Bazı nüshalarda "lya" sesinin üzerinde ~ mordent vardır.

б) Və yaxud:

Prelüd və fuqa F–dur

Prelüd ikisəsli invensiya xarakterində yazılmışdır. O, son dərəcə sadə, aydın və işıqlıdır; onun zərifliyi və gözəlliyi gümrah, ciddi, sabit və rəqsvari başlanğıcla uyğunluq təşkil edir.

Şübhəsiz ki, prelüdün ifası bölünməz, tam təşkil etməli, zərif və səmimi olmalıdır. Lakin eyni zamanda kifayət qədər qəti, parlaq və şövqlü çalınmalıdır.

Gərəksiz cəld tempdən hər vasitə ilə çəkinmək lazımdır. Çünki “zəriflik və lüzumsuz tələsmə bir–biri ilə uzlaşmır”. Ornamentin ilk notu həmişə sol əl partiyasının ilk notu ilə götürülür.

Fuqa (üçsəsli) əhval–ruhiyyə və xarakterinə görə prelüdlə uzlaşır, lakin o, daha qüvvətli, qabarıq, şən və ən əsası, daha da rəqsvaridir.

Fuqanın mövzusu, ümumiyyətlə bütün fuqa, paspye hərəkətlidir (ritminə görə onu həтта menuetlə müqayisə etmək olar). Tonal cavab fuqada öz girişini mövzu bitdikdən nə dərhal sonra, nə də qabaqcadan vermir. Müntəzəm onaltılıq notlardan ibarət kiçik keçiddən (bağlayıcı yaxud kodetta) sonra başlayır.

Fuqanın ifası onun xarakterindən irəli gələrək şən, qayğısız, nəşəli, xoş və sadə olmalıdır. Temp çox da sürətli deyil, “*Allegretto*”ya yaxın olmalıdır. Mövzunun artikulyasiya həlli müxtəlif yolları mümkün edir: a) ilk beş not – *portato–tenuto*, digərləri – *legato* (Mucellini və Bartokda bu cürdür), b) ilk beş not – *portato–tenuto*, digərləri – *non legato* (Buzoni və Kazellada belədir), c) xanəxarici hər zaman *portato*, ilk iki səkkizlik not birinci xanədə *legato*, üçüncü səkkizlik not – *staccato*, bütün digərləri – *legato* (Bodkidə olduğu kimi), d) xanəxarici özündən sonrakı not ilə liqalanmışdır, digər notlar qruplarla növbələşərək gah *staccato*, gah da *legato* ifa olunmalıdır (Şveytserdə olduğu kimi), e) xanəxarici növbəti not ilə liqalanmışdır, digər səkkizlik notlar – *staccato*, onaltılıq notlar – *legato–dur* (Çerni, Tauziq və d. olduğu kimi).

Прелюдия и fuga F–dur

Прелюдия написана в характере двухголосной инвенции. Она на редкость проста, ясна и светла; изящество и грациозность сочетаются в ней со строгостью и с бодрым, устойчивым, танцевальным началом.

Исполнение прелюдии, естественно, должно быть цельным, грациозным, чистосердечным, но в то же время достаточно определенным, блестящим и воодушевленным.

Надо всячески остерегаться излишне быстрого темпа – «грация несоединима с поспешностью». Первая нота украшения всегда берется с первой нотой в партии левой руки.

Фу́га (трехголосная) по настроению и характеру движения тесно примыкает к прелюдии, но она более упруга, рельефна, весела и, главное, еще более танцевальна.

Тема фуги, да и вся fuga в целом, выдержана в движении паспье (можно сравнить ее по ритму также с менуэтом). Ответ (тональный) вступает в фуге не сразу после окончания темы (и не раньше), а лишь после небольшого перехода (связки или кодетты), состоящего из ровных шестнадцатых.

Исполнение фуги должно быть, в соответствии с ее характером, веселым, беззаботно простым, приятным и непритязательным. Темп не слишком скорый, ближе всего к *Allegretto*. Артикуляция темы допускает различные решения: а) первые пять нот — *portato–tenuto*, остальные — *legato* (так у Муджеллини и Бартока), б) первые пять нот — *portato–tenuto*, остальные — *non legato* (так у Бузони и Казеллы), в) затакт всегда *portato*, первые две восьмые в т. 1 *legato*, третья восьмая — *staccato*, все остальное — *legato* (как у Бодки), г) затакт слигован с последующей нотой, остальные ноты исполняются то *staccato*, то *legato*, чередуясь по группам (как у Швейцера), д) затакт слигован с последующей нотой, остальные восьмые — *staccato*, шестнадцатые — *legato* (как у Черни, Таузи́га и др.).

XII Prelüd

Andante sostenuto ed elegiaco (♩ = 52)

а) Подчеркните верхний голос.

б) Или:

в) Здесь тоже выделите верхний голос и обратите внимание на окраску звука.

а) Üst sesi vurgulayın.

б) Və yaxud:

в) Burada da üst sesi vurgulayın və səs çalarına diqqət yetirin.

3/4

f con la più grande espressione p

allargando a tempo

allargando

con molta voce e sempre espress.

e)

d) В первой половине такта как следует выделите верхний голос.

e) Чтобы выделить бас, слитанный в оригинале, редактор советует прервать здесь лигу и взять бас еще раз *sf*.

f) Немного выделите следующие ноты:

d) Xananın birinci yarısında üst sesi lazımı qədr vurğulayın.

e) Originalda liqalanmış bası göstərmək üçün, redaktor burada liqanı dayandırmayı və bası bir daha *sf* götürməyi məsləhət görür.

f) Aşağıdakı səsləri bir qədər vurğulayın:

XII Fuqa

Molto moderato (♩=66) *bene appoggiato*

(4 səslə)

p bene appoggiato

p

sotto voce

a)

sempre legato

p marc.

b)

mf

c)

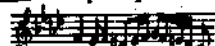
Mövzu I əkshərəkət II əkshərəkət

Tonal cavab III əkshərəkət

Xanələr 18. 28.

a) Исполняйте в очень четном ритме.

b) Происходит из противосложения.

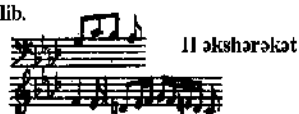
c) После этих четырех нот второе противосложение переходит в верхний голос.

a) Odluqca daqiq ritmdə ifa edin.

b) Əkshərəkətdən əmələ gəlib.

c) Bu dörd notdan sonra üst səsə keçir.

II əkshərəkət

The musical score is written for piano and consists of five systems of staves. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and dynamic markings like 'mf' and 'p'. Fingerings are indicated by numbers 1-5. There are also specific performance instructions labeled 'd)', 'e)', 'f)', and 'g)' within the score.

- d) Сделайте ударение на выдержанном *фа* и возьмите легко второе *фа*. То же самое рекомендуется сделать в последней четверти 29-го такта.
 e) Происходит из противосложения и обращения.
 f) В этом и в двух следующих тактах надо выделить средний голос (альт). Другие голоса должны звучать *piano*.
 g) См. примечание e).

- d) Uzunlmiş "*fa*" səsinə nəzərə çarpdırın, ikinci "*fa*" səsinə isə ehməlcə gütürün. 29-cu xəttin sonunu da eyni ifa etmək tövsiyə olunur.
 e) Əks-hərəkətin dönmə variantından əmələ gəlib.
 f) Bu və növbəti iki xətdə orta səsi (alt) vurğulamaq lazımdır. Digər səslər *piano* səslənməlidir.
 g) Bax: qeyd e)

30

33

36 *dim.*

39 *p* *cresc.*

42 *deciso* *deciso*

h) Происходит из противосложения.

h) Əkslərəkətdən əmələ gəlib.

Prelüd və fuqa f–moll

Prelüd qeyri–adi təsir gücünə və gözəlliyə malikdir. Onun xarakteri – həzin–qüssəli və hüznlüdür. Prelüd demək olar ki, başdan–ayağa üçsəslidir. Çərəklərlə ağır–ağır addımlayan ciddi motivin xarakter cəhətdən ona təzadlı olmasına baxmayaraq, prelüdün allemanda ruhlu ifadəli melodik fiqurasiyalarını canlandırması onun fərqləndirici cəhətidir.

Prelüddəki bas orqan punktu da az rol oynamır: əvvəlcə – tonikada qısa orqan punktu keçir, sonra isə dominantada uzun müddətli orqan punktu səslənir.

Prelüdün həcmi nisbətən kiçikdir – 22 xanə.

Prelüddə dərin hisslər və nəcib tuşə həqiqətən də əksini tapsa, bu zaman onun ifası gözəl səslənə bilər. Tempin təyini hər yerdə demək olar ki, *Andante*, ya da *sostenuto* kimi göstərilir. Bu, qəm–qüssə ilə dolu olan, nəcib “*cantabile*”yə əsaslanan təmkinli, əzəmətli, “addım hərəkətli” ifanın zəruriliyindən bəhs edir. Ən yaxşı artikulyasiya “*legato*”dur. Özü də ki, bu *legato* “*legatissimo*”ya son dərəcə yaxındır.

Dörsəsli **fuqa** prelüdlə tam şəkildə eyni əhəmiyyətə malikdir. Məna dərinliyinə görə ondan geri qalmır. Həm əhval–ruhiyyə cəhətdən (qəmgin–hüznü), həm də hərəkət tərzinə görə (aramla–sakit) onunla bağlıdır. Amma prelüddən fərqli olaraq, fuqa daha təntənəli xarakterə malikdir. Onun qeyri–adi linear tərzli mövzusu xromatizmlərlə zəngin olub, gah yuxarı qalxır, gah da aşağı enir və əsas tona qaydır.

Fuqada cavab tonaldır və mövzu sona çatandan dərhal sonra başlayır. Öz ifadə tərzini və hərəkətinə görə mövzu ilə kəskin təzad təşkil edən birinci əkshərəkət ona ustalıqla kontrapunkt yaradır.

Fuqanın ümumi inkişafında bütün əkshərəkətlərin rolu son dərəcə böyükdür.

Fuqa iki ekspozisiyalıdır. Fuqanın həcmi 58 xanədir. Onun quruluşu demək olar ki, hamı tərəfindən üç hissəli kimi təyin edilir.

Fuqanın ifası kifayət qədər çətindir, çünki mükəmməl *legato* və barmaqların tam şəkildə müstəqilliyini tələb edir. Fuqanın qəmgin–hüznü, fikirli xarakteri musiqi obrazının ifadəsinə asanlıqla tabe olmur. Mövzunun kifayət qədər dolğun (amma yumşaq!) səslə ifa olunması xüsusən vacibdir; əkshərəkətlər isə bu zaman daha az gücə malik səslənməli və ikinci plana “keçməlidir”.

Musiqiçilərin tempə münasibətində fikir ayrılığı yoxdur. Hamı asta, ya da çox ağır və təmkinli temp tərəfdarıdır. Mövzunun frazirovkası (artikulyasiyası) “*molto legato, tenuto, bene appoggiato*”ya münasibdir.

Прелюдия и fuga f-moll

Прелюдия необычайной экспрессивной силы и красоты. Характер ее — элегически-печальный и скорбный. Прелюдия почти сплошь четырехголосна. Ее отличительной чертой является сочетание медленно шествующего по четвертям строгого мотива и противостоящих ему по характеру и тем самым оживляющих его выразительных мелодических фигураций (в духе аллеманды).

Немалую роль играют в прелюдии и органные пункты в басу: в начале — короткий органнй пункт на тонике, в конце продолжительный органнй пункт на доминанте.

Объем прелюдии сравнительно небольшой — 22 такта.

Исполнение прелюдии только тогда хорошо, когда оно проникнуто истинно глубоким чувством и благородством туше. Почти все определения темпа сводятся либо к *Andante*, либо к *sostenuto*. Это говорит о необходимости сдержанного, величественного, «шагообразного» исполнения, основанного на особом, полном печали и высокого благородства *cantabile*. Наилучшей артикуляцией будет *legato*, причем *legato* весьма близкое к *legatissimo*.

Фуга (четырехголосная) абсолютно равноценна прелюдии, не уступает ей в глубине и связана с ней как по настроению (скорбно-печальному), так и по движению (медленному и спокойному). Но, в отличие от прелюдии, она имеет более торжественный характер. Тема ее необычна по своему линейному типу, вся пронизана хроматизмами и то поднимается вверх, то опускается снова вниз, к основному тону.

Ответ в фуге тональный и следует сразу же после окончания темы. Ему искусно контрапунктирует противосложение (первое), которое резко контрастирует теме по типу своего выражения и движения.

Роль всех противосложений в общем развитии фуги чрезвычайно велика.

Фуга содержит две экспозиции. Объем фуги — 58 тактов. Ее строение почти все определяют как трехчастное.

Исполнение фуги весьма трудно, ибо требует совершенного *legato* и полной независимости пальцев. Скорбно-печальный, задумчивый характер фуги нелегко поддается образному раскрытию. Особенно важно, чтобы тема исполнялась достаточно полным (но мягким!) звуком, в то время как противосложения должны звучать менее сильно, «проходить» на втором плане.

В отношении темпа между музыкантами нет разногласий. Все они придерживаются более или менее медленного, сдержанного темпа. Фразировка (артикуляция) темы сводится к *molto legato*, *tenuto*, *bene appoggiato*.

XIII Prelüd

Allegretto (♩=104)

p

p

tr

13

13

16

16

19

19

mf

p

23

23

sotto voce

27

27

p cresc.

f

p

poco rit.

XIII Fuqa

Andantino grazioso (♩ = 78)

(3 səslə)

non legato, ugualissimo

p *piu marc.*

non legato, ugualissimo

mf *cresc.*

12

leggermente

Mövzu

I əksşərəkət

II əksşərəkət

Tonal cavab

Təkrar 12, 20, 28

Xənlər. 12, 20, 28

a) Играть четко, отрывисто и все ноты одинаково, для чего лучше не менять пальцев на верхних звуках.

a) Bütün notları eyni qaydada, müntəzəm və qırıq-qırıq ifa edin. Bundan ötrü üst səslərdəki barmaqları dəyişməmək daha yaxşıdır.

б) Соответствующим тембром выделите отрывок темы, который образует нисходящую секвенцию.

в) Следует выделить эти звуки, напоминающие тему.

б) Aşağıya doğru sekvensiya əmələ gətirən mövzunun bir hissəsini müvafiq tembrlə vurğulayın.

в) Mövzunu xatırladan bu səsləri vurğulayın.

Prelüd və fuqa Fis–dur

Prelüd asta–asta yırğalanan zərif akvarel motivlə başlayır, sadə və təbii bir şəkildə inkişaf edərək, “iki səs arasındakı gözəl dialoqu” xatırladır.

Prelüdün həcmi o qədər də böyük deyil: 30 xanədir. Prelüdü incə, zərif, sadə tərzdə ifa etmək lazımdır. Temp yüngül və hərəkətlidir, amma cəld deyil: bir qayda olaraq bu – *Allegretto*–dur. Dinamika *pp* – *mf* hüdudlarındadır, bundan artıq lazım deyil. Artikulyasiya *legato*–ya yaxındır. Vacib odur ki, çərək notdan əvvəlki son onaltılıq not ondan ayrılmalıdır.

Üçsəsli **fuqa** prelüdə müstəsna dərəcədə yaxındır. Fuqa kimi o da dinc–pastoral əhval–ruhiyyə ilə boldur. İncə və lətifdir, prelüdlə ayrılmaz vəhdət təşkil edir.

Fuqanın mövzusu, sanki fleyta üçün yaradılmışdır. Mövzu dörd xanə davam edir və ən başdakı kvarta sıçrayışından sonra kiçik kələ–kötür yollarla yavaş–yavaş əsas tona qədər bir oktava aşağı enir.

Tonal cavab mövzunun bitdiyi andan dərhal sonra öz girişini verir.

Onu ifadəli əkshərəkət müşayiət edir, əkshərəkət mövzunu hər keçid zamanı müşayiət edir. Onaltılıq notlarla səciyyələnən motivin əhəmiyyəti böyükdür, 12–ci xanədən başlayaraq o, ikinci əkshərəkətə çevrilir.

Fuqada intermediyaların sayı az deyil. Fuqanın həcmi – 35 xanədir. Fuqanın ifası öz xarakterinə görə prelüdün ifasından bir o qədər də fərqlənmir. Həm prelüdün, həm də fuqanın xarakteri daim “*grazioso dolce*”dir, ona görə fuqada da *f* sərhəddini aşmağa ehtiyac yoxdur. Temp *Allegretto* və *Andantino*–nu keçməməlidir. Dinamika son dərəcə orta hərəkətli olmalıdır və öz sərtliyi ilə gözə çarpmamalıdır.

Mövzunun artikulyasiyası ya *legato*–ya, ya da *legato* və *staccato*–nun həmahəngliyinə əsaslanmalıdır – mövzunun I hissəsi *legato*, II hissəsi – *staccato* yaxud *portato*–dur, amma prelüddə olduğu kimi xəfif, zərif və həlim olmalıdır.

Прелюдия и фуга Fis–dur

Прелюдия начинается слегка раскачивающимся акварельно–нежным мотивом и развертывается просто и естественно, «подобно прелестному диалогу двух голосов».

Объем прелюдии сравнительно невелик: 30 тактов. Прелюдия исполняется нежно, доверчиво, с изящной простотой. Темп легкий, подвижный, но не быстрый: как правило — это *Allegretto*. Динамика в пределах от *pp* до *mf*, но никак не больше. Артикуляция ближе к *legato*. Особенно важно не отрывать последнюю шестнадцатую перед четвертью.

Фу́га (трехголосная) необычайно близка к прелюдии. Она проникнута такими же пасторально–идиллическими настроениями, грациозна и составляет с прелюдией неразрывное единство.

Тема фуги, как бы создана для флейты, она тянется четыре такта и после начального скачка на кварту спускается мало–помалу с небольшими извилинами на октаву вниз до основного тона.

Ответ (тональный) вступает сразу же после окончания темы.

Его сопровождает выразительное противосложение, которое каждый раз сопровождает тему. Важен характерный мотив шестнадцатыми, который, начиная с т. 12, превращается во второе противосложение.

В фуге немало интермедий. Объем фуги — 35 тактов. Исполнение фуги по своему характеру мало чем отличается от исполнения прелюдии. Характер как прелюдии, так и фуги постоянно «*grazioso dolce*», так что даже в фуге не следует выходить за пределы *f*. Темп не должен превышать *Allegretto* или *Andantino*. Динамика должна быть весьма умеренной, а не бросаться в глаза своей грубостью и резкостью.

Артикуляция темы может основываться либо на *legato*, либо на сочетании *legato* и *staccato* — 1–я часть темы — *legato*, 2–я — *staccato* или *portato*, но всегда должна быть, как и в прелюдии, легкой, нежной, мягкой.

XIV Prelüd

Allegro giusto (♩=104)

poco legato

f

marc.

marc.

sempre f

marc.

poco rit. a tempo

f

mf

The image displays a page of musical notation, likely for a piano, consisting of four systems of staves. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and fingerings, along with performance instructions and dynamics.

System 1: The first system features a treble and bass staff. The treble staff has a melodic line with fingerings (1, 2, 3, 4, 5) and a *sechi* instruction. The bass staff has a more complex line with fingerings (3, 2, 1, 2, 3, 1) and a *sechi* instruction at the end.

System 2: The second system continues the melodic and harmonic development. The treble staff has fingerings (1, 2, 3, 4, 5) and a *sechi* instruction. The bass staff has fingerings (4, 3, 2, 1, 2, 3, 1) and a *sechi* instruction.

System 3: The third system includes a *poco rit.* instruction. The treble staff has fingerings (1, 2, 3, 4, 5) and a *sechi* instruction. The bass staff has fingerings (4, 3, 2, 1, 2, 3, 1) and a *sechi* instruction.

System 4: The fourth system includes a *marc.* instruction. The treble staff has fingerings (1, 2, 3, 4, 5) and a *sechi* instruction. The bass staff has fingerings (4, 3, 2, 1, 2, 3, 1) and a *sechi* instruction.

System 5: The fifth system includes a *a tempo* instruction. The treble staff has fingerings (1, 2, 3, 4, 5) and a *sechi* instruction. The bass staff has fingerings (4, 3, 2, 1, 2, 3, 1) and a *sechi* instruction.

System 6: The sixth system includes a *rit.* instruction. The treble staff has fingerings (1, 2, 3, 4, 5) and a *sechi* instruction. The bass staff has fingerings (4, 3, 2, 1, 2, 3, 1) and a *sechi* instruction.

System 7: The seventh system includes a *energico* instruction. The treble staff has fingerings (1, 2, 3, 4, 5) and a *sechi* instruction. The bass staff has fingerings (4, 3, 2, 1, 2, 3, 1) and a *sechi* instruction.

XIV Fuqa

Andante; con severa espressione (♩=100)

(4 səslı)

Mövzu

Ökşərəkət

- a) Выведено из темы.
- b) До диэз должно быть повторено.
- c) Немного выделите верхний голос.

- a) Mövzudan çıxarılınıdır.
- b) Do-diyez təkrar olunmalıdır.
- c) Üst səsi bir qədər nəzərə çarpdırın.

21

25

d)

29

33

37

allargando

Mövzu

d)

e) Или с трелью:
e) Və yaxud trella:

43

largo, e ff

Prelüd və fuqa fis–moll

Prelüd qətiyyətli, enerjili xarakterdədir. Prelüdün əsas musiqi fikri tam şəkildə aydındır, konturları dəqiqdir, məyus, qəm–qüssəli payız əhval–ruhiyyəsi ilə heç bir əlaqəsi yoxdur.

Cəmi 24 xanədən ibarət olan prelüdün quruluşunu ikihissəli kimi nəzərdən keçirmək olar. Prelüdün ifası qətiyyətli, çox cəld, cəsarətli (“*deciso*”), hətta “odlu–alovlu” (“*con brio*”) olmalıdır. Temp kifayət qədər hərəkətlidir, tam *Allegro*–ya daha çox yaxındır. Dinamik planda əsasən aydın, açıq səslənmə nəzərdə tutulur. Artikulyasiya aydın və dəqiqdir, onaltılıq notlar üçün *poco legato* tətbiq etmək daha yaxşı olardı. Punktirli not bəzəklərini (trellər) sonra gələn yuxarı istiqamətli notun ifası zamanı naxışlaqlı trəl kimi çalmaq daha yaxşıdır.

Dörsəsli **fuqa** prelüdlə kəskin ziddiyyət təşkil edir. Burada həzin və qəmli, kədər doğuran əhval–ruhiyyə üstünlük təşkil edir. Amma adi elegiyadan fərqli olaraq bu, daha sərt, tutqun və təmkinlidir.

Tonikadan başlayıb ağır hərəkətlə yuxarıya doğru irəliləyən fuqa mövzusu dominantaya yönəlir, sonra isə aşağıya doğru enərək əsas tonallığa qayıdır; ən sonda isə tonikada tam mükəmməl kadans səslənir.

Real cavab mövzunun son notundan iki çərək əvvəl daxil olur və bundan etibarən qeyri–adi gözəlliyə və ahəngdarlığa malik əkshərəkətlə müşayiət olunur. Bu saxlanılan əkshərəkət mövzunu daim müşayiət edir və bütün fuqaya sarabandaya bənzər, lakin daha ciddi və hüznli, qəm–qüssəli karakter verir. Fuqanın həcmi 40 xanədir.

Aşağıdakı qeydlər fuqanın ifa karakterini dəqiq müəyyən edir: *mesto, serio, sostenuto severo*. Temp təmkinli, ağır və əzəmətlidir. Amma çox da uzanmamalıdır, *Andante*–yə yaxın olmalıdır. Dinamik plan *p*–dan *f*–yə doğru tədrici keçid üzərində qurulmuşdur. Ümumi inkişaf xətti kiçik yönəlmələrlə səciyyələnir. Bu yönəlmələr əsasən intermediyalara aiddir. İntermediyaları “tamamilə solğun bir şəkildə *p* və ya *pp*” ifa etmək yaxşı olardı.

Mövzunun artikulyasiyasına gəldikdə isə bu, ya *sempre legato*, yaxud *sempre legatissimo*, ya da *molto tenuto*–dur. Mövzunun axırıncıdan qabaqkı notunda trelin ifasını əsas notdan başlamaq daha məqsədəuyğundur.

Прелюдия и fuga fis–moll

Прелюдия решительного, энергичного характера. Главная мысль прелюдии, вполне определенная, четкая по контурам не имеет ничего общего с печально–унылым осенним настроением. Строение прелюдии, которая имеет всего 24 такта, можно рассматривать как двухчастное. Исполнение прелюдии должно быть решительным, смелым, стремительным («*deciso*»), даже «с огнем» («*con brio*»), Темп достаточно подвижный, ближе всего к полноценному *Allegro*. Динамический план предусматривает в основном ясную, открытую, звучность. Артикуляция отчетливая, точная, для шестнадцатых лучше всего применять *poco legato*. Украшения (трели), стоящие на пунктированных нотах, лучше исполнять — когда за ними находится восходящая нота — как трели с нахшлагом.

Фуга (четырёхголосная) резко контрастирует с прелюдией. В ней господствует настроение близкое к глубокой элегической печали, но более суровое, строгое, мрачное, сдержанное, чем в обычной элегии.

Тема фуги, продвигаясь медленно вверх (от тоники), отклоняется в доминанту и затем возвращается, ниспадая вниз, в главную тональность; конец ее определяется полной совершенной каденцией (на тонике).

Ответ (реальный) вступает на две четверти раньше окончания звучания последней ноты темы и в дальнейшем сопровождается противосложением необыкновенной красоты и пластичности. Это удержанное противосложение каждый раз неизменно сопровождает тему и придает всей фуге, в чем–то сходной с сарабандой, еще более строгий и скорбно–печальный характер. Объем фуги — 40 тактов.

Характер исполнения фуги лучше всего определяется ремарками: *mesto, serio, sostenuto severo*. Темп сдержанный торжественно медленный, но не слишком растянутый, — ближе к *Andante*. Динамический план построен на постепенном переходе от *p* к *f* с небольшими отклонениями от общей линии нарастания. Эти отклонения преимущественно касаются интермедий, которые лучше играть «совершенно бесцветно *p* или *pp*».

В отношении артикуляции темы это или *sempre legato*, или *sempre legatissimo*, или *molto tenuto*. Исполнение трели на предпоследней ноте темы предпочтительнее начинать с главной ноты.

XV Prelüd

Molto vivace e brillante (♩=96)

poco legato

The first system of musical notation for XV Prelüd. The treble clef staff is in G major (one sharp) and 2/4 time, with a tempo marking of ♩=96. It features a rapid, flowing melody with many slurs and fingerings (1-5). The bass clef staff is in G major and common time (C), with a dynamic marking of *f brillante*. It contains a simple harmonic accompaniment with fingerings 2, 1, and 2.

The second system of musical notation. The treble clef staff continues the melody with complex slurs and fingerings. The bass clef staff continues the accompaniment, with a *(sopra)* marking indicating a melodic line in the soprano register. Fingerings 1, 2, 1, 2, 3, 4, 3, 2, 1, 2, 4, 2, 4, 3, 5 are shown.

The third system of musical notation. The treble clef staff shows a continuation of the melodic line with slurs and fingerings. The bass clef staff continues the accompaniment with fingerings 1, 2, 4, 5, 4, 5, 4.

The fourth system of musical notation. The treble clef staff features a melodic line with a *f* dynamic marking and slurs. The bass clef staff continues the accompaniment with fingerings 2, 1, 4, 5, 4, 1, 2, 4, 1, 5, 4, 1, 4.

The fifth system of musical notation. The treble clef staff continues the melodic line with slurs and fingerings. The bass clef staff continues the accompaniment with fingerings 2, 4, 5, 4, 5, 5.

10 *meno f*

12 *dim.* *leggero* *p*

14 *cresc.* *mf a sempre cresc.*

16

18 *(senza rall.)* *ff*

XV Fuga

Allegro moderato, ma con molto brio (♩=69)

(3 səsli) *mf*

sotto voce

mf

f

ten.

dim.

poco legato

p

c)

Mövzu

Ökshərəkət

a) Переходный период.

b) Здесь альт, в противоположном движении, повторяет ход сопрано предыдущего такта.

c) Тема и противосложение в обращении.

a) Keçid hissədir.

b) Alt səsi özündən əvvəlki xanədəki soprano gedişini burada əks istiqamətdə təkrarlayır.

c) Mövzu və əksşərəkət dönmə şəkildədir.

This page contains six systems of musical notation for a piano piece, likely in G major or D minor (one sharp). The notation includes treble and bass staves with various musical elements:

- System 1 (Measures 23-26):** Starts with a treble staff and a bass staff. Dynamics include *mf*. Fingerings are indicated by numbers 1-5. A trill is marked in measure 25.
- System 2 (Measures 27-30):** Continues the piece. A trill is marked in measure 28. Dynamics include *f*.
- System 3 (Measures 31-34):** Features a *poco legato* marking in measure 31 and a *quasi staccato* marking in measure 34. Dynamics include *f*, *dim.*, and *p*.
- System 4 (Measures 35-38):** Includes a *poco legato* marking in measure 35 and a *cresc.* marking in measure 36. Dynamics include *f*. A *quasi staccato* marking is also present in measure 35.
- System 5 (Measures 39-42):** Continues the piece with various fingerings and dynamics.
- System 6 (Measures 43-46):** Ends with a *sempre f* marking in measure 43.

The musical score consists of five systems of staves, each with a treble and bass clef. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and slurs, along with detailed fingerings (numbers 1-5) and dynamic markings.

- System 1 (Measures 47-50):** Starts with a forte (*f*) dynamic and a *poco legato* instruction. It includes a *dim.* (diminuendo) marking and a *poco legato* instruction.
- System 2 (Measures 51-54):** Features a *marc.* (marcato) marking and a *p marc.* (piano marcato) instruction. It ends with a *cresc. poco a poco* (crescendo poco a poco) instruction.
- System 3 (Measures 55-58):** Includes a *poco legato* instruction and a *mf* (mezzo-forte) dynamic marking.
- System 4 (Measures 59-62):** Features a *marc.* (marcato) marking and a *f marc.* (forte marcato) instruction.
- System 5 (Measures 63-66):** Includes a *quasi staccato* instruction and a *dim.* (diminuendo) marking.

d) Равноценно следующему:

d) Aşağıdaki ile aynı önemiyettir:

67

69

71

sotto voce e legato

poco legato

quasi staccato

quasi stacc.

poco legato

75

cresc.

mf

79

T

Vo

Vo

Vo

rall.

83

a tempo

ff

dim. e rall.

lento

p

е) В издании Черни эта нота произвольно слитована с *sol* нижнего голоса.

е) Çerninin nâşrında bu not aşağı "*sol*" sesi ile sərbest şakilde liqalanıb.

Prelüd və fuqa G–dur

Prelüd əvvəldən sona qədər sevinc dolu şən əhval–ruhiyyəlidir. O, əsasən arpecio səslərdən təşkil olunmuş hərəkətli triol fiqurasıyları üzərində qurulub.

Prelüd həcm etibarilə kiçikdir; 19 xanədən ibarətdir. Prelüdün ifa xarakteri – qızgın və parlaqdır. Sol əl partiyasındakı aşağı hərəkətli oktavalər son dərəcə qətiyyətli və müəyyəndir. Temp kifayət qədər sürətlidir (*Allegro* və ya *Vivace*), lakin tələsik deyil.

Onaltılıq notların artikulyasiyası ağır deyil, daha çox yüngülvari, xəfifdir; *legato*–ya deyil, *non legato*–ya yaxındır. Sol əlin partiyasındakı səkkizlik notlar *portato* ifa olunur.

Dinamik plan aydın, səlis ahəngdarlığa əsaslanır. Aydın, ahəngdar, sadə cizgilər, ritmik möhkəmlilik ifaçını sərt ifadan çəkəndirməlidir.

Üçsəsli **fuqa** prelüddəki fikirləri inkişaf etdirir. Hərəkət tərzı hər ikisində eynidir. Amma fuqa daha inadlı və itidir. Parlaq ifadəsini tapmış sevinc nəşəsi burada daha üstündür.

Fuqanın mövzusu rəqsvarıdır (jiqa ruhundadır), əkshərəkət onun inkişafını davam etdirir.

Mövzunun başlanğıcında *gruppetto*–nun yay kimi elastik şəklınə təsadüf olunur, sonra isə mövzuda septimaya qızgın sıçrayışlar, həmçinin aşağıya doğru iti xəttli səkkizlik notlar əhəmiyyətli rol oynayır.

Ekspozisiyadan dərhal sonra hər üç səsdə mövzunun dönmə şəklində keçidi başlanır – bu, bir növ mövzunun dönmə şəklində təqdim olunmuş ekspozisiyasıdır. Sonra isə mövzu minor tonallığında növbə ilə düz və əks hərəkətdə verilir, 38 – 59–cu xanələrdə isə *strettalı* şəklində keçir.

Fuqanın həcmi 86 xanədir.

Qılgıcım saçan, parlaq *brio* ilə təbii gözəllik və skertsovarilik fuqanın ifasında bir–biri ilə növbələşməlidir. Temp *Allegretto* və ya *Allegretto vivace*–yə daha yaxındır. *Allegro* ifa etmək də mümkündür, amma *molto*–suz çalınmalıdır. Fuqanın əsas nüansları belədir: *poco f, mf, f*.

Mövzunun artikulyasiyası *legato* və *staccato*–nun növbələşməsinə əsaslanır. Mövzunun dönmə keçidi zamanı təsadüf olunan trellər əsas notun üzərində qısa fasilə ilə dayanmaqla ifa olunur.

Прелюдия и фуга G–dur

Прелюдия от начала до конца проникнута радостным, веселым настроением. Она проходит в оживленных триольных фигурациях, построенных большей частью из звуков арпеджио.

Прелюдия по объему небольшая; в ней – 19 тактов. Характер исполнения прелюдии – оживленный, блестящий. Падающие октавы в партии левой руки весьма решительные и определенные. Темп достаточно скорый (*Allegro* или *Vivace*), но не поспешный.

Артикуляция шестнадцатых скорее легкая, чем тяжелая, ближе к *non legato*, а не к *legato*. Восьмые в партии левой руки исполняются *portato*.

Динамический план основан на использовании ясной, определенной звучности. Отчетливость, стройные, простые линии, упругость ритма должны предостеречь исполнителя от нарочито грубой игры.

Фу́га (трехголосная) развивает мысли, которые содержатся в прелюдии. Тот же тип движения. Но fuga более характерна и остра. В ней еще более ярко выраженная радость.

Тема фуги танцевальная (в духе жиги), ее движение подхватывает противосложение.

В начале темы встречается пружинистая, упругая фигура группетто, далее в теме существенную роль играют задорные скачки на септиму, а также ниспадающие остроочерченные восьмые.

Сразу же после экспозиции начинаются проведения обращенной темы во всех трех голосах — своего рода экспозиция темы в обращении. Затем в миноре тема попеременно проводится в прямом и обратном движении, а в тт. 38 — 59 также в стреттном виде.

Объем фуги — 86 тактов.

Исполнение фуги должно сочетать искристое, блестящее *brio* с непринужденной грацией и скерцозностью. Темп ближе всего к *Allegretto* или к *Allegretto vivace* возможно и *Allegro*, но без *molto poco f, mf, f* — таковы основные нюансы фуги.

Артикуляция темы основана на смене *legato* и *staccato*. Трели в обращениях темы исполняются с главной ноты и с короткой остановкой на ней.

XVI Prelüd

Lentamente (♩=92)

The musical score for XVI Prelüd is written for piano. It begins with a tempo marking of 'Lentamente' and a metronome indication of 92 quarter notes per minute. The key signature has two flats (B-flat major). The score is divided into six systems. The first system shows the right hand playing a long, flowing melodic line with various ornaments and trills, while the left hand provides a steady bass line. The second system continues the melody with more complex rhythmic patterns and fingerings. The third system features more complex rhythmic patterns and fingerings. The fourth system includes a trill and a rapid scale-like passage. The fifth system shows a continuation of the melodic and harmonic development. The sixth system concludes the piece with a final cadence. Fingerings and articulation marks are clearly indicated throughout the score.

а) Надо несколько выделить верхний голос.

а) Yuxarı səsi bir qədər fərqləndirmək lazımdır.

The image displays a page of musical notation for a piano piece, consisting of six systems of staves. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and dynamic markings. Fingerings are indicated by numbers 1-5 above or below notes. The piece is written in a key with one flat (B-flat) and a 2/4 time signature.

- System 1 (Measures 10-11):** Features a treble clef staff with a melodic line and a bass clef staff with a supporting line. Fingerings are indicated for both hands. A dynamic marking of *p* is present.
- System 2 (Measures 12-13):** Continues the melodic and supporting lines. Fingerings are indicated for both hands.
- System 3 (Measures 14-15):** Continues the melodic and supporting lines. Fingerings are indicated for both hands.
- System 4 (Measures 16-17):** Features a treble clef staff with a melodic line and a bass clef staff with a supporting line. A dynamic marking of *cresc.* is present.
- System 5 (Measures 18-19):** Features a treble clef staff with a melodic line and a bass clef staff with a supporting line. A dynamic marking of *f dim. e rall.* is present.
- System 6 (Measures 20-21):** Continues the melodic and supporting lines. Fingerings are indicated for both hands.

б) Особенно выделите разрешение фа-диез в соль.

б) "Fa-dyez" sasinin "sol" sasinə həllini xüsusi vurğulayın.

XVI Fuqa

Andante con moto (♩=60)

(4 sesli)

The main musical score consists of five systems of staves. The first system includes a piano (p) and a vocal line (4 sesli). The tempo is marked 'Andante con moto (♩=60)'. The score includes various musical notations such as notes, rests, and fingerings. The dynamics range from *f* (forte) to *dim.* (diminuendo). The second system includes a piano (p) and a vocal line. The third system includes a piano (p) and a vocal line. The fourth system includes a piano (p) and a vocal line. The fifth system includes a piano (p) and a vocal line. The score includes various musical notations such as notes, rests, and fingerings. The dynamics range from *f* (forte) to *dim.* (diminuendo). The tempo is marked 'Andante con moto (♩=60)'. The score includes various musical notations such as notes, rests, and fingerings. The dynamics range from *f* (forte) to *dim.* (diminuendo).

Müvzu

Olshorakot

Tonal cavab

а) Равнозначно следующему:

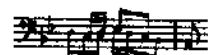
б) Выделите напечатанные крупным шрифтом ноты, которые происходят из темы.

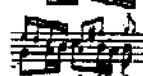
в) Надо заменить большой палец правой руки большим пальцем левой руки без повторения звука.

г) Альт удвоен. Выделите ноты, исполняемые большим пальцем.

а) Aşağıdakiya berabardır:

б) Müvzulan əmələ gələn böyük sifillə dərc olunmuş notları vurğulayın.

в) Səsi təkrarlamadan sağ əlin baş barmağını sol əlin baş barmağı ilə əvəz etmək lazımdır.

г) Alt səsi ikiləşib. Baş barmaqla ifa olunan notları nəzərə çarpdırın.

Prelüd və fuqa g–moll

Bu **prelüdün** həcmi kiçik olsa da, bitkindir. Onun bitkinliyindən başqa, valehedici gözəlliyi də heyran qoyur: buradakı xəfif lirik çalar sanki qəm–qüssə və əzab–əziyyət əhval–ruhiyyəsinə qərq olmuşdur. Səslənməyə xüsusi ifadəlilik və orijinallıq verən trelli orqan punktları prelüd üçün səciyyəvidir.

Prelüdün həcmi 19 xanədir. İfa təsirli, ifadəli olmalıdır, amma sentimentallığa keçməməlidir. Temp asta sürətə yaxındır. *Larghetto* ifa digərlərindən daha yaxşı hesab olunur. Dinamika ciddi registr planına tabe edilmişdir. Səs ahəngdarlığı orqanın (və ya klavesinin) həlim registrlərinin ahənginə daha yaxındır və heç bir zaman *f*-ni ötüb keçmir (əsasən *p* ya da *mezzo p*–dur). Artikulyasiya *legato* və ya *legatissimo*–ya əsaslanır; burada qeyri–təbii, sərt heç nə olmamalıdır; hər şey xəfif, sadə, ahəngdardır. Ənənəyə uyğun olaraq son notdakı trel naxışlaqla bitir.

Dörsəsli **fuqa** – I cildin ən kamil və ən zərif fuqaları sırasındadır (məhz bu səbəbdən “ibrətamizdir”). Əksildilmiş septima intonasiya əsasına malik olan mövzunun iki hissəli bölgüsü özünü nəzərə çarpacaq dərəcədə bürüzə verir.

Tonal cavab öz girişini mövzunun yekun tonika harmoniyası fonunda verir.

Saxlanılmış əkshərəkət mövzunun materialı üzərində qurularaq, cavab səsə ustalıqla kontrapunkt təşkil edir.

İntermediyalarda mövzunun əsasən ikinci hissəsindən istifadə olunmuşdur.

Fuqanın həcmi 34 xanədir. İfa lirik təsirli, lakin kifayət qədər enerjili olmalıdır. Gücdən, təqətdən düşmüş şəkildə ifa edilməməlidir. Temp daha çox *Andante* və ya *Andante con moto*–ya yaxındır.

İfanın dinamik planında kifayət qədər aydın səslənmə və səs dərəcələrinin dəqiq növbələşməsi nəzərdə tutulur. “Strettaların nisbətən çoxluq təşkil etməsi” (Bartok) xüsusi ifa aydınlığını tələb edir.

Прелюдия и fuga g–moll

Размеры этой **прелюдии** небольшие, но она не только вполне закончена, но и полна чарующей прелести: легкий лирический тон в ней словно овеивается настроением тоски и томления. Для прелюдии характерны органнне пункты с трелями, придающими звучанию особую выразительность и завуалированность.

Объем прелюдии – 19 тактов. Исполнение должно быть выразительным, но отнюдь не переходящим в сентиментальность. Темп ближе к медленному. Предпочтительнее всего обозначение *Larghetto*. Динамика подчинена строгому регистровому плану. Звучность ближе всего к звучности мягких регистров органа (или клавесина) и никогда не превышает *f* (большей частью это *p* или *mezzo p*). Артикуляция основана на *legato* или *legatissimo*; в ней не должно быть ничего принужденного, грубого; все легко, просто, пластично. Трель на последней ноте, в соответствии с традиционными правилами, имеет в конце нахшлаг.

Фу́га (четырёхголосная) — одна из самых совершенных и тонких (а потому и «поучительных») среди фуг 1–й части. Тема ее, с интонационной основой в виде уменьшенной септимы, заметно распадается на две части.

Ответ (тональный) вступает на фоне заключительной тонической гармонии темы.

Ответу искусно контрапунктирует удержанное противосложение, построенное на материале темы.

В интермедиях преимущественно использована вторая половина темы.

Объем фуги — 34 такта. Исполнение должно быть лирически выразительным, но достаточно энергичным, а не расслабленным. Темп ближе всего к *Andante* или к *Andante con moto*.

Динамический план исполнения предусматривает достаточно ясную звучность и четкую смену звуковых градаций. «Сравнительно большое количество стретт» (Бартók) требуют безупречной ясности исполнения.

XVII Prelüd

Allegro scherzoso (♩=106)

mf

poco legato, brillante

dim.

f

marc.

cresc.

poco rit.

a tempo

f

marc.

mf

poco legato

a) Рекомендуюerci некое staccato от руки, не даящая палочкой и записан.

a) Bu hissada barmaqları və biləyi tərətəmədən bütün əllə yüngül staccato ifa etməyi məsləhət görürük.

23 *poco legato* *f* *marc.*

27 *dim.* *p*

31

35 *f*

40

XVII Fuqa

Moderato (J=66)

(4 səslə)

Mövzu Əkshərəkət

Tonal cavab

- a) Выдерживайте точно паузу (четверть) перед вступлением баса.
- b) Противосложение слегка изменено. Из этой новой формы происходят почти все интермедии фути.
- c) Это ля-бемоль в оригинале не слигояно с последующим.
- d) В этом такте, как и в тактах 13, 17, 29, очень трудно выделить тему, поэтому необходимо разучивать каждый такт отдельно.
- e) В этой исходившей сценении бас выведен на тонального ответа , в то время как сопрано похоня на противосложение.

- a) Basın girişinin qarşısındakı çərək pauzaya dəqiq riayət edin.
- b) Əkshərəkət bir qədər dəyişilmişdir. Fuqanın demək olar ki, bütün intermediyaları bu yeni formadan əmələ gəlir.
- c) Bu "lya-bemol" originalda sonrakı səslə lıqalanmayıb.
- d) 13, 17, 29-cu xanələr kimi, bu xanələrdə mövzunu nəzərə çarpdırmaq olduqca çətindir. Ona görə də hər xanəni ayrı-ayrılıqda yaxşı öyrənmək lazımdır.
- e) Bu aşağı istiqamətli sekvensiyada bas səsi tonal cavabdan əmələ gəlir. Soprano isə əkshərəkətə bənzəyir.

17 *mf* *poco marc.* *sotto voce, legatiss.*

20 *marc.*

23 *mf* *più marc.* *cresc.*

26 *f* *dim.*

29 *mf cresc.*

32 *marc. e pesante* *cresc.* *rall.* *ff*

г) Противоположение в обращении.

г) В некоторых изданиях эти два *re-bemol* в сопрано произвольно слиты.

д) Надо выделить напечатанные крупным шрифтом ноты:

д) Ökşərəkət dönmə şəklindədir.

г) Bəzi nəşrlərdə sopranodakı bu iki "*re-bemol*" sərbəst şəkildə liqalanıb.

д) Böyük şriftlə dərc olunmuş notları vurğulamaq lazımdır:

Prelüd və fuqa As–dur

Öz daxilində təntənə, möhtəşəmlik və əzəmət cəm edən **prelüd** Hendel üslubu ilə assosiasiya doğurur. Onun mövzusu tərəvətli, səmimi, açıqdır – mahiyyət etibarilə mordentlə mürəkkəbləşdirilən qırıq akkord kompleksi üzərində qurulmuşdur.

Qətiyyətli və eyni zamanda zərif hərəkətlər, dəqiq pauzalar və aydın akkord müşayiəti prelüdə xüsusi, bayram xarakteri bəxş edir.

Prelüdün həcmi 44 xanədir.

Prelüdün ifası incə və zarafatyana deyil, daha çox enerjili və bayramsayağı gümrah əhval–ruhiyyəlidir. Temp *Allegretto*–ya və yaxud *Allegretto moderato*–ya daha yaxındır. Prelüdün sonuna doğru dinamik planda yüksəliş özünü göstərir (enerji dolu *f*–dən başlayaraq *ff*–yə qədər). Artikulyasiya aşağıdakı kimidir: çərək notlar – *tenuto*, səkkizlik notlar – *portato*, mordent qrupları və onaltılıq notlar – *legato*.

Dörsəsli **fuqa** prelüdün bayram əhval–ruhiyyəsini davam etdirir, amma onu yeni məzmunla zənginləşdirir. Səmimi, zərif hisslər təmtəraqlı bayram əzəmətinə qarşı qoyulur.

Fuqanın mövzusu lakonikdir, iki xanədən qısadır. Onun xarakterini çox vaxt pastoral tərzli xalq–mahnıvari mövzu kimi müəyyən edirlər.

O, öz daxilində prelüdün bayram əhval–ruhiyyəsinin sədalarını ehtiva edir. Tonika və subdominantın akkord səsləri üzərində qurulmuş prelüd mövzusu kimi fuqa mövzusu aləmə yayılan gur zəng səslərinin əks–sədasına bənzər səslənir.

Mövzu sona çatdıqdan dərhal sonra cavab başlanır.

Fuqada çoxsaylı geniş intermediyalar maraq doğurur. Fuqa əvvəldən sona qədər qısa və qəti mövzu ilə aşağı istiqamətli ağır sekvensiyaların bir–birinə qarşı qoyulması üzərində qurulmuşdur.

Fuqanın həcmi 35 xanədir. Fuqanın ifası çox geniş, bayramsayağı və həlim olmalıdır. Temp burada daha çox *Andante*–yə, yaxud *Moderato*–ya yaxındır. Prelüdün dinamik planı kimi, burada da sona doğru *ff*–yə qədər güclənmə baş verir. Mövzunun artikulyasiyası ya *sempre legato*, ya da *portato–tenuto* ilə *legato*–nun uyğunlaşmasından (səkkizlik notlar – *tenuto*, digərləri – *legato*) ibarətdir.

Прелюдия и fuga As–dur

Прелюдия сочетает в себе черты торжественной помпезности, которые вызывают ассоциацию со стилем Генделя. Тема ее свежая, приветливая, открытая, — в сущности, построена на ломаном аккордовом комплексе, усложненном мордентом.

Решительные и в то же время грациозные движения, отточенные паузы и ясное аккордовое сопровождение придают прелюдии особый, праздничный характер.

Объем прелюдии — 44 такта.

Исполнение прелюдии не столько нежное и шутивное, сколько энергичное и по–праздничному приподнятое. Темп ближе всего к *Allegretto*, или к *Allegretto moderato*. Динамический план предусматривает нарастание к концу прелюдии (вплоть до энергичного *f* или даже до *ff*). Артикуляция: четверти — *tenuto*, восьмые — *portato*, мордентовые группы и шестнадцатые — *legato*.

Фуга (четырёхголосная) как бы продолжает праздничное настроение прелюдии, но вносит в него новое содержание. Праздничной торжественности противостоит искреннее, нежное чувство.

Тема фуги лаконичная, короче двух тактов. Ее часто определяют как тему народно–песенного пасторального склада.

Она несет в себе и отголоски праздничного настроения прелюдии. Построенная, как и тема прелюдии, из аккордовых звуков — тоники и субдоминанты, — она звучит подобно звонким, резонирующим ударам колокола.

Ответ вступает сразу же по окончании темы.

Примечательны в фуге многочисленные пространные интермедии. На противопоставлении короткой определенной темы и медленно спускающихся секвенций, в сущности, построена вся фуга.

Объем фуги — 35 тактов. Исполнение фуги должно быть очень широким, праздничным и плавным. Здесь темп ближе всего к *Andante* или к *Moderato*. Динамический план, как и в прелюдии, предусматривает нарастание в конце, вплоть до *ff*. Артикуляция темы — либо *sempre legato*, либо сочетание *portato–tenuto* с *legato* (восьмые — *tenuto*, все остальное — *legato*).

XVIII Prelüd

Allegretto un poco espressivo ma semplice (♩=132)

The musical score for XVIII Prelüd is presented in five systems, each consisting of a piano (treble) and bass (bass) staff. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is 4/4. The tempo and expression are marked as *Allegretto un poco espressivo ma semplice* with a quarter note equal to 132 beats per minute (♩=132). The dynamics range from *mf* (mezzo-forte) to *p* (piano), with markings for *dim.* (diminuendo) and *marc.* (marcato). The score includes various musical notations such as slurs, ties, and fingerings (numbers 1-5). Specific markings include 'a)' in the third system, indicating a reference to a small figure by Bach. The piece concludes with a final cadence in the fifth system.

a) Эти маленькие лиги предписаны Бахом.

a) Bu küçük liğalar Bax tərəfindən göstərilib.

The image displays a page of musical notation for a piano piece, consisting of five systems of staves. The notation includes various musical symbols, dynamics, and fingerings.

- System 1 (Measures 15-17):** Features a treble and bass staff. Dynamics include *cresc.* and *mf*. Fingerings are indicated by numbers 1-5.
- System 2 (Measures 18-20):** Features a treble and bass staff. Dynamics include *f* and *dim.*. Fingerings are indicated by numbers 1-5.
- System 3 (Measures 21-23):** Features a treble and bass staff. Dynamics include *p* and *cresc.*. Fingerings are indicated by numbers 1-5.
- System 4 (Measures 24-26):** Features a treble and bass staff. Dynamics include *tenuti*, *molto espressivo*, and *rit. poco*. Fingerings are indicated by numbers 1-5.
- System 5 (Measures 27-29):** Features a treble and bass staff. Dynamics include *a tempo*, *marc.*, *rit.*, *dim.*, and *p*. Fingerings are indicated by numbers 1-5.

б) Выделите немного верхний голос.

б) Üst səsi bir qədər nəzərə çarpdırın.

XVIII Fuqa

Andante (♩=60)

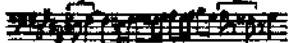
(4 səslı)

a) Равновачно следующему:

b) Восходящая секвенция. Бас повторяет отрывок темы. Сопрано выведено на обеих следующих маленьких фигур

противоположения:

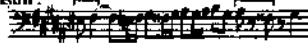

c) Нисходящая секвенция; образована подобно предыдущей.

a) Aşağıdakına bərabərdir:

b) Yuxarı istiqamətli sekvensiyadır. Bas səsi müvzunun bir hissəsini təkrarlayır. Soprano səsi əksşəratın aşağıdakı kiçik fiqurlarının hər ikisindən törənmişdir:

c) Aşağı istiqamətli sekvensiyadır. Əvvəlkindən əmələ gəlmişdir.

21 *un poco sotto voce*

25 *cresc.*

29 *dim.*

33 *cresc.*

37 *largamente*

d) Структура следующей интермедии основана на двух маленьких отрывках, которые выведены из противосложения, но значительно изменены.

Пример:

e) В этом такте очень трудно ясно показать тему.

d) Aşağıdaki intermedyanın kuruluşu iki küçük hisseden teşkil olunmuştur. Onlar akşarâkattan yaranıb, anuna ehemmiyetli derecede deyişilib:

Nümune:

e) Bu xanədə mövzunu aydın gösternək olduqca çətindir.

Prelüd və fuqa gis–moll

Prelüd ifadəli–melanxolikdir. Prelüdün həcmi 29 xanədir. İfaçılıq baxımdan sadə ifadəlilik, eyni zamanda həlimlik, hüzur və zəriflik tələb edir. Onu *molto espressivo* və *affectuoso*–dan daha çox *un poco espressivo* və *semplice* ifa etmək lazımdır. Temp mülayimdir, lakin uzun–uzadı deyil, *Allegretto moderato*, *Allegretto* və ya *Andantino*–ya yaxındır.

Dinamika *p* və *f* sərhədlərini əhatə edir. Artikulyasiya: *sempre legato*–dur.

Dörsəsli **fuqa** I cildə ən ifadəli fuqalar sırasına daxildir. Mövzu xanənin zəif təqsisindən başlayaraq, dominantə tonallığına modulyasiya edir və tam mükəmməl kadans ilə sona çatır.

Əhval–ruhiyyəsinə görə çox soyuq, qəmli–kədərli. Cəld temp, aşağı və orta registr hərəkətləri onun üçün səciyyəvidir.

Tonal cavab öz girişini demək olar ki, mövzu dərhal bitən kimi verir.

Mövzunun materialı üzərində qurulan əkshərəkət növbəti inkişaf zamanı mühüm rol oynayır.

İntermediyalarda tematik materialın intensiv inkişafı müşahidə olunur.

Fuqanın həcmi 41 xanədir.

Fuqanın ifası təmkinli–mənalı, ciddi və nəcib olmalıdır. Fuqanın qəmli–kədərli, fikirli xarakteri ifanın təmkinli tempini müəyyənləşdirir. O, daha çox *Andante*–yə yaxındır. Artikulyasiya belədir: mövzunun birinci yeddi (və ya doqquz) notu – *legato*, qalanları isə – *portato*.

Прелюдия и фуга gis–moll

Прелюдия выразительно–меланхолического склада. Объем прелюдии — 29 тактов. Исполнение требует выразительной простоты и вместе с тем мягкости, спокойствия, нежности. Это скорее *un poco espressivo* и *semplice*, чем *molto espressivo* и *affectuoso*. Темп умеренный, но не растянутый, ближе всего к *Allegretto moderato*, к *Allegretto* или к *Andantino*.

Динамика в пределах от *p* до *f*. Артикуляция: *sempre legato*.

Фу́га (четырёхголосная) принадлежит к числу наиболее выразительных фуг 1–й части. Тема ее, начинаясь с тоники со слабой части такта, модулирует в тональность доминанты и заканчивается полной совершенной каденцией.

По основному настроению она исполнена сурового, скорбного раздумья; для нее характерен небыстрый темп и изложение чаще всего в низком и среднем регистрах.

Ответ (тональный) вступает почти сразу же после окончания темы.

Противосложение построено на материале темы и играет существенную роль в дальнейшем развитии фуги.

В интермедиях наблюдается интенсивное развитие тематического материала.

Объем фуги равен 41 такту.

Исполнение фуги должно быть сдержанно–выразительным, строгим и благородным. Скорбный — с элементами раздумья — характер фуги предопределяет сдержанный темп исполнения, который ближе всего к *Andante*. Артикуляция: первые семь (или девять) нот темы — *legato*, остальные — *portato*.

XIX Prelüd

Allegretto grazioso (♩-80)

legatissimo

a) Эта прелюдия сочинена в форме трехголосной инвенции. Она содержит различные тематические элементы

a) Bu prelüd üçsəli invensiya formasında bəstələnmişdir. O, müxtəlif tematik elementləri cəm edir.

This page of piano sheet music contains five systems of staves, with measures 11 through 22. The key signature is G major (one sharp) and the time signature is 3/4. The music is characterized by intricate fingerings and various dynamic and articulation markings.

- System 1 (Measures 11-15):** Measure 11 starts with a treble clef and a key signature of one sharp. Fingerings 3, 2, 4, 5 are indicated for the first four notes. Measure 12 has a dynamic marking of *f*. Measure 13 has a dynamic marking of *fp*. Measure 14 has a dynamic marking of *fp*. Measure 15 has a dynamic marking of *fp*.
- System 2 (Measures 16-18):** Measure 16 has a dynamic marking of *cresc.*. Measure 17 has a dynamic marking of *f*. Measure 18 has a dynamic marking of *f*.
- System 3 (Measures 19-21):** Measure 19 has a dynamic marking of *f*. Measure 20 has a dynamic marking of *f*. Measure 21 has a dynamic marking of *f*.
- System 4 (Measure 22):** Measure 22 has a dynamic marking of *f deciso*. The system ends with a double bar line and a repeat sign.

The music includes various fingerings (e.g., 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000).

XIX Fuqa

Allegro molto tranquillo (♩=66)

(3 sasli)

The main musical score for XIX Fuqa is written for piano and bass. It consists of five systems of staves. The first system begins with a piano (p) dynamic marking. The score is heavily ornamented with triplets, slurs, and various fingerings (1-5). The tempo is marked 'Allegro molto tranquillo' with a quarter note equal to 66 beats per minute. The key signature has one sharp (F#). The score includes a section marked 'sempre tutto legatissimo' and a 'dim.' (diminuendo) marking in the fifth system.

This section contains four short musical phrases. The first is labeled 'Mövzu' (Theme). The second is labeled 'I eksharakat' (First Eksharakat). The third is labeled 'II eksharakat' (Second Eksharakat). The fourth is labeled 'Tonal cavab' (Tonal Answer). Each phrase is written on a single staff with a treble clef and a key signature of one sharp.

20 *p dolce*

23 *sempre p* *marcato*

26 *marcato*

29 *sempre legato*

32

а) Отсюда тема развивается
следующим образом:

б) Равнозначно следующему:

а) Müvzu buradan aşağıdaki
kimi inkişaf edir:

б) Aşağıdakına bərabərdir:

sempre legato

cresc.

a tempo

poco rit.

f marcato

a tempo

rit.

с) Выделите нижний голос правой руки.

д) В нескольких изданиях по оригиналу Форнелла здесь стоит *mi* вместо *sol dièse*, но всё указывает на то, что это только опечатка композитора. Надо выделить последнее проведение темы в среднем голосе (в альте).

е) Sağ elin partiyasında aşağıdaki sesi gösterin.

д) Forkelin alyazmalarına esaslanan bazı nəsrlərdə "*sol-diyez*" əvəzinə "*mi*" yazılıb. Amma hər şey onu göstərir ki, bu yalnızca kopiya çıxarının yazı səhvidir. Müvzunun bu sonuncu keçidini orla (alt) səsdə göstərmək lazımdır.

Prelüd və fuqa A–dur

Qeyri–adi quruluşa malik **prelüd** üç mövzudan ibarət birgə ekspozisiyalı polifonik əsərdir. Bu üç mövzu eyni anda təqdim olunur və bir–biri ilə ziddiyyət təşkil edir.

“Yaxşı temperasiyalı klavir”in heç bir fuqasında Bax mövzularının bu cür ekspozisiyasına təsadüf olunmur; belə sadə və səmimi təbiətli fuqanı yalnız Bax kimi dahi polifoniya ustası yarada bilərdi.

Prelüdün əhval–ruhiyyəsi – gümrah, aydın, sakitdir; o, sanki tərəvətli, təbii, sağlam gün–güzarana bənzəyir.

Prelüdün həcmi 24 xanədir. İfa aydın, ahəngdar olmalıdır. Müxtəlif dinamik çalarlar və artikulyasiya üsulları vasitəsi ilə bir mövzu digərindən səslənməsinə görə aydın seçilir: lakin bunu heç də asanlıqla əldə etmək mümkün deyil. İki mövzu eyni əl ilə ifa olunan və bir–birinə sanki hörülən zaman buna nail olmaq xüsusən çətinləşir. Emosional xarakter cəhətdən bu ifa *deciso*, *vigorouso* və *risoluto*–ya yaxındır, lakin eyni zamanda *dolce*, *grazioso* və *sereno* çalarlarından da məhrum deyil. Temp *Allegretto* ruhludur. Artikulyasiya belədir: *non legato*–dan daha çox *legato* ifa olunmalıdır. Üçüncü mövzunun “deklamasiya nəfəsi”nə xüsusilə diqqət yetirmək lazımdır.

Üçsəsli **fuqa** mənalı, dərin hisslərlə, “səmimi sadəlik”lə zəngindir. Fuqa mövzusu xanənin güclü təqtisində tonika ilə başlayır, sonra böyük məna kəsb edən pauza ilə qırılır və bundan sonra sanki kvartalardan təşkil olunan pilləkən kimi, bir oktava yuxarı qalxır.

Hərəkət o dərəcədə aramsızdır ki, onun sona çatmasını tam dəqiqliyi ilə müəyyən etmək çətindir. Tonal cavab öz girişini mövzu bitməmişdən əvvəl verir (buna “*stretta*” növlü cavab deyilir).

İki əkshərəkəti olan fuqa bu mənada “müxtəsər” adlana bilər.

Fuqanın həcmi 54 xanədir. Fuqanın ifası həlim, yumşaq, xüsusi sakitlik və incəlik tələb edir.

Fuqanın xarakterində, onun bütün obrazlı–emosional əhval–ruhiyyəsində qadın zərifliyi üstünlük təşkil edir. Ziddiyyət, təzadlıq yoxdur. “Vurmaq”, “çığırmaq” kimi hallarla qətiyyəni uzlaşdır.

Musiqiçilərdən bir çoxlarının fikri ilə razılaşmaq çətindir. Məsələn, Tovi fuqada “skertso” və hətta “iti skertso” görmək istəyir. Bu isə Baxın fikirləri ilə qətiyyəni uzlaşdır.

Fuqanın tempi ilə bağlı güclü mübahisələr vardır. Bəzi musiqiçilər qızğın hərəkətə daha çox meyl edirlər, digərləri isə əksinə, onun sakit, mülayim xarakterini hər vasitə ilə vurğulayırlar. Artikulyasiya daha çox *legato*–ya yaxındır, həm də mövzunun ilk notu – həmişə *tenuto*–dur, səkkizlik notlar – *molto legato*, onaltılıq notlar isə – *legato*–dur.

Çoxlu sayda müxtəlif çeşidli kvartalar ifanı çətinləşdirir, ifaçıdan daha çox çalar müxtəlifliyi və plastiklik tələb edir.

Прелюдия и fuga A–dur

Прелюдия, построенная совершенно необычно, представляет собой полифоническое произведение трехголосного склада с совместной экспозицией трех тем. Три темы излагаются одновременно, но в то же время контрастно друг другу.

Подобная экспозиция тем у Баха не встречается ни в одной из фуг «Хорошо темперированного клавира»; выполнена она с легкостью и непосредственностью, которые доступны лишь величайшим мастерам полифонии.

Настроение в прелюдии, — бодрое, ясное, безмятежное; оно подобно свежей, естественной, здоровой жизни.

Объем прелюдии — 24 такта. Исполнение должно быть ясным, пластичным. Посредством разнообразных динамических оттенков и артикуляционных приемов одна тема четко отделяется по звучности от другой: это не всегда легко достижимо, особенно в тех случаях, когда две темы находятся в партии одной руки и как бы переплетаются друг с другом. По эмоциональному характеру исполнение близко к *deciso, vigoroso* и *risoluto*, но в то же время не лишено оттенка *dolce, grazioso* и *sereno*. Темп в духе *Allegretto*. Артикуляция: большей частью *legato*, а не *non legato*. Специальное внимание надо уделить «декламационным вздохам» третьей темы.

Фуга (трехголосная) — проникнута глубоким, мягким внутренним чувством, «трогательной наивностью». Тема ее начинается на сильной доле такта с тоники, затем прерывается многозначительной паузой, после чего словно по лестнице, составленной из кварт, — взбирается на октаву вверх.

Ее движение настолько непрерывно, что трудно с абсолютной точностью определить ее окончание. Ответ (тональный) вступает ранее окончания темы (так называемый «стреттный» вид ответа).

Фуга, которая в силу этого может быть названа «сжатой», имеет два противосложения.

Объем фуги — 54 такта. Исполнение фуги требует мягкости, особого спокойствия и нежности.

Самый характер фуги, весь ее образно-эмоциональный строй, скорее по-женственному сглаженный, чем контрастный, находится в решительном несоответствии с чем-либо «стреляющим», «кричащим».

Трудно согласиться с мнением тех музыкантов, которые, подобно Тови, хотят увидеть в фуге «скерцо» и даже «острое скерцо». Это находится в решительном противоречии с истинными намерениями Баха.

Сильные разногласия при определении темпа фуги. Одни музыканты склоняются к более энергичному движению, другие, напротив, всячески подчеркивают его спокойный, мягкий характер. Артикуляция ближе всего к *legato*, причем первая нота темы — всегда *tenuto*, восьмые — *molto legato*, шестнадцатые — *legato*.

Огромное количество всякого рода кварт затрудняет исполнение, требует от исполнителя еще большего колористического разнообразия и пластичности.

XX Prelüd

Allegro vivace e deciso (♩=80)

The musical score for XX Prelüd is written for piano. It features a treble and bass staff. The key signature is G major (one sharp). The tempo is marked 'Allegro vivace e deciso (♩=80)'. The score includes various musical notations such as notes, rests, slurs, and fingerings. The first system starts with a treble clef and a bass clef, with a key signature of one sharp (F#). The tempo is marked 'Allegro vivace e deciso (♩=80)'. The first staff has a dynamic marking 'f deciso'. The second system has a dynamic marking 'f' and a 'cresc.' marking. The third system has a dynamic marking 'f' and a 'p' marking. The fourth system has a dynamic marking 'f' and a 'cresc.' marking. The fifth system has a dynamic marking 'f' and a 'cresc.' marking.

а) В оригиналах отсутствует лига между двумя ми.

а) Originallarda bu iki "mi" səsə arasında liqa yoxdur.

14

17

20

23

staccatissimo

26

ff deciso

XX Fuqa

Molto moderato (J-66)

(4 səslı)

Mövzu

Əkshərəkət

a) Здесь начинается вторая экспозиция (контрэкспозиция) в обращении.

b) Все эти маленькие группы из четырех нот происходят из противосложения:

a) Burada ikinci ekspozisiya (kontrekspozisiya) dönmə şəklində başlayır.

b) Dörd səsdən ibarət bu kiçik qrup əksşərəkətdən əmələ gəlir:

21

25

29

33

37

ten.

mf

ten. dim.

p

dim.

с) Унизад в форме стретто.

д) В то время как в басу и в альте проходят свободные контрапункты, тенор повторяет фигуру противосложения.

с) Müvzunun strettalı keçidi.

д) Bas və alt səslərində sərbəst kontrapunktlar keçərkən, tenor səsi əksşərkətin fiqurunu təkrarlayır.

The musical score consists of six systems of staves. The first system (measures 41-50) features a treble staff with a melodic line and a bass staff with a supporting line. The second system (measures 51-60) continues the melodic development. The third system (measures 61-70) shows a more complex texture with multiple voices. The fourth system (measures 71-80) includes a section marked 'cresc.' and 'mf non legato'. The fifth system (measures 81-90) continues the melodic line. The sixth system (measures 91-100) concludes the piece with a double bar line and repeat signs.

е) Тема, данная в обращении, все время выступает здесь в виде стретто.

е) Dönmə şəklində keçən mövzu burada həmişə stretto kimi özünü göstərir.

57

60

f

fp

poco rit.

a tempo

63

66

69

cresc.

f) Выведено из темы:

f) Mövzudan əmələ gəlmişdir:

72

75

78

82

85

mf

ff

ten.

largamente

a tempo energico

rit.

molto largamente

f dim.

p

cessa!

g) Кода.

h) В оригинале для баса сыграно до конца фуги

g) Koda.

h) Başdaki "İya" sesi originalda fuğanın sonuna qədər fığalanmışdır.

Prelüd və fuqa a–moll

Əsas elementlərin aydın şəkildə qruplaşması, qrafik cəhətdən dəqiq xəttlər və bütün bu xüsusiyyətlərin əsas ideyaya ciddi şəkildə təbə edilməsi *prelüdün* gözəlliyini təmin edir.

Prelüdün həcmi 28 xanədir.

İfa *impetuozo* və ya *deciso* xarakterindədir. Temp daha çox *Allegro* və ya *Allegro vivace*-yə yaxındır. Prelüdün sonunda hər hansı bir ləngimədən qaçmaq lazımdır. Dinamik plan etibarilə prelüdün əsas hissəsi boyu enerjili, möhkəm *f* istifadəsi nəzərdə tutulur. Artikulyasiya *non legato*-ya əsaslanır, bütün səkkizlik notlar kifayət qədər iti, demək olar ki, *marcato* ifa olunur.

Dörsəsli *fuqa* “Yaxşı temperasiyalı klavir”in I cildindəki ən əhəmiyyətli fuqalar sırasına aiddir.

O, gizli polifonik imkanlarla son dərəcə zəngindir – kanonlar, dönmələr, strettalar və s. Mövzuda dolub–daşan patetik–deklamasiyalı əks–sədalar diqqəti cəlb edir.

İntermediyalarda kanonik keçidlərdən qismən istifadə edilir, kodada – tonika üzərində orqan punktu səslənir. Bu fuqada mövzunun dönmə variantı öz əhəmiyyətinə görə onun ilkin keçidindən heç də geri qalmır.

Fuqanın həcmi 87 xanədir. Bu, “Yaxşı temperasiyalı klavir”də ən böyük fuqadır.

İfa hər şeydən əvvəl qətiyyət, cəsarət tələb edir. Temp *Allegro moderato*-nu keçməməlidir, *Molto moderato* da mümkündür.

Fuqanın sonuna doğru təntənəli apofeoza xarakterinə uyğun bir tərzdə hərəkəti yavaşltmaq, onu genişləndirmək mümkün ola bilər.

Fuqanın III hissəsinin dinamik planında güclü şiddətlənmə baş verir – kulminasiya nöqtəsi *fermata*-ya təsadüf edir. Mövzunun artikulyasiyası *legato*-dan çox, *non legato*-ya, *leggiero*-dan çox, *pesante*-yə yaxındır. Orqan punktunun ifası (x.83 – 86) basın təkrarını tələb edir (x.85 və 86).

Прелюдия и fuga a–moll

Красота этой *прелюдии* заключается в ясной группировке основных элементов, в графически четких линиях и в строгом подчинении всех частностей главной идее.

Объем прелюдии — 28 тактов.

Исполнение в характере *impetuoso* или *deciso*. Темп ближе всего к *Allegro* или *Allegro vivace*. В конце прелюдии следует избегать какого бы то ни было замедления. Динамический план предусматривает использование энергичного, крепкого *f* на протяжении большей части прелюдии. Артикуляция основана на *non legato* все восьмые исполняются достаточно остро и почти *marcato*.

Фуга (четырёхголосная) принадлежит к числу наиболее значительных фуг 1-й части «Хорошо темперированного клавира».

Она исключительно богата скрытыми полифоническими возможностями — канонами, обращениями, стреттами и т. п. Обращают на себя внимание декламационно–патетические возгласы, которыми проникнута тема.

В интермедиях частично применяется каноническое проведение, в коде — органнй пункт на тонике. Обращения темы в этой фуге несколько не уступают по значимости проведениям темы в первоначальном виде.

Объем фуги — 87 тактов. Это самая большая фуга в «Хорошо темперированном клавире».

Исполнение требует прежде всего решительности, смелости. Темп не должен превышать *Allegro moderato*, возможно также *Molto moderato*.

К концу фуги возможно замедление (расширение) движения — в характере грандиозного апофеоза.

Динамический план предусматривает большое нарастание в третьей части фуги — кульминационная точка его на фермате. Артикуляция темы ближе к *non legato*, чем к *legato*, к *pesante*, чем к *leggiero*. Исполнение органного пункта (тт. 83 – 86) требует повторения баса (тт. 85 и 86).

XXI Prelüd

Allegro vivace (♩=76)

fugale e brillante

cresc.

f

dim.

10 *p* *poco legato*

12 *f*

14 *f* *f*

17 *allargando* *a tempo*

19 *poco rit.* *p*

XXI Fuqa

Allegretto scherzoso (♩=104)

(3 səslə)

The main musical score consists of two systems of staves. The first system includes a piano part (left) and a violin part (right). The piano part starts with a *mf* dynamic and features a series of eighth-note patterns. The violin part begins with a *mf* dynamic and includes various fingerings and slurs. The second system continues the piece, with the piano part showing a *cresc. a poco a poco* marking and the violin part featuring a *dim.* marking. The score concludes with a *p* dynamic and a final cadence.

Mövzu

I oksharəkat

II oksharəkat

The 'Mövzu' section is a single staff of music consisting of a continuous eighth-note pattern, likely serving as a thematic or rhythmic motif for the piece.

Tonal cavab

The 'Tonal cavab' section is a single staff of music consisting of a continuous eighth-note pattern, likely serving as a tonal response or counterpoint to the 'Mövzu'.

ТАКТЫ 9, 13, 26, 41.
Ханалар 9, 13, 26, 41.

23

28

32

36

40

44

mf

f dim.

poco cresc.

mf

serixa rall.

f

а) Движущаяся инва-секвенция выведена из начала темы в обращении.

а) Aşağı hareketli sekvensiya müvzunun dönmə keçidinin başlanğıcından əmələ gəlmişdir.

Prelüd və fuqa B–dur

Virtuoz pyes üslubunda yazılan **prelüd** həyatsevər əhval–ruhiyyə ilə dolub–daşır.

Prelüd harmonik fiqurasiyaların “qaçışı” ilə başlayır və daha sonra “iti hərəkətli melodik fiqurasiyalarla” növbələşir.

İkinci hissədə improvizasiya elementləri nəzərə çarpacaq dərəcədə güclənir, reçitativ xarakterli akkordlar meydana çıxır.

Prelüd cəmi 20 xanədən ibarətdir. Prelüdün ifası parlaq, xəfif olmalı, qığılıcım saçmalıdır. Temp cəldir – ya *Allegro brillante*, ya da sadəcə *Vivace* ifa olunmalıdır.

Akkordlu epizodlar bir qədər geniş ifa olunur, *poco largo* və ya *poco adagio* xarakterində çalınır. Dinamik planda müxtəlif variantlara yol verilir, lakin akkordlar hökmən *f* ifa olunmalıdır; prelüdün sonu da müxtəlif cür ifa oluna bilər – *p* və *pp*, və ya səslənməni azaltmadan *f* ifa etmək mümkündür. Artikulyasiya şübhə doğurmur: otuzikilik notları – *leggero*, sol əldəki səkkizlik notları – *staccato* və ya *portato*, akkordları isə – *molto tenuto* ifa etmək lazımdır. Prelüd texniki cəhətdən son dərəcə səmərəlidir. Barmaqların dəqiqliyini və möhkəmliyini təkmilləşdirir.

Üçsəsli **fuqa** zarafatyana–oynaq, səmimi–zərif xarakterə malik olsa da, dərin təbiətli deyil. Onun dörd xanəli mövzusu son dərəcə orijinaldır, ziddiyyət prinsipi üzrə qurulmuşdur.

Tonal cavab mövzu bitdikdən dərhal sonra başlayır.

Fuqada bir deyil, iki saxlanılan əkshərəkət vardır. İntermediyalar sekvensiyalar üzərində qurulmuşdur.

Fuqanın həcmi 48 xanədir. Fuqa iti və mülayim, bununla bərabər kifayət qədər cürətli və qətiyyətli ifa tələb edir. Fuqadakı rəqsvari hərəkət son dərəcə qabarıq göstərilməlidir. Bununla bərabər, ifa sadə (*semplice*) və həlim–zarafatyana qalır. Temp kifayət qədər hərəkətlidir, lakin həddən artıq sürətli deyil: *Allegretto* temp hamısından yaxşı sayılır.

Dinamika əsasən *p* – *mf* həddlərindədir, əsl *f* fuqanın yalnız sonuna doğru özünü göstərir. Mövzunun artikulyasiya həlli müxtəlif cür ola bilər; lakin onların hamısı mövzunun gizli qruplarını aşkara çıxarmaq məqsədi daşıyır. Bəziləri bunu aşağıdakı kimi təqdim edir: 1–ci – 2–ci xanələrdə *d* və *c* səkkizlik notlar, 2–ci – 3–cü xanələrdə *es* və *d* səkkizlik notlar liqa vasitəsi ilə birləşirlər, onaltılıq notlar yüngül *legato* (*leggiero*), yerdə qalan səkkizlik notlar *non legato* və *staccato* fonunda təqdim olunur; qalanları isə hesab edir ki, qeyd olunmuş iki səkkizlik not *non legato* və ya *staccato* kimi, digər səkkizlik və onaltılıq notlar isə *legato* fonunda tətbiq edilməlidir.

İkinci tövsiyə daha çox əhəmiyyətlidir.

Прелюдия и fuga В–dur

Прелюдия написана в стиле виртуозной пьесы и проникнута жизнерадостным настроением.

Прелюдия начинается с «бега» гармонических фигураций, которые в дальнейшем чередуются «со стремительными линиями мелодических фигураций».

Во второй половине заметно усиливаются элементы импровизационности, появляются аккорды речитативного склада.

Прелюдия имеет всего 20 тактов. Исполнение прелюдии должно быть блестящим, легким, искрящимся. Темп быстрый — или *Allegro brillante* или просто *Vivace*.

Эпизоды с аккордами исполняются несколько шире, в характере *poco largo* или *poco adagio*. Динамический план допускает различные варианты, но аккорды обязательно исполняются *f*; конец прелюдии также может быть сыгран по-разному — либо *p* и *pp*, либо *f* без снижения звучности. Артикуляция не вызывает сомнений: тридцатьвторые — *leggero*, восьмые в партии левой руки — *staccato* или *portato*, аккорды — *molto tenuto*. В техническом отношении прелюдия необыкновенно полезна. Она способствует выработке точности и крепости удара пальцев.

Фуга (трехголосная) имеет шутливо–игривый, приветливый, грациозный, но не глубокий характер. Тема ее, охватывающая четыре такта, весьма оригинальна, построена по принципу контраста.

Ответ (тональный) вступает сразу же после окончания темы.

В фуге не одно, а два удержанных противосложения. Интермедии построены на секвенциях.

Объем фуги — 48 тактов. Фуга требует отточенно–легкого, острого, грациозного исполнения, вместе с тем достаточно смелого и решительного. Танцевальная поступь фуги должна быть выявлена с предельной рельефностью. При всем этом исполнение остается простым (*semplice*), и добродушно–шутливым. Темп достаточно подвижный, но не излишне скорый: предпочтительнее всего *Allegretto*.

Динамика большей частью в пределах *p* — *mf* настоящее *f* наступает только к концу фуги. Артикуляция темы допускает различного рода решения; но все они так или иначе ставят целью выявить скрытые в теме группы. Одни делают это с помощью соединения (посредством лиги) двух восьмых — *d* и *c* в тт. 1 – 2 и *es* и *d* в тт. 2 – 3 — на фоне *non legato* или *staccato* остальных восьмых и легкого *legato* (*leggero*) шестнадцатых; другие применяют *non legato* или *staccato* для указанных двух восьмых на фоне *legato* остальных восьмых и шестнадцатых.

Вторая рекомендация представляется более предпочтительной.

XXII Prelüd

Adagio lamentoso (♩ = 84)

а) Повторяющиеся ноты органного пункта в басу надо исполнять полным звуком. Палец не должен при этом покидать клавиши.

а) Basın orqan punktunda təkrarlanan səsləri dolğun ifa etmək lazımdır. Barma baxmayaraq barmaq klavişlərdən ayrılmamalıdır.

b) Надо выдвинуть верхний голос.

с) В некоторых изданиях здесь имеется мордент на *do*, но ни в одном оригинале его нет. Постоянная равномерность ритмической пульсации не допускает здесь, по мнению редактора, украшений.

b) Üst sesi göstərmək lazımdır.

с) Bəzi nəşrlərdə burada "*do*" üzərində mordent qoyulub. Amma o, heç bir orijinalda yoxdur. Redaktor hesab edir ki, ritmik nəbzın daimi müntəzəmliyi burada bəzəklərə yol vermir.

XXII Fuqa

Andante sostenuto (♩=104)

(5 səsli)

p

p ed uguale

mf

mf

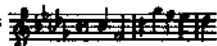
mf

Mövzu

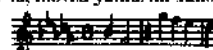
Əksərəkət

Formal cavab

Можно также полагать, что тема состоит только из двух тактов, а именно:

Həmçinin zəmi etmək olar ki, mövzu yalnız iki xanədən ibarətdir, dəqiq desək:

a) Наметься Бах рассматривал штрих через знак C только как простое каллиграфическое украшение.

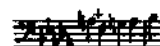
b) Эта фигура: выделенная из противосложения, особенно важна, потому что она получает значительное развитие во всей фуке (см. такт 42 и т. д.).

c) Здесь тема немного изменилась: (см. такты 17, 31, 34, 39 и т. д.).

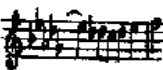
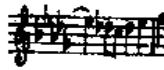
a) Deyəsən Bax C işarəsi üzərindən ştrixi adi kallıqrafik bəzək hesab edirdi.

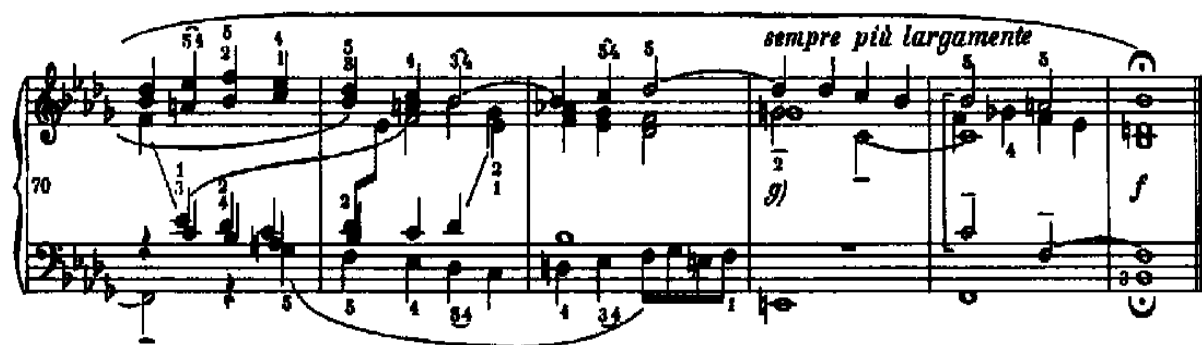
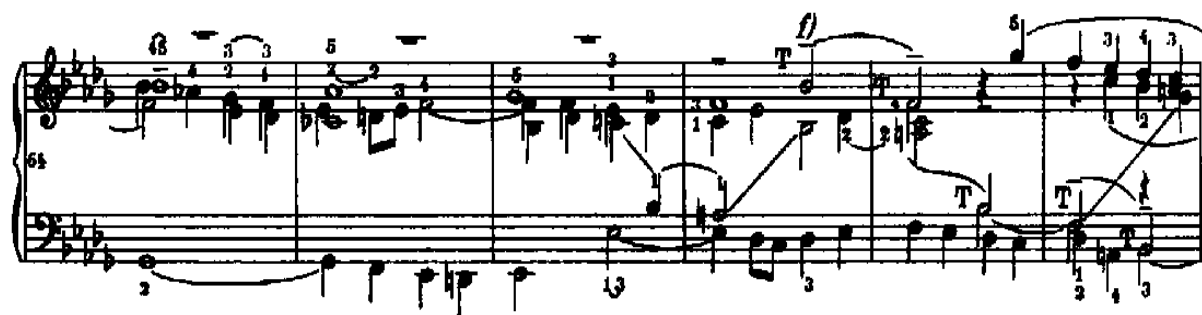
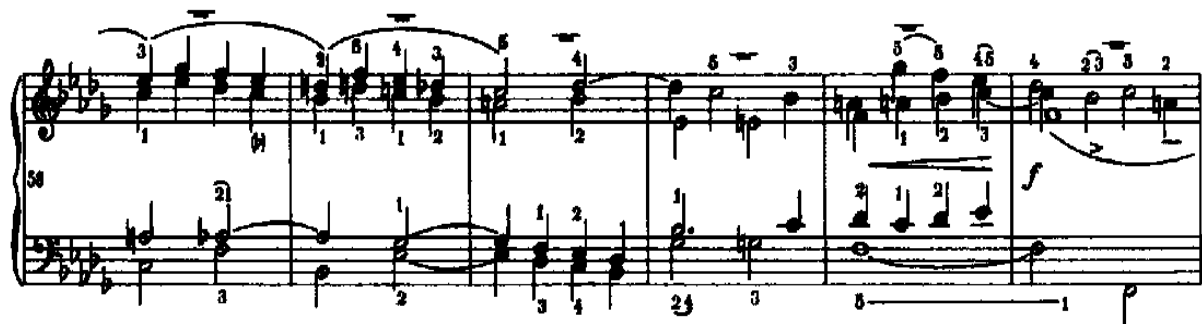
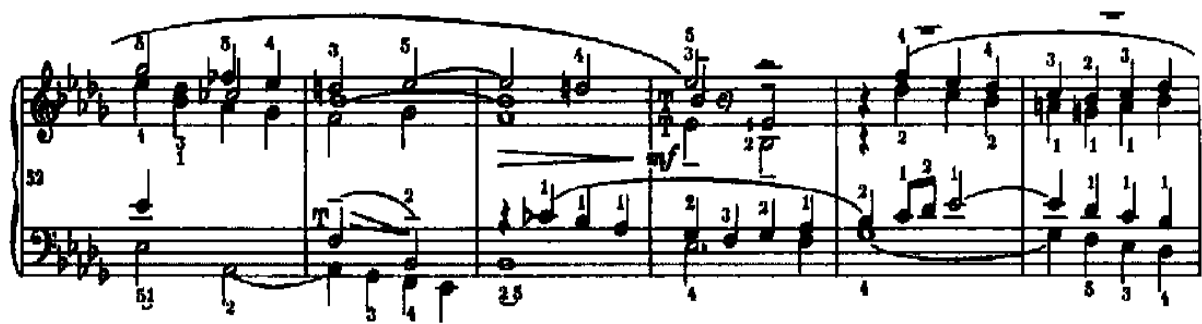
b) Əksərəkətdən əmələ gələn bu fiqur xüsusən vacibdir, çünki o, bütün fuqa boyu inkişafa əhəmiyyətli dərəcədə məruz qalır (bax: x. 42 və s.)

c) Burada mövzu bir qədər dəyişilmişdir (bax: x. 17, 31, 34, 39 və s.)

The image displays a page of musical notation for a piano piece, consisting of six systems of staves. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and dynamic markings. The systems are numbered 22, 27, 32, 37, 42, and 47. The key signature is B-flat major (two flats). The time signature is 3/4. The piece includes several dynamic markings: *p* (piano), *mf* (mezzo-forte), *f* (forte), *dim.* (diminuendo), and *marcato*. There are also performance instructions like *un poco più di voce* and *cresc. a poco a poco*. The notation is written for both the right and left hands, with fingerings indicated by numbers 1-5.

d) Равнозначно следующему: (см. примечание б) | d) Aşağıdakına bərabərdir: (bax qeyd b)

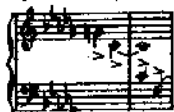

е) Следует обратить внимание на проведение темы одновременно в двух голосах.

г) Чтобы ученики лучше поняли это чудесное стетто, мы расписываем его здесь по партиям:

г) Последние реминисценции темы:

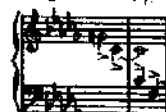

е) Müvzunun eyni vaxtda iki səsdə keçirilməsinə diqqət yetirmək lazımdır.

г) Şagird bu cazkar strettanı daha yaxşı başa düşsün deyə, biz onu burada partitura şəklində təqdim edirik:

г) Müvzunun son reminisensiyaları:

Prelüd və fuqa b–moll

Baxın yaratdığı nümunələr içərisində təsirli ifadə gücünə görə ən ali nümunələrdəndir. **Prelüdün** orqan punktu ilə işlənmiş ağır müşayiəti fonunda pillə–pillə yüksələn füsunkar, təsirli, rıqqət doğuran mövzu meydana gəlir.

Bu mövzu əvvəlcə tersiyalarla ifadə olunur və səslənmə etibarilə qoboy və fleytanın duetini xatırladır. Mövzu əvvəlcə üst səsdə keçir, 3 – 4–cü xanələrdən isə onu aşağı səs imitasiya etməyə başlayır. Eyni cür yeknəsəq, sanki hissedilməyən ritm, ağır dissonans harmoniyalar – bütün bunlar qəm–qüssəli matəm yürüşü təəssüratını yaradır.

Prelüdün həcmi 24 xanədir.

İfa həlim və sentimental olmamalıdır, əksinə, təmkinli–ağır, hüznü, gərgin çalınmalıdır. O, *grave*, *mesto*, *lamentoso*–ya yaxındır. Prelüdün tempi təmkinli, ağırdır. Bu, daha çox ya ahəngli *Lento*–dur, ya da ağır *Andante*–dir.

Dinamik plan melodik xətlərin yüksəlməsinə və enməsinə əsaslanır; II hissənin əvvəli (x. 13) – *p* (*dolce*) və ya *pp* ifa olunmalıdır, “*f*–də orqan punktuna eniş – *diminuendo*; orqan punktunun başlanğıcı – *pp*, sonra isə fermatolu akkordda *f* –yə (hətta *ff*–yə qədər) böyük şiddətlənmə baş verir; onun həlli və sonra davam edən koda – *meno f* və *p*” ifa olunur.

Artikulyasiya *legato* və *tenuto*–dur; bəzi yerlərdə, məsələn, səkkizlik notlarda, *portamento* ola bilər.

Prelüd bizi sanki əzəmətli beşsəsli **fuqaya** doğru aparır. Onun bitkin obrazı ciddi, əzəmətlidir. Fuqanın mövzusu tonika ilə təntənəli surətdə başlayır, dominantaya doğru aşağı enir, pauza ilə kəsilir, ondan sonra isə kiçik nona dissonansına doğru qəfil yüksəlir və pillə–pillə müntəzəm hərəkətlə aşağıya doğru enir.

Tonal cavab mövzunun bitən məqamında başlayır. Əkshərəkət mövzu ilə birləşərək, fuqanın sonrakı inkişafında mühüm rol oynayır. Fuqanın intermediyalarından beşi də əkshərəkətin mövzusu üzərində qurulmuşdur.

Fuqanın həcmi 75 xanədir. Fuqanın ifası təmkinli, ciddi, yüksək olmalıdır, mistik–dini əhval daşıymamalıdır.

Temp mülayim, təmkinlidir, daha çox *Andante sostenuto*–ya yaxındır. Dinamik plan fuqanın sonuna doğru şiddətlənir və yığcam *stretta* ilə ən yüksək zirvəyə çatır. Mövzunun artikulyasiyası belədir: ilk iki not *molto tenuto*, digərləri isə *ben legato* ifa olunmalıdır.

Прелюдия и fuga b-moll

Одно из самых возвышенных творений Баха, полное глубокой, неподдельной экспрессии. В *прелюдии* на фоне мерного сопровождения, буквально пронизанного органными пунктами, плавно — по ступеням — восходит волшебной-прекрасная, трогательная тема.

Сначала эта тема, изложенная в терциях и по звучности напоминающая дуэт гобоя и флейты, проходит в верхнем голосе, но уже в тт. 3 – 4 ее имитирует нижний голос. Однообразный, словно неумолимый ритм, тяжелые диссонантные гармонии — все это создает впечатление скорбного траурного шествия.

Объем прелюдии — 24 такта.

Исполнение не должно быть мягким и сентиментальным, а, напротив, сдержанно-суровым, скорбным, сосредоточенным. Оно ближе к *grave*, *mesto*, *lamentoso*. Темп прелюдии сдержанный, медленный. Это скорее всего размеренное *Lento* или медленное *Andante*.

Динамический план основан на подъеме и опускании мелодических линий; начало 2-й части (т. 13) — *p* (*dolce*) или *pp*, «спуск к органному пункту на *f* – *dim.*; начало органного пункта — *pp*, затем большое нарастание вплоть до *f* (или даже *ff*) на аккорде с фермой; разрешение и кода — *meno f* и *p*».

Артикуляция *legato* и *tenuto*; кое-где, на восьмых, возможно и *portamento*.

Прелюдия как бы вводит нас в великолепную *фугу* (пятиголосную), которая достойно завершает строгий, возвышенный образ. Тема фуги торжественно вступает на тонике, падает вниз на доминанту, прерывается паузой, после которой резко взлетает вверх на диссонирующую малую нону и начинает плавно — по ступеням — спускаться вниз.

Ответ (тональный) вступает одновременно с окончанием темы. Противосложение как бы срастается с темой и играет в дальнейшем развитии фуги существенную роль. Все пять интермедий фуги построены как раз на мотиве противосложения.

Объем фуги — 75 тактов. Исполнение фуги должно быть сдержанным, строгим, возвышенным, но не мистически-религиозным.

Темп умеренный, сдержанный, ближе всего к *Andante sostenuto*. Динамический план предусматривает нарастание к концу фуги, достигающее высшей точки в сжатой стретте. Артикуляция темы — первые две ноты *molto tenuto*, остальные — *ben legato*.

XXIII Prelüd

Allegretto tranquillo (♩=80)

p tutto legatissimo

un poco più sonoro

mf

cresc.

dim.

f

p

XXIII Fuqa

Andante (J=60)

(4 səslı)

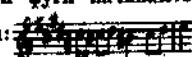
Mövzu

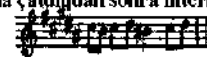
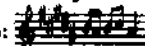
I əksşərekət

II əksşərekət

Tonal cavab

ТАКТЫ 5,7.
хәләр 5,7.

а) После окончания экспозиции фуги начинаются интермедии. Эта тематическая фигура: происходит на сопрано седьмого такта.

а) Fuqanın ekspozisiyası sona çatdıqdan sonra intermediyalar başlayır. Bu tematik fiqur yeddinci xəndəki sopranodan əmələ gəlir:

b) Тема в обращении.
 c) Тональный ответ в обращении.

b) Mövzu dönmə şəklindədir.
 c) Tonal cavab dönmə şəklindədir.

Prelüd və fuqa H–dur

Prelüd xarakterinə görə özündən əvvəl və sonra ardıcılılaşan prelüdlərlə ziddiyyət təşkil edir. Burada işıqlı kolorit, təbiətlə ünsiyyətdən doğan həyat nəşəsi üstünlük təşkil edir.

Rəvan, “axıcı” şəkildə genişlənən prelüd üç səsdən dörd səsə qədər genişlənir, hətta beş səsə çevrilir. Lakin onun işıqlı, sakit koloriti sona qədər saxlanılır.

Prelüdün həcmi nisbətən kiçikdir – 19 xanədən ibarətdir. İfa sakit, axıcıdır, çox iti təzad yoxdur. Ümumi sakit–zərif xarakteri qoruyub saxlamaq vacibdir.

Temp səlis, “axıcı”dır, kifayət qədər hərəkətlidir, amma sürətli deyil. *Allegretto* və ya *Andantino* ən yaxşı tempdir.

Dörsəsli **fuqa** prelüdlə sıx bağlıdır. Onların arasındakı tematik bağlılıq aydın şəkildə görünür. Fuqa nisbətən az cəlbedici olsa da, özünə görə ciddidir. Mövzu tonika ilə xanənin zəif təqtisində daxil olur və tam olaraq prelüdün ilk notlarını təkrar edir, amma sonra ayrı cür genişlənir. Tonal cavab inkişafa mövzunun axıncı notunda daxil olur.

Fuqa iki əks hərəkətə malikdir. Fuqada mövzunun və əks hərəkətin dönməsinə rast gəlinir.

Fuqanın həcmi 34 xanədir. İfa melodik ahəngdarlıq və kifayət qədər əminlik tələb edir. Temp *Andante*–yə daha yaxındır. Temp cəld ola bilməz. Mövzunun artikulyasiyası belədir: bütün notlar *legato* ifa olunmalıdır, yaxud ilk dörd not *portamento* – *tenuto*, digərləri isə *legato* çalınmalıdır. Əsas notda qısa fasilə ilə götürülən trel mövzunun hər keçidinə əlavə oluna bilər.

Прелюдия и fuga H–dur

Прелюдия резко контрастирует по характеру как с предыдущей, так и с последующей прелюдиями. Здесь преобладают светлый колорит, чувство радости от общения с природой.

Плавно, «текуче» развертываясь, прелюдия из трехголосной становится четырех- и даже пятиголосной. Но светлый, спокойный колорит сохраняется до конца.

Объем прелюдии сравнительно небольшой – 19 тактов. Исполнение спокойное, плавное, без резких контрастов. Важно сохранять общий спокойно–нежный характер.

Темп плавный, «текучий», достаточно подвижный, но не скорый. Лучше всего *Allegretto* или *Andantino*.

Фуга (четыреголосная) находится с прелюдией в неразрывной связи. Тематическое родство между ними совершенно очевидно. Фуга менее привлекательна, хотя, быть может, и серьезнее по своим намерениям. Тема ее вступает на тонике со слабой доли такта и буквально повторяет первые ноты прелюдии, но затем развертывается по–иному. Ответ (тональный) вступает на последней ноте темы.

Фуга имеет два противосложения. В фуге встречаются обращения темы и ее спутника.

Объем фуги — 34 такта. Исполнение требует напевности и достаточной уверенности. Темп ближе всего к *Andante*. Темп не может быть быстрым. Артикуляция темы — либо *legato* для всех нот, либо первые четыре ноты *portamento* — *tenuto*, остальные — *legato*. Трель – с началом и короткой остановкой на главной ноте — может быть добавлена при каждом появлении темы.

XXIV Prelüd

a) Andante (♩ = 76)

The musical score for XXIV Prelüd is written for piano. It begins with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The tempo is marked 'Andante' with a quarter note equal to 76 beats per minute. The score is divided into five systems, each containing two staves (treble and bass). The first system starts with the instruction 'p come organo'. The second system continues the melodic and harmonic development. The third system includes the instruction 'poco cresc.' and 'p'. The fourth system includes 'poco cresc.' and 'mf'. The fifth system concludes the piece with a final cadence. The score is annotated with numerous fingerings and slurs to guide the performer.

- a) Указание темпа «Andante» предписано Бахом.
b) Следует полнозвучнее играть верхний голос.

- a) «Andante» tempinin gösterilmesi Baxa aittir.
b) Üst sesi dolgun sesle ifa etmek lazımdır.

23

mf

27

p

31

p

cresc. poco a poco

35

39

f

allargando

43

с) Обратите внимание на соответствие этого такта с 17-м тактом фуги и с последующими, которые образуют эпизод-секвенцию.

с) Fugada bu xananın 17-ci və sonrakı xanənlərlə uyğunluğuna fikir verin. Onlar epizod-sekvensiya əmələ gətirirlər.

XXIV Fuqa

a) Largo (♩=52)
(4 səslə)
mf espress. dolente
legato molto ed uguale
mf
espress.
p ed uguale
espress.
mf
Mövzu
Tonal cəyab
Əkshərəkət

a) Указание темпа «Largo» предписано Бахом. Маленькие лиги в теме также имеются в оригинале.

b) Эта фигура противосложения часто встречается в фуге.

c) Эта маленькая фраза повторяется в терциях в сопрано и в альте в тактах 24 и 25.

d) Альт повторяет противосложение в обращении, но с последней четверти такта противосложение появляется в тексте в первоначальной форме.

e) Выделите *fa-diez* больше, чем *da-diez*.

a) «Largo» tempının göstərilməsi Baxa aiddir. Originalda mövzudakı kiçik liqalar da vardır.

b) Əkshərəkətdəki bu fiqur fuqada tez-tez təsadüf olunur.

c) Bu kiçik fraza 24 və 25-ci xənlərdə soprano və altdakı tersiyalarda təkrar olunur.

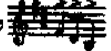
d) Alt səsi əkshərəkəti dönmə şəklində təkrar edir, lakin xanənin sonuncu çarçığında tenor səsinə əkshərəkət ilkin vəziyyətdə meydana çıxır.

e) «Fa-diez» səsinə «da-diez»dən daha çox vurğulayın.

f) Здесь также противосложение проходит сперва в теноре в обращении, а потом в басы в прямом движении.

g) *Ля-диез* темы не должно заглушаться верхним *ми*.

h) Эпизод-сензация, которая три раза повторяется в фуге. Ее простота прекрасно контрастирует со страстной экспрессией конца пьесы.

i) Это напоминание о теме надо хорошо выделить.

j) Возьмите очень легко второе *соль-диез*.

f) Burada əks hərəkət əvvəlcə tenor səsinə dönmə şəklində, daha sonra bas səsinə düz vəziyyətdə keçir.

g) Yuxarıdakı "mi" səsi mövzunun "lya-dyez" səsinə zəiflətməlidir.

h) Epizod-sekvensiyadır, fəqədə üç dəfə təkrar olunur. Onun sadəliyi pyesin sonundakı ehtirash ekspressiya ilə çox gözəl təzad yaradır.

i) Mövzu haqqında xatırlamanı yaxşı-yaxşı göstərmək lazımdır.

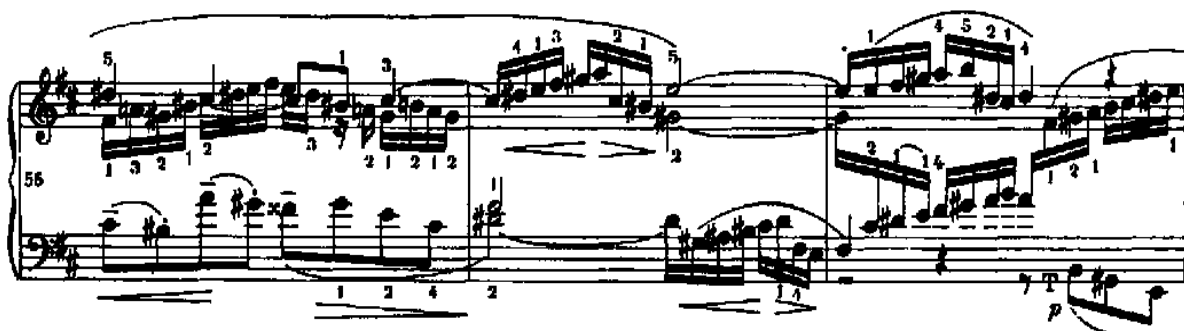
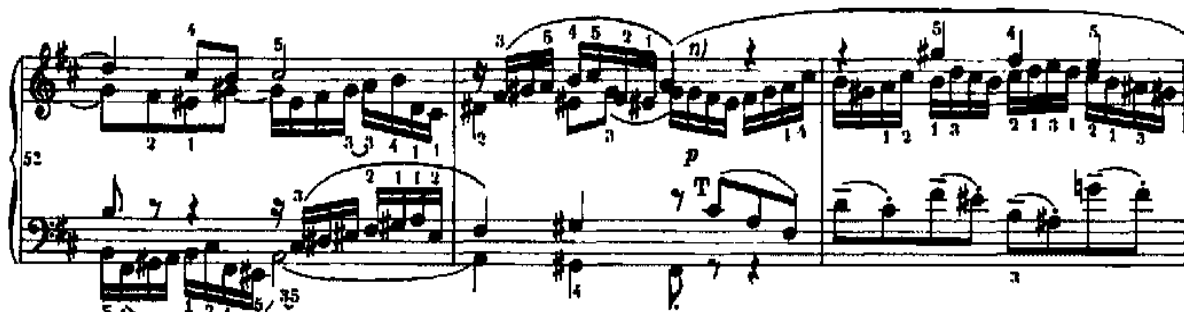
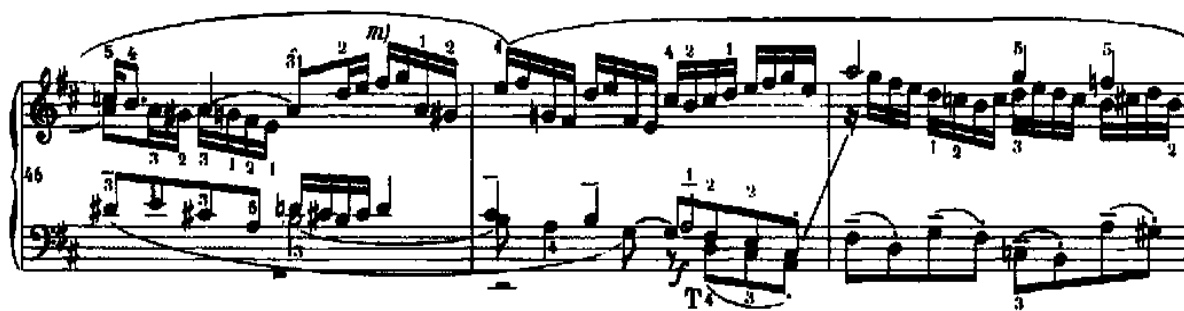
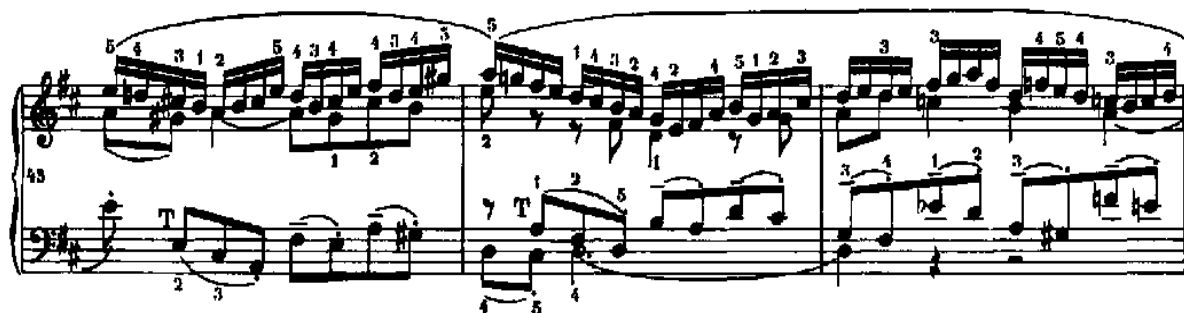
j) İkinci "sol-dyez" səsinə çox yüngül götürün.

к) Исполняется так:

л) В этой интермедии тенор постоянно повторяет отрывок про-
тивосложений: и сперва сопрано,
а после альт имитируют его.

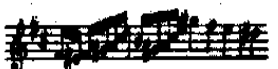
к) Aşağıdaki kimi ifa olunur:

л) Bu intermediyada tenor sesi akşherakatin bir parçasını
daim tekrarlayır
ve əvvəlcə soprano, sonra isə alt sesi onu imitasiya edir.

m) Происходит из противосложения.

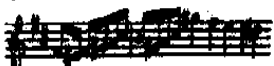
n) Противосложение переходит от альты к сопрано.

* * *

m) Əkshərəkətdən yaranmışdır.

n) Əkshərəkət alt səsinədən sopranoya keçir.

və s.

58

61

64 *dim.*

67 *T.D. marcato*

70 *cresc.*

73 *allarg.* *ff*

o) Тема разделяется между
обеими верхними голосами:

o) Mövzu hər iki üst səs
arasında bölünür:

Prelüd və fuqa h–moll

Prelüddə fikrin dərin ifadəsinə, qəm–qüssəli hisslər sferasına yeni nöqteyi–nəzərdən yanaşılır.

Fasiləsiz, arasıkəsilməyən səkkizlik bas notların fonunda iki səs yüksəlib enərək, bir–birini imitasiya edir.

Melodik xətt mülayimdir, amma dərin melanxoliya ilə dolub–daşır.

Prelüdün həcmi 94 xanədir. İfa zamanı ali xoral xarakteri saxlanılmalıdır. *Andante tempi* Baxın özü tərəfindən qeyd olunmuşdur (prelüdün əvvəlindəki bu qeyd Bax tərəfindən qoyulan yeganə müəllif izahatıdır). Səslənmə bəzən zərif, bəzən isə gumrah, aksentlidir, lakin hər zaman mülayimdir. Artikulyasiya demək olar ki, istisnasız şəkildə *legato*–dur: bas yəqin ki, *molto legato*–dur, iki üst səs – *legato*–dur, amma bu zaman qeyri–adi intervallar və ya sinkopalar vurğulanmalıdır.

Dörsəsli **fuqa** prelüdlə həm təzadlıq təşkil edir, həm də onun qəm–qüssəli xarakterini davam etdirir. Amma söz yox ki, fuqa daha dərin və gərgindir. Onun əxlaqi–etik təməlini nə mistisizm, nə də inam deyil, insanın duyğuları, onun gizli hissləri təşkil edir.

Fuqanın mövzusu – geniş və qəm–qüssəlidir. O, “asta–asta ah–nalə çəkərək”, fuqanın sonrakı inkişafı ərzində “dözülməz acı həddinə qədər yüksəlir”. Xromatizmin hər növü fuqa mövzusu üçün xüsusən səciyyəvidir. Baxa xas “ah çəkmə”lər və “sızıldama”lar mövzuda çoxdur. Buradakı gizli polifoniya gərginliyə səbəb olur.

Tonal cavab dominanta tonallığında başlayıb, sonda əsas tonallığa qayır.

Əkshərəkət mövzu dərhal bitən kimi başlayır. Harmoniya nöqteyi nəzərindən – bu, yəqin ki, “Yaxşı temperasiyalı klavir”in I cildində ən zəngin fuqadır. Fuqanın həcmi 76 xanədir.

Fuqanın ifası əhəmiyyətli çətinliklərə səbəb olur. Tematik inkişafın ehtiraslı–gərgin xarakterini ağır əzəmətli hərəkətlə uzlaşdırmaq lazımdır. Əsl *espressivo* ilə *grave* və *solenne* bir–biri ilə təbii şəkildə uyğunlaşmalıdır. Temp sözsüz ki, *Largo*–dur.

Fuqanın sonuna doğru dinamik plandakı şiddətlənmə nəzərə alınmalıdır.

İntermediyalara gəldikdə isə, onlardan bəziləri, — xüsusən öz sakit, dinc təbiəti ilə mövzunun keçidlərini nəzərə çarpdıranlar, — mülayim, incə, işıqlı kolorit ilə ifa olunmalıdır.

Notları cüt–cüt birləşdirən kiçik liqalar Baxın özü tərəfindən mövzunun artikulyasiyasında qeyd olunmuşdur. “İki rabitəli notlardan ikincisi elə bil ki, xəfif hissedilməz tərzdə səslənməlidir” (Şveytser).

Прелюдия и fuga h-moll

Прелюдия с новой стороны затрагивает сферу глубоких, сосредоточенно-возвышенных, скорбных чувств.

На фоне непрерывно и плавно текущего баса ровными восьмыми — то поднимающегося, то опускающегося — звучат два имитирующих друг друга голоса.

Мелодическая линия словно проникнута ласковой, но глубокой меланхолией.

Объем прелюдии — 94 такта. Исполнение полностью должно быть выдержано в сосредоточенно-хоральном, возвышенном характере. Темп указан самим Бахом: *Andante* (это единственное обозначение темпа, выставленное Бахом в начале прелюдии). Звучание то совсем нежное, то слегка приподнятое, акцентированное, но всегда мягкое. Артикуляция почти сплошь *legato*: бас скорее всего *molto legato*, два верхних голоса — *legato*, но с подчеркиванием необычных интервалов или синкоп.

Фуга (четырёхголосная) не столько контрастирует с прелюдией, сколько продолжает ее скорбное настроение. Но она, пожалуй, еще глубже, напряженнее. Не мистицизм и не вера являются ее этической основой, а жизненные переживания человека, его сокровенные чувства.

Тема фуги — широкая, скорбная. Она проходит «медленно вздыхая» и в дальнейшем развитии фуги обретает «выражение скорби, усиливающееся почти до невыносимого предела». Для темы особенно характерны всякого рода хроматизмы. Тема изобилует весьма характерными для Баха «вздохами», «жалобами». В ней есть скрытая полифония, также содействующая напряженности.

Ответ (тональный), начинаясь в тональности доминанты, возвращается в конце в главную тональность.

Противосложение начинается сразу же после окончания темы. С точки зрения гармонии — это, вероятно, наиболее богатая fuga в 1-й части «Хорошо темперированного клавира». Объем фуги большой — 76 тактов.

Исполнение фуги представляет значительные трудности. Следует органично сочетать страстно-напряженный характер тематического развития с медленной величественной поступью движения, подлинное *espressivo* с *grave* и *solenne*. Темп исполнения, конечно, *Largo*.

Динамический план должен предусматривать большое нарастание к концу фуги.

Что касается интермедий, то они, — особенно те из них, которые своим спокойствием оттеняют проведения темы, — должны исполняться умиротворенно, мягко, нежно, в светлом колорите.

Артикуляция темы намечена самим Бахом, — это маленькие лиги, связующие ноты попарно. «Вторая из двух связанных нот должна звучать как бы легким, неуловимым вздохом» (Швейцер).